

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

ΤΣΑΚΑΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΑΘΗΝΑ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ, 2020

© Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2020

Η παρούσα Εργασία καθώς και τα αποτελέσματά της, αποτελούν συνιδιοκτησία του ΕΚΠΑ και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης, αναπαραγωγής και αναδιανομής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα της Εργασίας καθώς και το όνομα του ΕΚΠΑ όπου εκπονήθηκε.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

Το Σύμφωνο της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια

Σωτηρίου Αναστάσιος

Επιβλέπων Καθηγητής:

Τσάκαλος Ιωάννης

ΕΚΠΑ

Αθήνα, Σεπτέμβριος, 2020

*«Στη γυναίκα της ζωής μου, που είναι πάντα εκεί να με στηρίζει,
και να ενθαρρύνει κάθε μου προσπάθεια»*

*«Θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή μου,
κ. Τσάκαλο Ιωάννη,
για τη στήριξη και την κατανόηση που επέδειξε»*

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική παρουσιάζει τις αλλαγές που επέφεραν τα Σύμφωνα της Επιτροπής της Βασιλείας στην τραπεζική εποπτεία και τις επιπτώσεις που είχαν στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο.

Η απορρύθμιση του τραπεζικού συστήματος παγκοσμίως τις τελευταίες δεκαετίες, ήταν από τις βασικές αιτίες εμφάνισης κρίσεων και, κυρίως, της τελευταίας χρηματοπιστωτικής κρίσης που ξεκίνησε στις ΗΠΑ το 2007. Η κρίση αυτή επηρέασε σχεδόν όλον τον πλανήτη, αλλά καμία άλλη χώρα στο βαθμό που έπληξε την Ελλάδα. Ο λόγος ήταν ότι μετατράπηκε σε κρίση δημοσιονομικού χρέους, η οποία ταλανίζει ακόμα και σήμερα την ελληνική οικονομία.

Οι μεγαλύτερες, συστημικές τράπεζες θεωρήθηκαν “too big to fail” και για το λόγο αυτό πραγματοποιήθηκαν προγράμματα ανακεφαλαιοποίησής τους με χρήματα από την ΕΕ και το ΔΝΤ. Η κρίση, σε συνδυασμό με το ιδιαίτερα αυστηρό πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής, προκάλεσε φυγή καταθέσεων και αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ως αποτέλεσμα. Οι ελληνικές τράπεζες αντιμετώπισαν τεράστια προβλήματα ρευστότητας, τα οποία μεταδόθηκαν και στην πραγματική οικονομία.

Η παρούσα έρευνα διαπίστωσε ότι ο ελληνικός τραπεζικός τομέας έχει πραγματοποιήσει θετικά βήματα τα τελευταία χρόνια. Οι αλλαγές που επέφερε η Βασιλεία έχουν αυξήσει τις αντοχές και την ανθεκτικότητα των τραπεζών και, κυρίως, την προληπτική εποπτεία και είναι προς τη θετική κατεύθυνση. Το πιο σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι η λογική του “too big to fail” που κυριαρχεί στον τραπεζικό τομέα διεθνώς πρέπει να εγκαταλειφθεί και οι διοικήσεις και οι μέτοχοι των τραπεζών πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες που τους αναλογούν σε περίπτωση κακής διαχείρισης.

Λέξεις – Κλειδιά

Τραπεζικός τομέας, Σύμφωνο της Βασιλείας, Χρηματοπιστωτικό σύστημα

Abstract

The present dissertation depicts the changes brought about by the Basel Commission Accords on banking supervision and the effects they had on the Greek banking sector. The deregulation of the global banking system in recent decades has been one of the main causes of crises and, most importantly, the last financial crisis that began in the US in 2007. This crisis affected almost the entire planet, but no other country to the extent that it affected Greece. The reason was that it turned into a fiscal debt crisis, which still plagues the Greek economy today.

The largest, systemic banks were considered "too big to fail" and for this reason, recapitalization programs were carried out with money from the EU and the IMF. The crisis, combined with a particularly tight fiscal adjustment program, has led to an outflow of deposits and an increase in non-performing loans. As a result, Greek banks faced huge liquidity problems, which were transmitted to the real economy.

The present research found that the Greek banking sector has made positive steps in recent years. The changes brought about by Basel have increased the resilience and resilience of the banks and, above all, the prudential supervision and are in a positive direction. The most important conclusion is that the logic of "too big to fail" that prevails in the international banking sector must be abandoned and the administrations and shareholders of the banks must assume their responsibilities in case of mismanagement.

Keywords

Banking, Basel Pact, Financial system

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1	1
1.1 Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 2	3
2.1. Ιστορική αναδρομή	3
2.2 Η Βασιλεία Ι.....	5
2.2.2 Ο κίνδυνος αγοράς.....	7
2.3 Η Βασιλεία ΙΙ	8
2.3.1 Πυλώνας Ι	9
2.3.2. Πυλώνας ΙΙ.....	10
2.3.3 Πυλώνας ΙΙΙ.....	10
2.3.4 Ο κίνδυνος ρευστότητας	11
2.3.5 Ο επιτοκιακός κίνδυνος	11
2.3.7 Ο λειτουργικός κίνδυνος.....	12
2.4 Βασιλεία ΙΙΙ.....	12
2.5 Βασιλεία ΙV.....	15
2.6 Η νομισματική πολιτική.....	16
2.6.1 Τιμολόγηση.....	17
2.6.2 Τιμολόγηση μετοχών	18
2.6.3 Ομόλογα.....	18
2.7 Το θεσμικό πλαίσιο: προβλήματα και στόχοι.....	19
2.7.1 Ενδεικνύόμενα μέτρα.....	20
2.8 Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας.....	21
2.9 Ρυθμιστική Παρέμβαση	21
2.10 Τα μέτρα μη συμβατικής πολιτικής	22
2.11 Η κεφαλαιακή επάρκεια.....	25
2.11.1 Η παραγωγή των κανονιστικών αναφορών	26
2.11.2 Η συμμόρφωση με βάση τις απαιτήσεις της Οδηγίας Solvency ΙΙ.....	26
2.12 Τα βασικά χρηματοοικονομικά προϊόντα	27
Κεφάλαιο 3	29
3.1 Τα διδάγματα από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση	29
3.2. Οι τράπεζες στην κρίση	31
3.3 Ο ορισμός της εξυγίανσης των τραπεζών	33
3.4 Συστημικές επιχειρήσεις.....	35
3.4.1 Η τακτική «too big to fail» σήμερα	38
3.5 Μέτρα παρέμβασης για την εξυγίανση των τραπεζών	39
3.6 Μέτρα σχετικά με την ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων.....	41
Κεφάλαιο 4	43
4.1 Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή	43
4.2 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας	44
4.3 Η εξέλιξη των stress tests στην Ευρώπη.....	44
4.3.1 Τα stress tests του 2014	47
4.3.2 Τα stress tests του 2016	48
4.3.3 Τα stress tests του 2018	49
4.4 Οι στόχοι των stress tests.....	50
4.5 Πλεονεκτήματα των Ευρωπαϊκών stress tests	51

4.6 Η κεφαλαιακή επάρκεια στην Ελλάδα	52
4.7 Οι στόχοι της τραπεζικής εποπτείας στην Ελλάδα	53
4.8 Η κατάσταση στην Ελλάδα σήμερα	55
Κεφάλαιο 5	57
5.1 Αποτελέσματα του stress test του 2016	57
5.2 Αποτελέσματα του stress test του 2018	59
5.3 Ο δείκτης μόχλευσης στο stress test του 2016.....	62
5.4 Ο δείκτης μόχλευσης στο stress test του 2018.....	63
Κεφάλαιο 6	65
6.1 Συμπεράσματα	65
6.2 Επίλογος.....	69
Βιβλιογραφία	71

Κεφάλαιο 1

1.1 Εισαγωγή

Η ενοποίηση του τραπεζικού τομέα της ΕΕ είναι το επόμενο βήμα προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση. Το παράδειγμα της Μ. Βρετανίας και του λεγόμενου Brexit, της αποχώρησης της Μ. Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση δηλαδή, αποτελεί μοναδική ευκαιρία να επανεξεταστούν οι συμφωνίες μεταξύ των κρατών-μελών και να επαναπροσδιοριστούν οι στόχοι και οι επιθυμίες όσων θέλουν να συνεχίσουν προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Το τραπεζικό σύστημα θα αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο αυτής της προσπάθειας και η ισχυροποίησή του μέσω νέων, βελτιωμένων κανόνων αποτελεί μονόδρομο για την επιτυχία του εγχειρήματος. Συνεπώς, μία παρουσίαση των αλλαγών που επήλθαν στα Σύμφωνα της Βασιλείας και οι επιπτώσεις που αναμένεται να έχουν στην οικονομική ζωή γενικότερα, αποτελεί σημείο εξαιρετικού ενδιαφέροντος.

Η παρούσα εργασία θα προχωρήσει σε αποτύπωση των αλλαγών που επέφερε η πρόσφατη κρίση στην εποπτεία των ευρωπαϊκών τραπεζών. Όσο ευρύτερη είναι η αποστολή των κεντρικών τραπεζών, τόσο ισχυρότερη είναι η υπόθεση ενίσχυσης της διαφάνειας και της δυνατότητας εποπτείας τους από την ΕΚΤ και τις τοπικές αρχές. Κατά συνέπεια, θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε τις αλλαγές που επήλθαν στην τραπεζική εποπτεία από τα Σύμφωνα της Βασιλείας, αλλά ταυτόχρονα να παρουσιάσουμε και τις αδυναμίες και τους περιορισμούς των αλλαγών αυτών. Στο εμπειρικό κομμάτι της εργασίας θα πραγματοποιηθεί μία αναλυτική και συγκριτική παρουσίαση των stress tests που διενεργήθηκαν τα τελευταία χρόνια στις Ευρωπαϊκές τράπεζες και των αποτελεσμάτων που αυτά επέφεραν στον τρόπο διοίκησης και λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, στο πλαίσιο των Συμφώνων της Βασιλείας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας πραγματοποιείται μία ιστορική αναδρομή της εξέλιξης των Συμφώνων και παρουσιάζονται οι αλλαγές που επήλθαν με την πάροδο του χρόνου στον τραπεζικό τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει και τη διαδικασία ίδρυσης και μετεξέλιξης των αντίστοιχων θεσμών της ΕΕ.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης, καθώς και τα μέτρα που πάρθηκαν από τις αρμόδιες αρχές για την αντιμετώπισή της. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται και η έννοια της «συστημικής επιχείρησης», αυτής δηλαδή που είναι «too big to fail». Η έννοια αυτή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την πρόσφατη κρίση και αποτελεί σημείο τριβής για τους οικονομικούς αναλυτές.

Στο επόμενο, τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι βασικοί μηχανισμοί εποπτείας της ΕΕ και η διαδικασία ελέγχου και προσομοίωσης ακραίων σεναρίων (stress tests), η οποία ακολουθείται πλέον για τον έλεγχο βιωσιμότητας του τραπεζικού συστήματος, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην ΕΕ γενικότερα.

Το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει το εμπειρικό μέρος της παρούσας διπλωματικής, στο οποίο πραγματοποιείται μία συγκριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων και των εκτιμήσεων των δύο τελευταίων stress tests που διενεργήθηκαν, το 2016 και το 2018.

Τέλος, στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο της διπλωματικής, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε ο συγγραφέας σχετικά με την επίδραση των Συμφώνων της Βασιλείας στην εποπτεία και τη βιωσιμότητα του τραπεζικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κεφάλαιο 2

2.1. Ιστορική αναδρομή

Η Επιτροπή της Βασιλείας που έγινε για την Τραπεζική Εποπτεία (BCBS) αποτελεί μια διεθνή επιτροπή που έχει γίνει για την ανάπτυξη των προτύπων που αφορά τη ρύθμιση των τραπεζών. Το 2019, αποτελείται από τις Κεντρικές Τράπεζες καθώς και άλλες τραπεζικές ρυθμιστικές αρχές που προέρχονται από 28 μέλη - κράτη. Η Επιτροπή Βασιλείας έχει 45 μέλη (BIS, 2019). Η οδηγία, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 2014/59/ΕΕ, θεσπίζει ένα εναρμονισμένο πλαίσιο για την ανάκτηση και την επίλυση των προβλημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων, των επιχειρήσεων και των επενδύσεων. Εισάγει εξουσίες και εναρμονισμένα εργαλεία σχετικά με την πρόληψη, την έγκαιρη παρέμβαση και την επίλυση των προβλημάτων όλων των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Bank, 2019).

Η Επιτροπή Διοικητών των κεντρικών τραπεζών των χωρών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας έγινε το 1964 και είχε σαν στόχο τη συνεργασία ανάμεσα στις κεντρικές τράπεζες των χωρών (ECB, 2019). Η Επιτροπή αυτή, έκανε διαβουλεύσεις και αντάλλαξε πληροφορίες που αφορούσαν την νομισματική πολιτική και συναφή μέτρα. Ιδιαίτερη προσοχή έδωσε στις πιστώσεις και στις αγορές χρήματος και συναλλάγματος (ECB, 2019). Ο ρόλος της Επιτροπής, το 1990, ενισχύθηκε στο πλαίσιο του Πρώτου Σταδίου της Νομισματικής και Οικονομικής Ένωσης. Ανάμεσα στα καθήκοντα της είναι η ορθή λειτουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Η Επιτροπή έκανε τις συνεδρίες συνήθως στην πόλη της Βασιλείας στην Ελβετία και συγκεκριμένα στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών που παρείχε τη γραμματειακή και την υλικοτεχνική υποστήριξη. Τον Ιανουάριο του 1994, το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ENI) πήρε τη θέση της Επιτροπής Διοικητών. Η έδρα του πήγε στη Φρανκφούρτη (ECB, 2019).

Το αρχειακό υλικό της Επιτροπής καλύπτει την περίοδο 1964-1993 και είναι κυρίως γραμμένο στα αγγλικά, στα γερμανικά και στα γαλλικά. Από το 1979, υπό το πρίσμα της ταχείας αύξησης στη διεθνοποίηση πολλών τραπεζών, οφείλει να αποτελεί τη βασική αρχή της τραπεζικής εποπτείας, ιδιαίτερα όταν οι αρχές που τοπικά είναι υπεύθυνες για την εκτέλεση δεν μπορούσαν να ανταποκριθούν πλήρως για την αξιολόγηση των μεμονωμένων τραπεζών, ενώ είναι σε θέση να εξετάσει το σύνολο των δραστηριοτήτων κάθε τράπεζας παγκοσμίως). Ταυτόχρονα, η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνώριζε, ότι οι εποπτικές αρχές όφειλαν να εξετάσουν τους λογαριασμούς των τραπεζών σε μια ενοποιημένη βάση. Όσον αφορά, τα ξένα υποκαταστήματα των τραπεζών, η ενοποίηση τους προέκυπτε από το γεγονός

ότι αυτά τα υποκαταστήματα εξαρτιούνταν νομοθετικά από τις κεντρικές τράπεζες. Τα προβλήματα που σχετιζόταν με την ενοποίηση των τραπεζικών στοιχείων για εποπτικούς σκοπούς, αφορούσαν κυρίως τις θυγατρικές τράπεζες, τις συμμετοχικές τράπεζες και τις κοινοπραξίες ξένων τραπεζών. Για τα συγκεκριμένα τραπεζικά ιδρύματα, η θέση ήταν και είναι διαφορετική για δυο λόγους (BIS,1979):

1. Αυτά τα τραπεζικά ιδρύματα ήταν νομικά ανεξάρτητα από τις μητρικές τους τράπεζες
2. Αυτά τα τραπεζικά ιδρύματα υπαγόταν και συνεχίζουν να υπάγονται στη δικαιοδοσία των χωρών που έχουν συσταθεί, οι οποίες χώρες πιθανό να έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά από ότι οι χώρες που βρίσκονται οι μητρικές τράπεζες

Η ίδρυση θυγατρικών τραπεζών, συμμετοχικών τραπεζών και κοινοπραξίες τραπεζών μπορεί να αναβαθμίσουν την δανειοδοτική ικανότητα της μητρικής τράπεζας, ειδικά αν οι απαιτήσεις φερεγγυότητας, στην χώρα στην οποία ιδρύονται, είναι χαλαρές. Η Επιτροπή συμφώνησε, ότι οι εποπτικές αρχές πρέπει να εξετάζουν τη φερεγγυότητα μιας ξένης τράπεζας με βάση τα περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας αυτής και τα περιουσιακά στοιχεία της μητρικής τράπεζας (BIS,1979).

Ήδη το 1987, η Επιτροπή της Βασιλείας για τις Τραπεζικές Ρυθμίσεις και τις Εποπτικές Πρακτικές, είχε εργαστεί επί πολλά έτη για την ενίσχυση των κεφαλαιακών πόρων των διεθνών τραπεζών, προκειμένου να συμβάλει στην ενίσχυση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Επίσης, η επίτευξη σύγκλισης των πρότυπων κεφαλαιακής επάρκειας στα εθνικά εποπτικά καθεστώτα, έγινε περισσότερο αντιληπτή σαν ένας επιθυμητός στόχος για να εξαλειφθεί μια σημαντική πηγή ανταγωνιστικής ανισότητας για τις τράπεζες που δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο. Το αποτέλεσμα ήταν η Επιτροπή να καλείται από τους Διοικητές των κεντρικών τραπεζών του G-10 για να προσπαθήσουν να επιτύχουν μεταξύ των μελών μια κοινή προσέγγιση όσον αφορά στην μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, καθώς και τον καθορισμό των ελάχιστων προτύπων για τις τράπεζες που ασκούσαν μια σημαντική διασυννοριακή δραστηριότητα (BIS, 1987).

Το 1990, ο ρόλος της Επιτροπής ενισχύθηκε στο πλαίσιο του πρώτου σταδίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Η αρμοδιότητα της Επιτροπής αυξήθηκε τόσο όσο να συμπεριλάβει και τη βοήθεια στον συντονισμό των νομισματικών και των συναλλαγματικών πολιτικών, κάτι που ήταν απαραίτητο για την επίτευξη της σταθερότητας των τιμών και τη διασφάλιση της ορθής λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Τον Ιανουάριο του 1994, το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ENI) πήρε τη

θέση της Επιτροπής Διοικητών. Και η έδρα του μεταφέρθηκε στη Φρανκφούρτη (ECB, 2019b).

Η οδηγία, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, 2014/59/ΕΕ, θεσπίζει ένα συνολικό πλαίσιο για την ανάκτηση και την επίλυση των προβλημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων, των επιχειρήσεων και των επενδύσεων. Η οδηγία αυτή εισάγει εξουσίες και εναρμονισμένα εργαλεία σχετικά με την πρόληψη, την έγκαιρη παρέμβαση και την επίλυση των προβλημάτων όλων των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ECB, 2019a).

Η Επιτροπή της Βασιλείας, δημιουργήθηκε για την Τραπεζική Εποπτεία (BCBS), και αποτελεί μια διεθνή επιτροπή. Η συγκεκριμένη επιτροπή έγινε για την ανάπτυξη των προτύπων, που αφορούν τη ρύθμιση των τραπεζών. Το 2019, η Επιτροπή της Βασιλείας είχε 45 μέλη και αποτελούταν από τις Κεντρικές Τράπεζες καθώς και άλλες τραπεζικές ρυθμιστικές αρχές που προέρχονται από τα 28 κράτη-μέλη (BIS, 2019).

2.2 Η Βασιλεία I

Στις αρχές του 1980, το ξέσπασμα της κρίσης χρέους της Λατινικής Αμερικής μεγάλωσε τις ανησυχίες της Επιτροπής, ότι οι δείκτες κεφαλαίου των κυρίων διεθνών τραπεζών αυξήθηκαν σε μια εποχή αυξανόμενων διεθνών κινδύνων. Με την υποστήριξη των Διοικητών της G-10 άρχισαν να δίνουν μεγάλη σημασία στην μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας. Η Επιτροπή αναγνώρισε την ισχυρή ανάγκη για μια πολυεθνική συμφωνία για την ενίσχυση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος και για την εξάλειψη μιας πηγής ανταγωνιστικής ανισότητας, που δημιουργείται από τις διαφορές στις εθνικές κεφαλαιακές απαιτήσεις (BIS, 2015).

Το Σύμφωνο της Βασιλείας, το 1988, καθόριζε τη συμφωνία ανάμεσα στις κεντρικές τράπεζες του G-10 για την εφαρμογή κοινών ελάχιστων κεφαλαιακών προτύπων των τραπεζών, που έπρεπε να επιτευχθούν ως το τέλος του 1992. Η Συμφωνία του 1988, ζήτησε να εφαρμοστεί μια ελάχιστη αναλογία του κεφαλαίου προς τα σταθμισμένα περιουσιακά στοιχεία, ίση με 8%. Το Σύμφωνο της Βασιλείας απευθυνόταν στον πιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος είναι ο κύριος κίνδυνος των τραπεζών. Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος αθέτησης των υποχρεώσεων των δανειοληπτών προς τις τράπεζες.

Το έγγραφο το οποίο εξέδωσε, αφορούσε δυο ενότητες οι οποίες ήταν (BCBS, 1988):

- Ο ορισμός του κεφαλαίου
- Οι σταθμισμένοι κίνδυνοι

Η Επιτροπή θεώρησε ότι τα βασικά στοιχεία του κεφαλαίου είναι τα ίδια κεφάλαια και το αποθεματικό, το οποίο ήταν γνωστό. Τα δυο αυτά στοιχεία του κεφαλαίου είναι τα κοινά στοιχεία για τα τραπεζικά συστήματα, τα οποία υπάρχουν παγκοσμίως, φαίνονται στους δημοσιευμένους λογαριασμούς, και είναι η βάση στην οποία στηρίζονται οι περισσότερες κρίσεις στην αγορά σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια. Τα δυο αυτά στοιχεία έχουν την μεγαλύτερη επίδραση στο περιθώριο κέρδους των τραπεζών, όπως και στην ικανότητα να ανταγωνιστούν οι τράπεζες μεταξύ τους. Παρόλα αυτά, τα κράτη-μέλη του Συμφώνου της Βασιλείας θεώρησαν ότι υπάρχουν και άλλα σημαντικά στοιχεία της κεφαλαιακής βάσης σε μια τράπεζα, τα οποία μπορούν να πάρουν μέρος στο σύστημα επιμέτρησης. Το Σεπτέμβριο του 1993, η Επιτροπή επιβεβαίωσε, ότι οι τράπεζες των χωρών του G-10, που είχαν σημαντικές διεθνείς τραπεζικές δραστηριότητες, είχαν τις ελάχιστες απαιτήσεις τις οποίες καθιέρωσε η Συμφωνία της Βασιλείας I (BCBS, 1988).

Το 1996, η Επιτροπή της Βασιλείας διαπίστωσε ότι οι τράπεζες δεν πρέπει να έχουν κεφάλαια μόνο για τον πιστωτικό κίνδυνο, αλλά και για τον κίνδυνο της αγοράς. Ο κίνδυνος της αγοράς είναι ο κίνδυνος που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες από τις θέσεις των εμπορικών χαρτοφυλακίων τους. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή εξέδωσε τον Ιανουάριο του 1996 την έκθεση με τίτλο «*Market Risk Amendment*». Η έκθεση αυτή τέθηκε σε ισχύ το 1997, και με αυτή η Επιτροπή πρότεινε μαζί με τη διακράτηση κεφαλαίων για τον πιστωτικό κίνδυνο από τις τράπεζες, να διακρατούνται κεφάλαια και για τον κίνδυνο της αγοράς, δηλαδή τον κίνδυνο από τις θέσεις που έχουν οι τράπεζες σε ομόλογα, συνάλλαγμα, παράγωγα προϊόντα και σε μετοχές (BIS, 2015).

Το 1999 άρχισε η διαδικασία της μεταρρύθμισης της Συμφωνίας της Βασιλείας του 1988, που υποκινήθηκε από το στόχο της στενότερης αντιστοίχισης των εποπτικών κεφαλαίων με το προφίλ του κινδύνου των χαρτοφυλακίων των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών. Η λογική για τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, σχετίζεται με το γεγονός ότι αυτές μετριάζουν τους κινδύνους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Οι ρυθμιστικές αρχές θέτουν όρια στο αναλαμβανόμενο κίνδυνο κάθε τράπεζας, για να μπορέσουν να αποτρέψουν την περίπτωση μιας πιθανής, και δαπανηρής για το σύστημα, χρεωκοπίας. Όμως, ο περιορισμένος αριθμός των κατηγοριών των κινδύνων μέσα στο πλαίσιο έχει δημιουργήσει ευκαιρίες για τις τράπεζες να αυξήσουν τον κίνδυνο στον οποίο εκτίθενται, χωρίς να αυξάνεται το ποσό των ρυθμιστικών κεφαλαίων (Zicchino, 2005).

Η Συμφωνία της Βασιλείας αναγνωρίστηκε ευρέως σαν μια μεγάλη προσπάθεια για την αντιμετώπιση των ελλείψεων του σημερινού τραπεζικού συστήματος στον τομέα της

προληπτικής εποπτείας. Η αναπροσαρμογή των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας είχε σαν σκοπό την αποκατάσταση της σχέσης ανάμεσα στη συμμετοχή των ιδίων των τραπεζικών ιδρυμάτων στους κινδύνους και το κεφάλαιο.

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας δίνεται από τον τύπο:

Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας = (Εποπτικά Κεφάλαια)/(Σταθμισμένο ως προς τον κίνδυνο ενεργητικό) \geq 8%.

Ο κίνδυνος κεφαλαιακής επάρκειας ταξινομείται σε πέντε κατηγορίες, οι οποίες είναι 0%, 10%, 20%, 50%, 100% στα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία.

2.2.1 Πιστωτικός κίνδυνος

Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι η πιθανότητα αθέτησης της υποχρέωσης του δανειζόμενου απέναντι στον δανειστή του, εξαιτίας πτώχευσης ή γιατί δεν θέλει να πληρώσει. Η περίπτωση της πτώχευσης σχετίζεται με τον επιχειρηματικό κίνδυνο του δανειζόμενου, ενώ η περίπτωση στην οποία ο δανειζόμενος δεν θέλει να πληρώσει, σχετίζεται με τον ηθικό κίνδυνο. Οι τράπεζες αντισταθμίζουν τον πιστωτικό κίνδυνο με τα παράγωγα προϊόντα, όπως είναι τα δικαιώματα και τα προθεσμιακά συμβόλαια.

Ο πιστωτικός κίνδυνος έχει τρεις συνιστώσες:

- Ο κίνδυνος αθέτησης (default risk). Αφορά την πιθανότητα, που έχουν οι δανειολήπτες να αθετήσουν τις υποχρεώσεις που αναγράφονται στο συμβόλαιο. Αυτό οδηγεί σε μια επαναδιαπραγμάτευση των όρων του συμβολαίου
- Ο κίνδυνος έκθεσης (exposure risk). Ο κίνδυνος αυτός αφορά το συνολικό ποσό το οποίο υπόκειται σε πιστωτικό κίνδυνο
- Ο κίνδυνος ανάκτησης (recovery risk). Ο κίνδυνος αυτός αφορά το ποσοστό ικανοποίησης των τραπεζών από το συνολικό ποσό το οποίο είναι εκτεθειμένο σε κίνδυνο, σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεων των δανειοληπτών

2.2.2 Ο κίνδυνος αγοράς

Μια από τις βασικότερες δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι η εμπορία των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού στις αγορές. Οι μη αναμενόμενες μεταβολές στις τιμές, αυτές δηλαδή που οφείλονται σε παράγοντες εξωτερικούς του ιδρύματος και του τομέα, διαμορφώνουν τον κίνδυνο αγοράς. Οι μεταβολές αυτές μπορεί να

αφορούν είτε μεταβολές στις τιμές των επιτοκίων, ή στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, ή στις τιμές των περιουσιακών στοιχείων. Όλοι οι συναλλασσόμενοι στις αγορές μπορεί να έρθουν αντιμέτωποι με μια απομείωση της αξίας της επένδυσής τους, δηλαδή να εκτεθούν στον κίνδυνο απώλειας της τιμής (Bessis, 2002).

2.3 Η Βασιλεία II

Η Βασιλεία II δημιουργήθηκε το 2004 και αποτελεί συνέχεια της Βασιλείας I που αφορούσε μόνο την έκθεση των τραπεζικών ιδρυμάτων στον πιστωτικό κίνδυνο και στον κίνδυνο αγοράς (BIS, 2015).

Το αναθεωρημένο πλαίσιο της Βασιλείας II περιελάμβανε τρεις πυλώνες, οι οποίοι ήταν (BIS, 2015):

1. Οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, με τις οποίες προσπάθησαν να αναπτύξουν τους τυποποιημένους κανόνες που υπήρχαν στη Συμφωνία της Βασιλείας του 1988
2. Την εποπτική επισκόπηση της κεφαλαιακής επάρκειας ενός τραπεζικού ιδρύματος και τη διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης του
3. Την αποτελεσματική χρήση ενός μοχλού για την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς και τη χρήση ορθών τραπεζικών πρακτικών

Το αναθεωρημένο πλαίσιο σχεδιάστηκε για να βελτιώσει τον τρόπο με τον οποίο οι κανονιστικές κεφαλαιακές απαιτήσεις δείχνουν τους υποκείμενους κινδύνους και πως θα αντιμετωπίσουν με τον καλύτερο τρόπο την τότε χρηματοοικονομική πραγματικότητα. Οι αλλαγές έγιναν για να ενθαρρύνουν και να επιβραβεύσουν τις συνεχόμενες βελτιώσεις στον έλεγχο και στην μέτρηση των κινδύνων. Η Επιτροπή έστρεψε την προσοχή της στις συναλλαγές και μαζί με την συνεργασία του Διεθνή Οργανισμού Προμηθειών Κινητών Αξιών (IOSCO), το διεθνές σώμα ρυθμιστικών αρχών κινητών αξιών, δημοσίευσε τον Ιούλιο του 2005 το έγγραφο συναίνεσης, το οποίο διέπει τις συναλλαγές σε ένα νέο πλαίσιο. Τον Ιούνιο του 2006, κυκλοφόρησε ένα περιεκτικό έγγραφο, που περιείχε το νέο αυτό πλαίσιο ενσωματωμένο με το κείμενο του Ιουνίου 2004 με τον τίτλο «*Basel II: International convergence of capital measurement and capital standards: A revised framework - Comprehensive version*» (BIS, 2015).

Τα μέλη της Επιτροπής, συμφώνησαν να υιοθετήσουν τους νέους κανόνες που δόθηκαν, αν και αυτό έγινε σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα. Η πρόκληση που είχαν να

αντιμετωπίσουν οι επόπτες ήταν η ανάγκη να εγκρίνουν τη χρήση ορισμένων προσεγγίσεων για τη μέτρηση του κινδύνου (BCBS, 2006).

Σύμφωνα με τις αρχικές προδιαγραφές, το ποσό του απαιτούμενου κινδύνου για την προστασία έναντι των ζημιών ήταν στο επίπεδο κεφαλαίου της τάξεως του 8% του συνόλου των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού. Η Βασιλεία II πρόσφερε στις τράπεζες την ευκαιρία να σχεδιάσουν τα δικά τους εσωτερικά μοντέλα για να εκτιμήσουν τον κίνδυνο και ταυτόχρονα να διατηρήσουν την κεφαλαιακή επάρκεια στο 8%. Για να προσδιοριστεί η συνολική κεφαλαιακή επάρκεια, τα πιστωτικά ιδρύματα έπρεπε να καθορίσουν πρωταρχικά τα ανοίγματα κινδύνου στον πιστωτικό κίνδυνο, τον λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς και τέλος να προσθέσουν τα ατομικά ανοίγματα (BIS, 2006). Ανάμεσα στο 2007 και στο τέλος του 2010, τα μεγάλα παγκόσμια τραπεζικά ιδρύματα ανακοίνωσαν συσφρευτικές αποσβέσεις ύψους 1,3 τρισεκατομμυρίων δολαρίων (BIS, 2010). Η παγκόσμια παραγωγή μειώθηκε δραματικά λόγω της μειωμένης ρευστότητας την πραγματική οικονομία. Ο αρνητικός αντίκτυπος στην οικονομική δραστηριότητα των προηγμένων οικονομιών στο χρονικό διάστημα 2008-2010, υπερέβη το 10% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος τους και το μέσο ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε από 5% σε σχεδόν 9%. Από τα μέσα του 2008 έως τα μέσα του 2009, το παγκόσμιο ΑΕΠ υποχώρησε κατά 1,6% για πρώτη φορά (Braslinš & Arefjevs, 2014).

2.3.1 Πυλώνας I

Ο Πρώτος Πυλώνας υπολογίζει το σύνολο των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο, για τον κίνδυνο αγοράς και για τον νεοεισερχόμενο λειτουργικό κίνδυνο. Η ελάχιστη απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια συνεχίζει να είναι $\geq 8\%$. Το Tier II περιορίζεται στο 50% του Tier I.

Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας = Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια (Tier I+ Tier II)/ (Σταθμισμένο ως προς τον κίνδυνο Ενεργητικό).

Το Tier I είναι το πρωτογενές εποπτικό κεφάλαιο και περιλαμβάνει το μετοχικό κεφάλαιο και τα αποθεματικά που εμφανίζονται στους ισολογισμούς, ενώ το Tier II είναι το συμπληρωματικό κεφάλαιο και περιλαμβάνει τις προβλέψεις για τα επισφαλή δάνεια, τις προνομιούχες μετοχές, τα αποθεματικά από αναπροσαρμογές και τα μετατρέψιμα ομόλογα. Όπως είδαμε, το συμπληρωματικό κεφάλαιο Tier II δεν πρέπει να ξεπερνάει το 50% του πρωτογενούς κεφαλαίου (BCBS, 2006).

Η Επιτροπή επιτρέπει στις τράπεζες να διαλέξουν ανάμεσα σε δυο ευρείες μεθοδολογίες για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο. Την Τυποποιημένη Διπλωματική Εργασία

Προσέγγιση, η οποία είναι η μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου με τον τυποποιημένο τρόπο που υποστηρίζεται από αξιολογήσεις εξωτερικών πιστώσεων και την προσέγγιση Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης, που υπόκειται στην έγκριση του επόπτη της τράπεζας και επιτρέπει σε αυτήν να χρησιμοποιήσει τα εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης για τον πιστωτικό κίνδυνο (BCBS, 2006).

Η Επιτροπή ορίζει τον λειτουργικό κίνδυνο ως τον κίνδυνο πραγματοποίησης ζημιών είτε από εξωτερικές αιτίες, είτε από εσφαλμένες ή ακόμα και από ανεπαρκείς ανθρώπινες διαδικασίες που βρίσκονται στο εσωτερικό της τράπεζας. Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων ως προς τον λειτουργικό κίνδυνο, γίνεται με την Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη, με την Τυποποιημένη Προσέγγιση ή με την Προσέγγιση των Εξελιγμένων Μεθόδων Μέτρησης (BCBS, 2006).

2.3.2. Πυλώνας II

Ο Πυλώνας II αφορά, όπως είδαμε, την ανάπτυξη της εποπτικής αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών διεθνώς. Η εποπτική διαδικασία της αξιολόγησης αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και τα κίνητρα για τη βελτίωση της ποιότητας διαχείρισης των κινδύνων. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή όρισε τέσσερις βασικές αρχές για τις εποπτικές διαδικασίες, οι οποίες απευθυνόταν τόσο στις τράπεζες όσο και στις εποπτικές αρχές. Η Επιτροπή θέτει τις κεφαλαιακές απαιτήσεις ανάλογα με την επικινδυνότητα του περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργούν οι τράπεζες, ενώ για τη διαδικασία εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας, οφείλει η Επιτροπή να δίνει στην αρχή την επίβλεψη της κεφαλαιακής επάρκειας στην ανώτερη διοίκηση της Τράπεζας, η οποία πρέπει να παρακολουθεί και να δίνει αναφορά για τους κινδύνους που αντιλαμβάνεται. Επίσης, η Επιτροπή πρέπει να επιβάλει συχνούς εσωτερικούς ελέγχους στα πιστωτικά ιδρύματα. Οι εποπτικές αρχές οφείλουν να παρακολουθούν και να εξετάζουν τις εσωτερικές εκτιμήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων και να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση τους ως προς τους κανόνες. Τέλος, οι εποπτικές αρχές οφείλουν να δράσουν έγκαιρα σε περίπτωση που τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων δεν είναι καλά (BCBS, 2006).

2.3.3 Πυλώνας III

Ο Πυλώνας III αφορά την πειθαρχία της αγοράς ως προς τον μηχανισμό ενδυνάμωσης της φερεγγυότητας των τραπεζών και των ορθών πρακτικών τους. Το Διοικητικό Συμβούλιο των τραπεζών εγκρίνει τη δημοσιοποίηση των στοιχείων των πιστωτικών ιδρυμάτων, αφού έχουν καταστρώσει την πολιτική την οποία θα ακολουθήσουν. Η δημοσιοποίηση των ποιοτικών και

των ποσοτικών στοιχείων καλύπτει το πεδίο εφαρμογής του εποπτικού πλαισίου, την επάρκεια και την κεφαλαιακή διάρθρωση των εποπτικών κεφαλαίων, δηλαδή το ύψος, τον τύπο και τα χαρακτηριστικά των εποπτικών κεφαλαίων, τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας και την αξιολόγηση των αντιλαμβανόμενων κινδύνων (BCBS, 2006).

2.3.4 Ο κίνδυνος ρευστότητας

Ο κίνδυνος ρευστότητας αποτελεί έναν από τους βασικότερους κινδύνους, μετά τον πιστωτικό, στον οποίο εκτίθενται συχνότερα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ειδικότερα, μπορεί η τράπεζα να μην είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του αντισυμβαλλομένου μέρους της, καθότι δεν έχει επαρκή ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία στον ισολογισμό της (Casu, Girardon, & Molyneux, 2018). Ο κίνδυνος ρευστότητας προκύπτει από την ανισορροπία, που παρατηρείται στη ληκτότητα των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού μιας τράπεζας. Αυτό συμβαίνει, καθότι τα δάνεια, τα οποία χορηγεί ένα πιστωτικό ίδρυμα αποτελούν στοιχείο του ενεργητικού του και δεν μπορούν να απαιτηθούν πριν την παρέλευση του συμφωνημένου χρόνου, ενώ οι περισσότερες καταθέσεις, οι οποίες αποτελούν στοιχείο του παθητικού, μπορούν να απαιτηθούν, οποτεδήποτε το επιλέξουν οι καταθέτες (Saunders & Cornett, 2017).

2.3.5 Ο επιτοκιακός κίνδυνος

Τα επιτόκια παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Ο επιτοκιακός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος να αλλάξει την αξία της μια επένδυση ή μια υποχρέωση, εξαιτίας των μεταβολών στο επίπεδο των επιτοκίων. Ένας από τους βασικότερους παράγοντες που επηρεάζουν τον επιτοκιακό κίνδυνο είναι ο πληθωρισμός. Η άνοδος του πληθωρισμού οδηγεί σε άνοδο των επιτοκίων, ενώ η μείωσή του οδηγεί αντίστοιχα στην πτώση των επιτοκίων. Τα επιτόκια αυξάνονται όταν η οικονομία παρουσιάζει ανάπτυξη και μειώνονται όταν η οικονομία παρουσιάζει ύφεση. Πέρα από την ύπαρξη εξωγενών οικονομικών παραγόντων που εκθέτουν ένα πιστωτικό ίδρυμα σε κίνδυνο επιτοκίου, υπάρχουν και οι ενδογενείς παράγοντες, οι οποίοι εκθέτουν το πιστωτικό ίδρυμα σε επιτοκιακό κίνδυνο, όπως η αναντιστοιχία στη ληκτότητα του ενεργητικού και του παθητικού μιας τράπεζας (Saunders & Cornett, 2017).

2.3.6 Ο συναλλαγματικός κίνδυνος

Το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα μπορεί να προβεί σε άμεσες ξένες επενδύσεις, επιχειρώντας την επέκταση του δικτύου των δραστηριοτήτων του στο εξωτερικό, ή σε έμμεσες ξένες επενδύσεις, με την ανάπτυξη ενός ξένου χαρτοφυλακίου. Και στις δυο περιπτώσεις παραμονεύει ο κίνδυνος συναλλάγματος. Γενικά μπορούμε να πούμε, ότι συναλλαγματικός καλείται ο κίνδυνος ο οποίος απορρέει από τις μεταβολές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και επηρεάζει την αξία των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, που εκφράζονται σε ξένο νόμισμα (Saunders & Cornett, 2017).

2.3.7 Ο λειτουργικός κίνδυνος

Ο λειτουργικός κίνδυνος είναι βασικά ο κίνδυνος ο οποίος αντιμετωπίζει ένα πιστωτικό ίδρυμα κατά τη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας και σχετίζεται με την ανεπαρκή ή αποτυχημένη εσωτερική διαδικασία του, την κακή λειτουργία των συστημάτων και της υφιστάμενης τεχνολογίας, τις αποτυχίες της διαχείρισης και τις αστοχίες του ανθρώπινου δυναμικού. Εκτός από τους ενδογενείς παράγοντες οι οποίοι μπορούν να εκθέσουν ένα πιστωτικό ίδρυμα στον λειτουργικό κίνδυνο, υπάρχουν και εξωγενείς παράγοντες, όπως είναι οι μεταβολές στο θεσμικό πλαίσιο και στους νομικούς κανόνες, καθώς και στις τεχνολογικές υποδομές (Saunders & Cornett, 2017).

2.4 Βασιλεία III

Η Βασιλεία III αποτελεί τη συμφωνία η οποία καθόριζε τις απαιτήσεις γνωστοποίησης στοιχείων για τις τράπεζες, ώστε να δημοσιεύσουν ορισμένες λεπτομέρειες σχετικά με τους κινδύνους και τη διαχείριση κεφαλαίων και κινδύνων, με στόχο την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς. Σκοπός ήταν να βελτιωθεί η αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων, επιτρέποντας τη σύγκριση μεταξύ τομέων μέσω αυτών των απαιτήσεων γνωστοποίησης (Achterberg & Heintz, 2012). Τον Δεκέμβριο του 2010, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία δημοσίευσε τις μεταρρυθμίσεις της σχετικά με τους κανόνες κεφαλαίου και ρευστότητας, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ένας από τους κυριότερους λόγους που η κρίση έγινε τόσο σοβαρή ήταν ότι οι τραπεζικοί τομείς των χωρών είχαν δημιουργήσει υπερβολική μόχλευση στους ισολογισμούς τους.

Δυο είναι οι εκθέσεις, που ουσιαστικά οριοθετούν το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III (Γκόρτσος, 2011):

- *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*
- *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*

Το πλαίσιο της Βασιλείας περιλαμβάνει τρεις πυλώνες (Achterberg & Heintz, 2012):

- Τον πυλώνα I, που καθορίζει τους υπολογισμούς των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο, για τον κίνδυνο αγοράς και για τον λειτουργικό κίνδυνο
- Τον πυλώνα II, που καθορίζει τη διαδικασία με την οποία μια τράπεζα θα πρέπει να επανεξετάσει τη συνολική κεφαλαιακή επάρκεια και τη διαδικασία με την οποία οι εποπτικές αρχές αξιολογούν, κατά πόσο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αξιολογούν τους κινδύνους, που αντιμετωπίζουν και λαμβάνουν τις κατάλληλες ενέργειες σαν απάντηση στις αξιολογήσεις
- Τον πυλώνα III, μέσω του οποίου είναι αναγκασμένες οι τράπεζες να δημοσιεύσουν συγκεκριμένες λεπτομέρειες σχετικά με τους κινδύνους, τη διαχείριση κεφαλαίων και κινδύνων, με κύριο στόχο την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς. Σαν στόχο έχει, τη βελτίωση της αποτελεσματικής διαχείρισης των κινδύνων, επιτρέποντας τη σύγκριση των τομέων, μέσω των απαιτήσεων γνωστοποίησης

Οι κανόνες είχαν την πλήρη εφαρμογή τους σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την 01-01-2014 και έπρεπε να τα εφαρμόσουν τμηματικά ως το 2019. Οι κανόνες, που διέπουν την Βασιλεία III αποτελούν ένα ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων για την κανονιστική ρύθμιση και την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (BCBS, 2010). Η Βασιλεία III αποτελεί τη συμπλήρωση του υφιστάμενου πλαισίου, ενώ ο στόχος της είναι η αύξηση της ποσότητας και της ποιότητας των ιδίων κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος και η αύξηση της ρευστότητας του. Επίσης, στόχος της είναι η αύξηση της συνέπειας, της διαφάνειας και της ποσότητας της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών (BCBS, 2010).

Η ενδυνάμωση της σταθεροποίησης του τραπεζικού συστήματος γίνεται διεθνώς μέσα από (Γκόρτσος, 2011):

- Την ενίσχυση της μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης για τη λειτουργία των τραπεζών, που έχει σαν στόχο την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των τραπεζών κατά τη διάρκεια μιας πιθανής έντασης
- Την αντιμετώπιση, μέσα από μακρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση του συστημικού κινδύνου, ιδιαίτερα σε περιόδους προκυκλικής μεγέθυνσης

Ένας από τους νέους κανόνες της μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης είναι ο συντελεστής μόχλευσης. Η υπερβολική μόχλευση των τραπεζών ήταν βασικό αίτιο της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης (Γκόρτσος, 2011). Ο συντελεστής μόχλευσης σχεδιάστηκε να έχει σαν αριθμητή τα βασικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών, ενώ σαν παρονομαστή τα ανοίγματα τους, που είναι εντός και εκτός, με βάση της λογιστική αξία τους χωρίς στάθμιση κατά κίνδυνο και χωρίς το δικαίωμα του συμψηφισμού των απαιτήσεων και των υποχρεώσεων.

Οι συντελεστές ρευστότητας είναι (Γκόρτσος, 2011):

- Ο βραχυχρόνιος συντελεστής κάλυψης της ρευστότητας
- Ο μακροχρόνιος συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης.

Τα εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές είναι πέντε (Γκόρτσος, 2011):

- Η συμβατική αναντιστοιχία ληκτοτητών
- Τα διαθέσιμα μη βεβαρημένα στοιχεία του ενεργητικού
- Το συντελεστή κάλυψης ρευστότητας ανά σημαντικό νόμισμα
- Τα εργαλεία παρακολούθησης των εξελίξεων στην αγορά
- Η συγκέντρωση της χρηματοδότησης

Οι κανόνες μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης αποτελούν τις εισαγωγικές παρατηρήσεις στην ενότητα για τα καινοτόμα στοιχεία της Βασιλείας II και εντάσσονται οι διατάξεις που καθιέρωναν τους κανόνες μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης σε διεθνές επίπεδο (Γκόρτσος, 2011).

Οι κανόνες αυτοί πρέπει να έχουν μια οριοθέτηση, η οποία είναι (Γκόρτσος, 2011):

- Το νέο κανονιστικό πλαίσιο έχει ειδικές διατάξεις για να μειώσουν την προκυκλικότητα
- Δεν υπάρχουν ειδικές διατάξεις για την αντιμετώπιση της διακλαδικής διάστασης του συστημικού κινδύνου
- Υπάρχει κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης. Το κεφαλαιακό απόθεμα έχει ύψος 2,5% των συνολικά σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού της τράπεζας
- Το αντικυκλικό απόθεμα είναι το επιπλέον κεφάλαιο, που κρατείται σαν απόθεμα σύμφωνα με τους κανόνες της Βασιλείας III

Με τις μακροπροληπτικές πολιτικές αντιμετωπίζεται ο συστημικός κίνδυνος στις δυο διαστάσεις στις οποίες εκδηλώνεται (Γκόρτσος, 2011):

- Στη χρονική διάσταση, που είναι η εξέλιξη του συστημικού κινδύνου σε βάθος χρόνου
- Στη τομεακή διάσταση, που είναι η κατανομή του κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα σε κάθε δεδομένο χρονικό σημείο

2.5 Βασιλεία IV

Η Βασιλεία IV ολοκληρώθηκε από την επιτροπή της Βασιλείας τον Δεκέμβριο του 2017 και αναμένεται να τεθεί σε εφαρμογή τον Ιανουάριο του 2022. Η συμφωνία που έγινε το Δεκέμβριο του 2017 περιλάμβανε σημαντικές τροποποιήσεις στην κεφαλαιακή αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου, του λειτουργικού κινδύνου και της προσαρμογής της πιστοληπτικής αποτίμησης επιβολής ορίου παραγωγής, αναθεώρηση του ορισμού του δείκτη μόχλευσης και εφαρμογή του δείκτη μόχλευσης σε παγκόσμιες συστημικά σημαντικές τράπεζες. Το αναθεωρημένο πλαίσιο για τον κίνδυνο αγοράς είχε ήδη ολοκληρωθεί σε μεγάλο βαθμό τον Ιανουάριο του 2016 (Smith & Hall, 2018). Το έγγραφο που δημοσιεύθηκε, ολοκληρώνει τις προτάσεις και τις διαβουλεύσεις που διεξάγονται από το 2014 σε σχέση με τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο προσαρμογής της πιστοληπτικής αξιολόγησης (CVA), τον επιχειρησιακό κίνδυνο, τα επίπεδα παραγωγής και τον δείκτη μόχλευσης. Στόχος των αναθεωρήσεων είναι η μείωση της υπερβολικής μεταβλητότητας των σταθμισμένων στοιχείων ενεργητικού (RWA).

Οι νέες βελτιώσεις, όσον αφορά στον πιστωτικό κίνδυνο, είναι (Smith & Hall, 2018):

- Στις τράπεζες, γίνεται προσπάθεια να μειωθεί ο πιστωτικός κίνδυνος με την εισαγωγή της τυποποιημένης προσέγγισης αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου (SCRA)
- Για τις εταιρείες, υπάρχει θέσπιση συντελεστών στάθμισης για τις μικρές, τις μεσαίες επιχειρήσεις και τις επενδυτικές επιχειρήσεις
- Σχετικά με την ακίνητη περιουσία, οι συντελεστές στάθμισης θα διαφέρουν ανάλογα με τον δείκτη LTV (Loan to value) της υποθήκης, για να αντικατασταθεί ο σταθερός συντελεστής στάθμισης 35%.
- Στην λιανική έκθεση υπάρχει ένας πιο λεπτομερής πίνακας για να διακρίνει διάφορα είδη ρυθμιστικών ανοιγμάτων λιανικής τραπεζικής.
- Στην εμπορική ακίνητη περιουσία έχουμε την εισαγωγή της προσέγγισης του δείκτη LTV (Loan to value) που αντικαταστά τον σταθερό συντελεστή στάθμισης.
- Η έκθεση σε δάνεια μειωμένης εξασφάλισης και στο μετοχικό κεφάλαιο. Το υφιστάμενο σταθερό βάρος κινδύνου των συντελεστών στάθμισης 100% και του 250% θα αντικατασταθεί από χρέη μειωμένης εξασφάλισης με συντελεστή στάθμισης 150% και από κεφάλαιο εκτός από το μετοχικό, με συντελεστή στάθμισης 100% για μετοχές που πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τα εθνικά νομοθετικά προγράμματα, με συντελεστή στάθμισης 400% για κερδοσκοπικά μη εισηγμένα ανοίγματα σε μετοχές και συντελεστή στάθμισης 250% για όλα τα άλλα ανοίγματα σε μετοχές.
- Η έκθεση στα στοιχεία εκτός ισολογισμού. Ο συντελεστής στάθμισης 100% CCF (Credit Conversion Factor), θα υποβάλει μια αίτηση για δέσμευση αναφορικά με οποιαδήποτε συμβατική ρύθμιση που έχει προσφερθεί από την τράπεζα και είναι αποδεκτή από τον πελάτη για την παράταση της πίστωσης, την αγορά περιουσιακών στοιχείων ή για την έκδοση πιστωτικών υποκατάστατων. Ένα 10% CCF θα αντικαταστήσει το 0% CCF για αναλήψεις υποχρεώσεων που ακυρώνονται χωρίς όρους από την τράπεζα ανά πάσα στιγμή και χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση ή που προβλέπουν αυτόματη ακύρωση εξαιτίας της επιδείνωσης της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειστή.

2.6 Η νομισματική πολιτική

Η νομισματική πολιτική αφορά τις αποφάσεις που παίρνουν υπόψη τους οι κεντρικές τράπεζες προκειμένου να επηρεάσουν το κόστος και την ποσότητα του χρήματος που υπάρχει μέσα στην οικονομία. Στην ευρωζώνη, τον βασικό ρόλο παίζει η Ευρωπαϊκή Κεντρική

Τράπεζα. Η νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στηρίζεται κυρίως στα βασικά επιτόκια, αφού οι αποφάσεις της ΕΚΤ επηρεάζουν τα βασικά επιτόκια δανεισμού των εμπορικών τραπεζών, τα οποία με τη σειρά τους παίζουν ρόλο στη διαμόρφωση των επιτοκίων που δανείζουν τους πελάτες τους οι τράπεζες (ΕΚΤ, 2015). Στόχος της νομισματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών που σημαίνει τη διατήρηση του πληθωρισμού κοντά στο 2%, αλλ'ακάτο από το όριο αυτό. Αυτό συμβάλει στη στήριξη της οικονομικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είναι η οικονομική ανάπτυξη και η πλήρης απασχόληση. Σε μεγάλες περιόδους χαμηλού πληθωρισμού και χαμηλών επιτοκίων, οι κεντρικές τράπεζες δύνανται να παίρνουν και μέτρα μη συμβατικής πολιτικής (ΕΚΤ, 2015).

Η ρευστότητα σχετίζεται και με την άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Όταν η κεντρική τράπεζα αυξάνει τη νομισματική κυκλοφορία, αυξάνεται η ρευστότητα, δηλαδή κυκλοφορεί περισσότερο χρήμα στην αγορά. Κατά κανόνα, οποιοδήποτε χαρακτηριστικό αυξάνει την ευελιξία των καταθετών, αυξάνει τους κινδύνους των τραπεζών.

2.6.1 Τιμολόγηση

Η τιμολόγηση συνοψίζεται στο επιτόκιο του δανείου το οποίο συμφωνείται πριν τη χορήγησή του. Μεγαλύτεροι κίνδυνοι, υψηλότερο επιτόκιο, αφού ισχύει η σχέση:

Επιτόκιο δανείου = επιτόκιο αναφοράς + προσαύξηση spread,

όπου η προσαύξηση spread είναι συνάρτηση της πιστοληπτικής ικανότητας, των ούιδιαίτερων χαρακτηριστικών του δανείου, του θεσμικού πλαισίου και του λειτουργικού κόστους.

Καλύτερη πιστοληπτική ικανότητα σημαίνει μικρότερη πιθανότητα αθετήσεων των υποχρεώσεων ενός δανειζομένου. Ανάλογα με την αξιολόγηση, επηρεάζει τα χαρακτηριστικά του δανείου, αυξάνει ή μειώνει την ευελιξία των δανειζομένων και τους κινδύνους των τραπεζών.

Μερικά από τα χαρακτηριστικά των δανείων και η σχέση τους με τον κίνδυνο είναι (De Grauwe, 2013)

- Η μεγαλύτερη διάρκεια συμβαδίζει με μεγαλύτερο κίνδυνο ρευστότητας των τραπεζών.
- Τα καταναλωτικά δάνεια έχουν μεγαλύτερο ποσοστό ζημιών, άρα και υψηλότερο κίνδυνο από τα στεγαστικά.

- Τα δάνεια χωρίς εξασφαλίσεις έχουν μεγαλύτερο κίνδυνο από τα δάνεια με εξασφαλίσεις.
- Η μεγαλύτερη προτεραιότητα σε περίπτωση πτωχεύσεως του δανεισθέντος συνεπάγεται μικρότερο κίνδυνο.
- Οι ελαστικότεροι όροι αυξάνουν τους κινδύνους των τραπεζών και συνεπώς την προσαύξηση.

2.6.2 Τιμολόγηση μετοχών

Η τιμή μιας μετοχής, όπως και ενός ομολόγου είναι ίση με την παρούσα αξία των αναμενόμενων χρηματοροών τους. Για τις μετοχές, οι χρηματοροές είναι τα μερίσματα και η τιμή πωλήσεως – όταν οι επενδυτές αποφασίσουν να πουλήσουν στο χρηματιστήριο. Όπως και στην περίπτωση των ομολόγων η απόδοση των μετοχών έχει δυο συνιστώσες (Tucker, 2020):

- Την μερισματική –αντίστοιχη της επιτοκιακής απόδοσης των ομολόγων-
- Την κεφαλαιακή

2.6.3 Ομόλογα

Για την πληρέστερη κατανόηση των κινδύνων που ενέχουν οι επενδύσεις σε ομόλογα, θα πρέπει κάποιος να γνωρίζει τα βασικά χαρακτηριστικά τους, που είναι τα ακόλουθα (De Grauwe, 2013):

- Ονομαστική αξία: το ποσό το οποίο ο εκδότης υπόσχεται να πληρώσει στη λήξη του ομολόγου
- Τιμή: η τιμή στην οποία το ομόλογο διαπραγματεύεται στην αγορά ομολόγων
- Κουπόνι /τοκομερίδιο: οι περιοδικοί τόκοι που υπόσχεται ο εκδότης
- Επιτόκιο ομολόγου : αυτό με το οποίο υπολογίζεται το τοκομερίδιο
- Διάρκεια: ο χρόνος που απομένει μέχρι να λήξει ένα ομόλογο.
- Επιτόκιο αναγωγής/προεξοφλητικό επιτόκιο: το επιτόκιο με το οποίο οι επενδυτές προεξοφλούν τις υποσχόμενες από το ομόλογο χρηματοροές, προκειμένου να το τιμολογήσουν
- Πρωτογενής αγορά: η αγορά στην οποία οι εκδότες πωλούν ένα νεοεκδιδόμενο ομόλογο. Τα χρήματα από την πώληση τα εισπράττουν οι εκδότες
- Δευτερογενής αγορά: η αγορά στην οποία οι επενδυτές αγοράζουν και πωλούν υπάρχοντα ομόλογα.

- Υπέρ/υπό το άρτιο: όταν η τιμή είναι μεγαλύτερη/μικρότερη από την ονομαστική αξία.

Τα ομόλογα ενέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο για τους επενδυτές από ότι οι καταθέσεις, αλλά μικρότερο από ότι οι μετοχές, διότι (De Grauwe, 2013):

- Υπάρχει κίνδυνος ρευστότητας που εμφανίζονται όταν μειώνεται η ρευστότητα στη δευτερογενή αγορά
- Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι υψηλότερος από ότι των καταθέσεων, καθότι οι επιχειρήσεις πτωχεύουν συχνότερα από ότι οι τράπεζες. Όταν εμφανιστεί, οι επενδυτές κινδυνεύουν να χάσουν μέρος ή το σύνολο του κεφαλαίου και των δεδουλευμένων τόκων
- Υπάρχει ο κίνδυνος της αγοράς. Προέρχεται από τις συνεχείς μεταβολές των τιμών των ομολόγων στη δευτερογενή αγορά

2.7 Το θεσμικό πλαίσιο: προβλήματα και στόχοι

Το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου είναι ασαφές, καθώς οι οικονομικοί παράγοντες έχουν διαφορετικά συμφέροντα, αλλά σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε ότι εστιάζεται στους κάτωθι τέσσερις παράγοντες (Tucker, 2020):

- Χρηματοοικονομική σταθερότητα
- Αποτελεσματικότητα
- Προστασία των αδυνάτων
- Επίτευξη των στόχων της οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής

Οι δυο πρώτες διαστάσεις αναφέρονται στην εποπτεία και δίνουν έμφαση στις αναλύσεις του θεσμικού πλαισίου. Οι δυο τελευταίες σχετίζονται κυρίως με οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους. Επιπλέον, η τέταρτη διάσταση υπονοεί ότι οι τράπεζες μπορεί να καλούνται να συνεισφέρουν στην κοινωνική ευημερία, σε περισσότερους τομείς από αυτούς που περιγράφονται στη λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος. Επίσης, υπαινίσσεται ότι πολλά τραπεζικά στελέχη έχουν βραχυπρόθεσμη προοπτική και για το λόγο αυτό υπάρχουν και οι παρεμβάσεις των κετρικών αρχών.

2.7.1 Ενδεικνύόμενα μέτρα

Οι ορθές πρακτικές στη λειτουργία των τραπεζών, είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τη βιωσιμότητα και την κερδοφορία της ίδιας της τράπεζας, αλλά και την ομαλή λειτουργία της οικονομίας γενικότερα. Μία πιθανή πτώχευση μιας επιχείρησης τόσο μεγάλης, όσο είναι μία σημαντικού μεγέθους τράπεζα, θα έχει μεγάλες επιπτώσεις στην οικονομία γενικότερα. Για το λόγο αυτό έχει δημιουργηθεί και ο όρος συστημική, δηλαδή η τράπεζα ή η επιχείρηση που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το σύστημα της αγοράς και σε περίπτωση πτώχευσης θα δημιουργήσει κλυδωνισμούς σε όλη την οικονομία. Πολλές φορές αυτό αποδίδεται και με την αγγλική φράση “too big to fail”, που σημαίνει ουσιαστικά ότι η τράπεζα (ή η επιχείρηση) είναι πολύ μεγάλη για να πτωχεύσει. Σε αυτήν την περίπτωση, οι Κεντρικές Τράπεζες θα σπεύσουν να διασώσουν την τράπεζα, για να αποφύγουν μεγαλύτερους κινδύνους για την οικονομία (Tucker, 2020).

Για να αποφευχθεί αυτός ο κίνδυνος, οι τράπεζες οφείλουν να παίρνουν συγκεκριμένα μέτρα ώστε να μειώσουν όσο το δυνατό τον κίνδυνο από την παροχή δανείων. Τα μέτρα τα οποία ενδείκνυνται, αφορούν σε προϊόντα και σε υπηρεσίες, και στις δυο πλευρές του ισολογισμού, αλλά και στα εκτός ισολογισμού στοιχεία, καθώς και στο έμψυχο υλικό, όπως:

- Το ύψος του πιστωτικού κινδύνου του δανειολήπτη
- Τις τιμές των προϊόντων, όπως το ύψος των επιτοκίων
- Τα χαρακτηριστικά και τη διάρκεια των δανείων, καθώς και τη σκοπιμότητα
- Γνώση του ιστορικού και της οικονομικής κατάστασης του πελάτη/αντισυμβαλλόμενου
- Η γνώση, η αξία και η ακεραιότητα σε ανθρώπους που κατέχουν θέση ευθύνης στις τράπεζες

Σε περίπτωση που δεν λαμβάνονται όλα, ή κάποια από τα ανωτέρω μέτρα, θα υπάρξουν αρνητικές παρενέργειες στις τράπεζες, όπως:

- Δυσχερέστερη διαχείριση των κινδύνων, η οποία συνεπάγεται μικρότερη κερδοφορία στις τράπεζες
- Μειωμένη δυνατότητα των τραπεζών να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των πελατών τους

- Οικονομικό κίνητρο για παράκαμψη των περιορισμών (arbitrage), το οποίο ενισχύεται από δύο εγγενείς δυσκολίες: την αδιαφάνεια των τραπεζών και τις προοπτικές κερδοφορίας μιας τράπεζας
- Ψευδής αίσθηση ασφάλειας που εξαιτίας της οποίας μπορεί να ατονήσουν οι ελεγκτικοί μηχανισμοί της Πολιτείας και της αγοράς

2.8 Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας

Το 2012, οι χώρες της ευρωζώνης υπέγραψαν μια διακυβερνητική συνθήκη, η οποία θεσπίζει τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας. Αποτελεί μέρος της στις στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης έτσι ώστε να υπάρχει χρηματοπιστωτική σταθερότητα στην Ευρώπη. Δίνει οικονομική βοήθεια στις χώρες που ανήκουν στην ευρωζώνη και αντιμετωπίζουν χρηματοπιστωτικές δυσκολίες ή απειλούνται εξαιτίας των προβλημάτων αυτών. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας ακολούθησε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας που δημιουργήθηκε το 2010 (EUR-Lex, 2012).

Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας εξουσιοδοτείται (EUR-Lex, 2012):

- Στο πλαίσιο του προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής, να χορηγεί τα δάνεια
- Να αγοράζει χρεόγραφα στις πρωτογενείς και στις δευτερογενείς αγορές
- Να δίνει προληπτική χρηματοδοτική συνδρομή με την μορφή πιστωτικών γραμμών
- Να χρηματοδοτεί τις ανακεφαλαιοποιήσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μέσα από τη δανειοδότηση προς τις κυβερνήσεις των χωρών μέλων

2.9 Ρυθμιστική Παρέμβαση

Ο βασικός σκοπός του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι οι ρυθμιστικές παρεμβάσεις στον τραπεζικό κλάδο για να εξασφαλιστεί η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος και στη συνέχεια της οικονομίας (Γκόρτσος, 2011b). Η αποσταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος προκάλεσε ανάκληση αδειών λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων με αποτέλεσμα την εκκαθάρισή τους. Η ανικανότητα μίας τράπεζας να εκπληρώσει τις

υποχρεώσεις της και η απώλεια της εμπιστοσύνης των καταθετών και των αντισυμβαλλομένων της σε αυτήν, έχει σαν αποτέλεσμα να τη φέρει σε κατάσταση αφερεγγυότητας. Το αποτέλεσμα είναι να επηρεάσει όλο το τραπεζικό σύστημα, καθώς επηρεάζει αρνητικά τους καταθέτες και τους επενδυτές, κάτι που φέρνει συνολική αποσταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος. Το γεγονός αυτό γίνεται με την μετάδοση των προβλημάτων μεταξύ των τραπεζών, με την ασύμμετρη πληροφόρηση, όπως και την επίδραση του συστημικού κινδύνου. Η ανικανότητα μίας τράπεζας ή ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους, μεταδίδεται μέσω της πληροφόρησης και υπάρχει η πιθανότητα να προκαλέσει ένα τραπεζικό πανικό. Στην περίπτωση αυτή, ο μεγαλύτερος αριθμός των καταθετών πιέζεται να κάνει ανάληψη των καταθέσεων του, ενώ οι τράπεζες δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις αντίστοιχες υποχρεώσεις ρευστότητας (Γκόρτσος, 2011b; Campbell and Lastra, 2011).

Στον συστημικό κίνδυνο, τα προβλήματα μεταδίδονται από ένα τμήμα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, σε ένα άλλο, λαμβάνοντας υπόψη και τη χρονική διάσταση («time dimension»). Η αποσταθεροποίηση των τραπεζών έχει σαν αποτέλεσμα, την απομόχλευση των τραπεζών και την μείωση του δανεισμού των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών. Το αποτέλεσμα είναι η μείωση της ζήτησης, της κατανάλωσης και των θέσεων εργασίας. Οι συνέπειες της αποσταθεροποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος στον τομέα της οικονομίας είναι ιδιαίτερα δυσμενείς.

2.10 Τα μέτρα μη συμβατικής πολιτικής

Σύμφωνα με υπάρχοντα νομικά πλαίσια, οι κεντρικές τράπεζες εισήγαγαν νέα μέσα πολιτικής και πραγματοποίησαν αλλαγές στα πλαίσια νομισματικής πολιτικής για να αντιμετωπίσουν την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και τις συνέπειες που έφερε. Εφαρμόστηκαν διαφορετικοί συνδυασμοί όσων χαρακτηρίστηκαν σαν μη συμβατικά μέτρα νομισματικής πολιτικής και προσάρμοσαν τις δραστηριότητες τους ανάλογα με τις συνθήκες δικαιοδοσίας τους (BIS, 2019). Μετά από μια δεκαετία εμπειρίας, το έγγραφο συνοψίζει την κοινή αντίληψη των κεντρικών τραπεζών σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους, τη χρήση και τις ακούσιες παρενέργειες. Η έκθεση εξετάζει κάτω από ποιες συνθήκες τα εργαλεία αυτά θα είναι χρήσιμα μελλοντικά στις κεντρικές τράπεζες. Το μειονέκτημα είναι ότι δεν εξετάζει τα ζητήματα που σχετίζονται με τον ευρύ στρατηγικό σχεδιασμό ή τη βαθμονόμηση της νομισματικής πολιτικής. Το γενικό μήνυμα είναι ότι τα μη συμβατικά μέτρα βοήθησαν τις

κεντρικές τράπεζες να αντιμετωπίσουν τη χρηματοπιστωτική κρίση και τις ακόλουθες οικονομικές κάμψεις, και παρά τις προκλήσεις που παρουσιάζουν τα μέτρα αυτά, αποτελούν τις πολύτιμες προσθήκες στην κεντρική τράπεζα εργαλείων. Η χρήση των μη συμβατικών μέτρων εξελίχθηκε σταδιακά με βάση δυο στόχους (BIS, 2019):

- Την αντιμετώπιση των διαταραχών στην αλυσίδα της νομισματικής πολιτικής
- Την παροχή πρόσθετων νομισματικών κινήτρων από τη στιγμή, που το επιτόκιο της πολιτικής περιορίστηκε από το πραγματικό κατώτερο όριο (ELB).

Η αξιολόγηση των κεντρικών τραπεζών είναι ότι τα μη συμβατικά μέτρα ήταν αποτελεσματικά όσον αφορά και τους δυο αυτούς στόχους, αλλά ότι έχουν επίσης τα όρια τους. Τα μη συμβατικά μέτρα προσφέρουν μια πιο λεπτομερή αξιολόγηση. Μερικά από τα πιο συχνά χρησιμοποιούμενα είναι (BIS, 2019):

- Η πολιτική των αρνητικών επιτοκίων. Καθώς οι μακροοικονομικοί παράγοντες επιδεινώθηκαν, μερικές κεντρικές τράπεζες ακολούθησαν πολιτική αρνητικών επιτοκίων, μιας και αυτά χρησιμοποιούνται για να αποφευχθεί μια πληθωριστική ανατίμηση του νομίσματος. Διαπιστώθηκε ότι η στρατηγική αυτή ήταν αποτελεσματική, αφού οι μακροπρόθεσμες αποδόσεις προσαρμόστηκαν προς τα κάτω σύμφωνα με τις προσδοκίες των μελλοντικών βραχυπρόθεσμων επιτοκίων, παρέχοντας το επιθυμητό επεκτατικό κίνητρο.
- Οι δανειοδοτικές πράξεις. Οι Κεντρικές Τράπεζες επέκτειναν τις διευκολύνσεις ρευστότητας για να αντιμετωπίσουν τόσο τις δανειοδοτικές πράξεις (στα πρώιμα στάδια της κρίσης, η πολύ μεγάλη ρευστότητα στους χρηματοπιστωτικούς διαμεσολαβητές ήταν κρίσιμη για την παράκαμψη των διαταραχών στις διατραπεζικές αγορές και τις χρηματαγορές) και των προβλημάτων που σχετίζονται με τα χαμηλά όρια των επιτοκίων (ELB) παρέχοντας κίνητρα όταν περιοριστούν τα επιτόκια. Οι παρεμβάσεις αυτές περιλάμβαναν την παράταση της διάρκειας των τυπικών δανειοδοτικών πράξεων, την επέκταση του συνόλου των αποδεκτών αξιογράφων ασφαλείας, την αλλαγή των όρων δανεισμού και την επιβολή ρητών όρων στα δάνεια για την εξασφάλιση του επιθυμητού τελικού αποτελέσματος σε μη χρηματοοικονομικές ιδιωτικές επιχειρήσεις. Οι δανειοδοτικές αυτές πράξεις στήριξαν τις πιστωτικές ροές στον ιδιωτικό τομέα και συνέβαλαν στη σταθεροποίηση των προσδοκιών της αγοράς για τα επιτόκια, αλλά προκάλεσαν κάποιες παρενέργειες,

όπως η αναποτελεσματική κατανομή των πιστώσεων και η εξασθένηση του κινήτρου του ιδιωτικού τομέα να μειώσει την υπερβολική μόχλευση.

- Τα προγράμματα αγοράς περιουσιακών στοιχείων (APPs). Τα προγράμματα αυτά συνέβαλαν στις αυξήσεις των ισολογισμών των κεντρικών τραπεζών και αποσκοπούσαν κυριώς στην μείωση των μακροπρόθεσμων αποδόσεων και στη διευκόλυνση των ευρύτερων οικονομικών συνθηκών. Σε ορισμένες περιπτώσεις υποστήριζαν αποτιμήσεις περιουσιακών στοιχείων που επηρεάστηκαν από τις ταχείες πωλήσεις, ή παρείχαν πρόσθετους πόρους στους τελικούς δανειολήπτες με την παροχή κινήτρων για την τιτλοποίηση των δανείων. Συνολικά, τα προγράμματα αγοράς περιουσιακών στοιχείων αποδείχθηκαν αποτελεσματικά εργαλεία σε όλες τις χώρες, παρόλο που δεν είχαν σε όλες τα ίδια αποτελέσματα. Ως αποτέλεσμα, οι κεντρικές τράπεζες αποφάσισαν να προσαρμόσουν τις δραστηριότητες τους και να τις συμπληρώσουν με πρόσθετα, μη συμβατικά μέτρα. Οι ανησυχίες που υπήρχαν από την εφαρμογή των μη συμβατικών μέτρων ήταν σχετικά με τον κίνδυνο αποδυνάμωσης της ποιότητας των ισολογισμών των κεντρικών τραπεζών, την καταβολή των ασφαλιστρών στις αποτιμήσεις των περιουσιακών στοιχείων, τις επιπτώσεις της προσωρινής ανεπάρκειας στις αγορές των συμφωνιών repos, τις επιδράσεις των τιμών και τη μόχλευση του ιδιωτικού τομέα.
- Forward Guidance: Παροχή Ενδείξεων για τη μελλοντική κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής. Σε μια περίοδο αβεβαιότητας σχετικά με τις οικονομικές προοπτικές και την ικανότητα των κεντρικών τραπεζών να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις, ειδικά όταν τα επιτόκια έφτασαν τα κατώτερα όρια, οι ενδείξεις αυτές έπαιξαν ένα απαραίτητο ρόλο. Η Forward Guidance χρησίμευσε για να αποσαφηνίσει τις προθέσεις των κεντρικών τραπεζών σε σχέση με τους μελλοντικούς ρυθμούς των επιτοκίων και να ανακοινώσει τη δέσμευση τους στην επιδίωξη των εντολών τους. Η πολιτική αυτή έδωσε νόημα σε άλλα μη συμβατικά μέτρα και έγινε ο συνδετικός κρίκος που άνωσε τα μέτρα αυτά. Μια βασική πρόκληση της Forward Guidance σε εξαιρετικές συνθήκες, ήταν η εξισορρόπηση των συμβιβαστικών κινήσεων με τη σαφήνεια των μηνυμάτων και την αξιοπιστία των μέτρων παρακολούθησης και της ευελιξίας της μελλοντικής πολιτικής ανταπόκρισης στις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

2.11 Η κεφαλαιακή επάρκεια

Η κεφαλαιακή επάρκεια είναι η ικανότητα της τράπεζας να απορροφά τις ζημιές. Για τον υπολογισμό της επάρκειας κεφαλαίων μιας τράπεζας, έχει εισαχθεί ο Δείκτης κεφαλαικής Επάρκειας CAR (Capital Adequacy Ratio), ο οποίος υπολογίζεται ως το ποσοστό των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας προς το σταθμισμένο στον κίνδυνο ενεργητικό. Ο τύπος του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας είναι (MBN, 2020):

$$CAR = \frac{\text{Κεφάλαιο TIER I} + \text{Κεφάλαιο TIER II}}{\text{Σταθμισμένα Περιουσιακά Στοιχεία}}$$

Οι ρυθμιστικές αρχές παρακολουθούν στενά τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, λόγω του γεγονότος ότι αν ο δείκτης αυτός είναι αρκετά υψηλός, σημαίνει ότι οι τράπεζες μπορούν να απορροφήσουν τις ζημιές και να καλύψουν τις τραπεζικές απαιτήσεις τους. Η καθιέρωση ανώτατου ορίου για την κεφαλαιακή επάρκεια εμποδίζει τις τράπεζες να έχουν υπερβολική μόχλευση, που μπορεί να δημιουργήσει κίνδυνο αφερεγγυότητας, άρα οι τράπεζες οι οποίες έχουν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια είναι λιγότερο πιθανό να καταστούν αφερεγγυες εξαιτίας ξαφνικών ζημιών (MBN, 2020).

Η συμφωνία της Βασιλείας, είναι το τελευταίο διεθνές πλαίσιο με το οποίο οι τράπεζες πρέπει να υπολογίζουν το κεφάλαιό τους. Η Επιτροπή δημιούργησε τη Βασιλεία III το 2012 για την Τραπεζική Εποπτεία και δημιουργήθηκε για τη βελτίωση της ικανότητας του τραπεζικού τομέα να απορροφά τις ξαφνικές αναταραχές που προκύπτουν από της χρηματοπιστωτικές και τις οικονομικές πιέσεις, ανεξάρτητα από που δημιουργήθηκαν. Με άλλα λόγια, η Επιτροπή ήθελε να διασφαλίσει ότι οι τράπεζες θα μπορούσαν να επιβιώσουν από μεγάλες χρηματοοικονομικές κρίσεις (MBN, 2020).

Το πλαίσιο χωρίζει το κεφάλαιο των τραπεζών σε δυο επίπεδα (De Menna, 2020):

- Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει το κοινό μετοχικό κεφάλαιο, τα μελλοντικά φορολογικά οφέλη, τα ελεγχόμενα αποθεματικά των εσόδων και τα άυλα περιουσιακά στοιχεία
- Το δεύτερο επίπεδο περιλαμβάνει τα κέρδη εις νέον, τις γενικές προβλέψεις για επισφαλείας απαιτήσεις, το διαρκές μειωμένο χρέος και τα αποθεματικά. Επίσης, το δεύτερο επίπεδο περιλαμβάνει τα διαρκή αθροιστικά προνομιούχα μερίδια και το μειωμένο χρέος.

2.11.1 Η παραγωγή των κανονιστικών αναφορών

Οι υπηρεσίες Κεφαλαιακής Επάρκειας και των Κανονιστικών Αναφορών βοηθούν τα πιστωτικά ιδρύματα να κρατούν μια συμπεριφορά, που να είναι σύμφωνα με τις κανονιστικές απαιτήσεις και διατηρούν τα απαραίτητα κεφαλαιακά διαθέσιμα, που έχουν τεθεί με βάση τις διατάξεις της οδηγίας Solvency II της Βασιλείας III (KMPG, 2020).

Όπως είδαμε, η Βασιλεία III διασφαλίζει, ότι οι τράπεζες έχουν αρκετά κεφάλαια για να μπορούν να καλύπτουν τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν και συνδέει το εποπτικό κεφάλαιο της τράπεζας με τους κινδύνους, που η κάθε τράπεζα αντιμετωπίζει με τις πρακτικές που έχει στη διαχείριση της. Η Βασιλεία III περιλαμβάνει πολλά μέτρα για να μπορέσει η τράπεζα (KMPG, 2020):

- Να αυξήσει την ποιότητα των κεφαλαίων, έτσι ώστε μακροπρόθεσμα να μπορούν να καλύψουν τις ζημιές σύμφωνα με το σενάριο του Going concern και της εκκαθάρισης
- Να αυξήσει το ύψος των κεφαλαίων που έχουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, με την παροχή μέτρων για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την Αντι-κυκλικότητα

Ο δείκτης μόχλευσης μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλή δανειοδότηση που αποτελεί ένα ξεκάθαρο κίνητρο για τις τράπεζες για να μπορέσουν να ενδυναμώσουν την κεφαλαιακή τους βάση. Η εισαγωγή του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Coverage ratio - LCR) που ισχύει για 30 μέρες και του συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net Stable Funding ratio - NSFR) είναι η απάντηση των εποπτικών αρχών όσον αφορά τη σημαντικότητα της διαχείρισης κινδύνου ρευστότητας και την ενθάρρυνση και την παροχή κινήτρων στις τράπεζες να κάνουν τη χρήση των σταθερών πηγών ρευστότητας για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους. Με αυτό τον τρόπο μειώνουν την εξάρτηση των τραπεζών από το βραχυπρόθεσμο δανεισμό (KMPG, 2020).

Η Βασιλεία III καθιέρωσε τη σειρά των προσεγγίσεων για να μπορεί να μετρήσει τον πιστωτικό κίνδυνο, τον λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο της αγοράς. Έτσι, οι τράπεζες υιοθετούν τις μεθοδολογίες σύμφωνα με την οργανωτική δομή τους και το είδος του κινδύνου, που θέλουν να υιοθετήσουν η κάθε μια τράπεζα. Όσο λιγότεροι είναι οι κίνδυνοι και όσο καλύτερες οι πρακτικές που χρησιμοποιούνται από τις τράπεζες, τόσο μικρότερες είναι οι κεφαλαικές απαιτήσεις που χρειάζονται (De Menna, 2020).

2.11.2 Η συμμόρφωση με βάση τις απαιτήσεις της Οδηγίας Solvency II

Το νέο κανονιστικό πλαίσιο έχει σαν σκοπό την επίλυση διαφόρων παρελθοντικών προβλημάτων στο ασφαλιστικό σύστημα και βοηθάει να αναμορφωθεί ριζικά. Η οδηγία

Solvency II βοηθάει να βελτιωθεί το ασφαλιστικό κανονιστικό πλαίσιο εισάγοντας (KMPG, 2020) :

- ✓ Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για να μπορούν να υπολογίσουν τις ασφαλιστικές προβλέψεις και τις κεφαλαιακές απαιτήσεις ανάλογα με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο που παρουσιάζεται
- ✓ Διάφορα εσωτερικά μοντέλα που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων
- ✓ Ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων
- ✓ Αναγνώριση της μείωσης και της διαφοροποίησης των κινδύνων

2.12 Τα βασικά χρηματοοικονομικά προϊόντα

Τα χρηματοοικονομικά προϊόντα μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις συν μία ευρείες κατηγορίες: χρέους, ιδιοκτησίας, υπό συνθήκη και παράγωγα. Το συν μία χρησιμοποιείται επειδή τα προϊόντα της τελευταίας κατηγορίας, των παραγώγων δηλαδή, μπορούν να ενταχθούν σε μία από τις τρεις προηγούμενες.

Τα προϊόντα χρέους είναι:

- Οι καταθέσεις σε τράπεζες από ιδιώτες, επιχειρήσεις, κυβερνήσεις και άλλους οικονομικούς παράγοντες.
- Τα δάνεια τα οποία χορηγούν οι τράπεζες και άλλοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί σε ιδιωτικές, επιχειρήσεις, κυβερνήσεις, άλλες τράπεζες..στην Ελλάδα και το εξωτερικό.
- Τα ομόλογα τα οποία εκδίδουν επιχειρήσεις, κυβερνήσεις, τράπεζες, και διεθνείς οργανισμοί.
- Τα προϊόντα της αγοράς χρήματος, για βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση μεγάλων επιχειρήσεων, τραπεζών και κυβερνήσεων και τα βραχυπρόθεσμα χρεόγραφα του δημοσίου.

Μεγάλο μέρος της συμβολής του χρηματοοικονομικού συστήματος στην κοινωνική ευημερία προέρχεται από το ότι μειώνει αυτά τα εμπόδια – τριβές στη λειτουργία της οικονομίας και για το λόγο αυτό, το πρώτο βήμα στην κατανόηση της λειτουργίας του χρηματοοικονομικού συστήματος αποτελεί η περιγραφή των βασικών χρηματοοικονομικών προϊόντων

Οι χρηματοροές εξαρτώνται από τον χρόνο (t), από το επιτόκιο (i) και από το κεφάλαιο (K). Οι καταθέσεις διακρίνονται σε όψεως, ταμειυτήριου και προθεσμίας. Τα κύρια χαρακτηριστικά τους αναφέρονται:

- Στο χρόνο δεσμεύσεων των χρημάτων
- Στην ευκολία χρήσεώς τους από τον καταθέτη για πληρωμές

Και τα δυο επηρεάζουν την ευελιξία των καταθετών και τους σχετικούς κινδύνους των τραπεζών, προς την ίδια κατεύθυνση. Η ρευστότητα είναι μια έννοια διαισθητικά απλή, αλλά πρακτικά εξαιρετικά δύσκολο να μετρηθεί. Μια τράπεζα, μια επιχείρηση, ένα νοικοκυριό, μια κυβέρνηση ή μια χώρα, έχει αρκετή ρευστότητα όταν μπορεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις που έχει ή να χρηματοδοτήσει τις δραστηριότητες και τις επενδύσεις του. Η έλλειψη ρευστότητας, ακόμα και παροδική, μπορεί να οδηγήσει έναν κατά τα άλλα φερέγγυο οικονομικό παράγοντα σε πτώχευση, δηλαδή:

- Σε εκποίηση απαιτήσεων ή και περιουσιακών στοιχείων υπό πίεση και, ως εκ τούτου με ζημία
- Σε έναρξη διαδικασίας πτωχεύσεως από τους πιστωτές
- Σε αρνητική δημοσιότητα την οποία μπορεί να προκαλέσει η έλλειψη ρευστότητας

Κεφάλαιο 3

3.1 Τα διδάγματα από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση

Η κατάρρευση της Lehman Brothers έφερε τον Σεπτέμβριο του 2008, τη μεγαλύτερη οικονομική ύφεση μετά τη Μεγάλη Κρίση και ήταν δημιούργημα της «φούσκας» των στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ. Η διαχείριση των προσδοκιών των μελλοντικών τιμών των ακινήτων ήταν αποτυχημένη και αυτό ήταν που έφερε την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση. Η Ευρώπη επηρρέαστηκε το 2008 και η Ελλάδα από το 2010 και μετά, όταν λόγω του υπερογκου δημοσίου χρέους και της έλλειψης ρευστότητας στην παγκόσμια οικονομία, δημιουργήθηκε αδυναμία δανεισμού της ελληνικής κυβέρνησης με αποτέλεσμα να απειλείται στάση πληρωμών. Οι οικονομικές κρίσεις φυσικά δεν είναι κάτι καινούριο, αφού κατά περιόδους επαναλαμβάνονται. Το μέγεθος της κρίσης όμως είναι κάθε φορά διαφορετικό. Η πρόσφατη κρίση ήταν από τις μεγαλύτερες που έχει αντιμετωπίσει η παγκόσμια αγορά και τα κυριότερα διδάγματα που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για το μέλλον είναι (Schmieding, 2018):

- Οι κεντρικές τράπεζες οφείλουν να χρησιμοποιούν τα εποπτικά τους εργαλεία για να αποτρέπουν τον υπερβολικό δανεισμό των μισθωτικών τραπεζών. Οφείλουν να παρακολουθούν τους κινδύνους που απειλούν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα
- Οι προβληματικές τράπεζες οφείλουν να απομονώνονται για να αποτραπεί η μετάδοση της κρίσης, αλλά πρέπει να παραμένουν σε λειτουργία όσο καιρό χρειάζεται για να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις των πελατών τους
- Οι κεντρικές τράπεζες οφείλουν να παρέμβουν άμεσα για την αποφυγή δημιουργίας τραπεζικού πανικού που θα επιδεινώσει όποια τυχόν προβλήματα
- Μετά από μια χρηματοπιστωτική κρίση, οι χώρες πρέπει να διασφαλίζουν την ευρωστία των τραπεζών τους
- Οι ρυθμιστικές αρχές οφείλουν να διασφαλίσουν ότι υπάρχουν τα απαραίτητα αποθέματα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ώστε αυτά να μπορούν να απορροφούν τις οποιασδήποτε δυσκολίες
- Η νομισματική πολιτική πρέπει να είναι τέτοια ώστε να αντιμετωπιστεί ο αποπληθωρισμός που είναι το αποτέλεσμα των οικονομικών κρίσεων

- Οι μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη είναι περισσότερο χρήσιμες από την επιβολή της λιτότητας στις υπερχρεωμένες χώρες. Συνεπώς, πρέπει να χρησιμοποιηθούν μεταρρυθμίσεις που τονώνουν την ανάπτυξη

Τα κυριότερα αίτια της χρηματοοικονομικής κρίσης ήταν (Κολλίντζας et al., 2009):

- Οι παγκόσμιες μακροοικονομικές ανισορροπίες, όπως ήταν η μεγάλη οικονομική ανάπτυξη της Κίνας μέσα από τις εξαγωγές των βιομηχανικών αγαθών στις ΗΠΑ. Αυτό οδήγησε σε πλεόνασμα του εμπορικού ισοζυγίου της Κίνας που τοποθετήθηκε σε ομόλογα και σε άλλα αξιόγραφα των ΗΠΑ, κρατώντας τα επιτόκια δανεισμού στην Αμερική σε χαμηλά επίπεδα. Αυτό οδήγησε σε ενίσχυση της ρευστότητας και του δανεισμού των ΗΠΑ
- Υπερβολική Πιστωτική Επέκταση και Μόχλευση. Δεκαπέντε χρόνια πριν την κρίση, η πιστωτική επέκταση στις περισσότερες αναπτυγμένες οικονομίες υπήρξε εντυπωσιακή. Αυτή προήρθε από την μεγάλη σχετικά νομισματική βάση, από την μεγάλη μόχλευση εντός και εκτός των ισολογισμών των πιστωτικών ιδρυμάτων και τα hedge Funds. Η μεγάλη μόχλευση υποθήκευσε τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και άφησε το σύστημα εκτεθειμένο σε συστημικούς κινδύνους
- Ασύμμετρη Πληροφόρηση και προβλήματα Εντολέα - Εντολοδόχου. Υπάρχει μια ασύμμετρη πληροφόρηση σχετικά με τα δομημένα προϊόντα, που επιτρέπει στους εκδότες τους να αναλαμβάνουν υπερβολικό κίνδυνο με αδιαφανή τρόπο. Αυτός ο κίνδυνος ούτε τιμολογείται με σωστό τρόπο, ούτε αντισταθμίζεται αρκετά. Τα συστήματα αμοιβών των τραπεζών και των hedge Funds δεν χαρακτηρίζονταν από τη συμβατότητα των κινδύνων ανάμεσα στα στελέχη και στους μετόχους των εταιριών τους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να παίρνουν υπερβολικούς κινδύνους άτομα που δεν χάνουν από τυχόν απώλεια λόγω των επιλογών τους
- Ρυθμιστικά κενά και ελλιπής εποπτεία. Από το 1999 και μετά υπήρχαν κενά όσον αφορά την εποπτεία στην επικινδυνότητα της ανεξέλεγκτης πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης. Δημιουργήθηκαν νέες αγορές, χωρίς να συνοδεύονται από τους κατάλληλους κανόνες λογιστικής απεικόνισης και το αντίστοιχο εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο

3.2. Οι τράπεζες στην κρίση

Οι συζητήσεις μέχρι τώρα αφορούσαν κάθε κίνδυνο μόνο του, όμως οι κίνδυνοι αλληλεπιδρούν και καμιά φορά αλληλοενισχύονται. Έτσι αρχίζει μια αποσταθεροποιητική δυναμική, ένας φαύλος κύκλος, που η κατάληξη του είναι η πτώχευση της επηρεαζόμενης τράπεζας και ίσως η κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος της χώρας. Η αποσταθεροποιητική δυναμική εστιάζεται σε τρεις συνιστώσες και αφορά τον κίνδυνο πτώχευσης, τον κίνδυνο ρευστότητας και τον πιστωτικό κίνδυνο. Οι ενισχυτές της αποσταθεροποιητικής δυναμικής είναι οι προσδοκίες και οι παράγοντες οι οποίοι δημιουργούν και ενισχύουν τις προσδοκίες. Όπως είδαμε, για την ευημερία του κοινωνικού συνόλου, δεν αρκεί οι Αρχές να ασκούν προληπτικό έλεγχο σε μικροοικονομικό επίπεδο, αλλά και να παρακολουθούν τη συσσώρευση προβλημάτων στην οικονομία, τις αγορές και στο τραπεζικό σύστημα συνολικά, δηλαδή και σε μακροοικονομικό επίπεδο.

Πριν το ξέσπασμα της κρίσης θα πρέπει να έχει προηγηθεί (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας, 2010):

- Αποτροπή της δημιουργίας συνθηκών κρίσεων
 - 1) Αποτροπή της αναλήψεως υπέρμετρων κινδύνων
 - Θεσμικό πλαίσιο
 - Εποπτεία
 - 2) Αποτροπή της συσσώρευσης προβλημάτων στην οικονομία και τις αγορές
 - Οικονομική πολιτική
 - Θεσμικό πλαίσιο
 - 3) Στήριξη των τραπεζών
 - Μέτρα για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων κινδύνων
 - Οικονομική πολιτική

Μετά το ξέσπασμα της κρίσης (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας, 2010):

- ✓ Μετριασμός των συνεπειών της κρίσεως για τις τράπεζες
 - 1 Στήριξη
 - 2 Ανακεφαλαιοποίηση
 - 3 Εξυγίανση
- ✓ Για την οικονομία
 - 1 Οικονομική πολιτική

Μια τράπεζα που αντιμετωπίζει πρόβλημα ρευστότητας και δεν μπορεί να προσελκύσει νέες καταθέσεις ή να δανειστεί από τις αγορές, μπορεί να δανειστεί από την κεντρική τράπεζα. Η πιθανότητα να δράσει η κεντρική τράπεζα ως δανειστής εσχάτης προσφυγής σταθεροποιεί τις προσδοκίες. Ο κίνδυνος ρευστότητας είναι ίσως ο μεγαλύτερος και από τους πλέον απρόβλεπτους κινδύνους των τραπεζών. Υπάρχει η δυνατότητα να εμφανιστεί αστραπιαία, επηρεασμένος από τις ταχύτατα μεταβαλλόμενες συνθήκες στις διεθνείς αγορές χρήματος και τις ταχύτατα μεταβαλλόμενες προσδοκίες. Σε αντίθεση, οι άλλοι κίνδυνοι συσσωρεύονται σε βάθος χρόνου. Η στήριξη μπορεί να είναι άμεση ή έμμεση. Η άμεση αναφέρεται στην παροχή ρευστότητας στις τράπεζες, ενώ η έμμεση περιλαμβάνει την ενίσχυση της δυνατότητας και των κινήτρων ιδιωτών για παροχή ρευστότητας στις τράπεζες, καθώς και την αύξηση της ρευστότητας των στοιχείων του ενεργητικού.

Άλλα μέτρα που χρησιμοποιούνται είναι (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας, 2010):

- ✓ Αύξηση των καταθέσεων
- ✓ Αύξηση της χρηματοδότησης από άλλες τράπεζες
- ✓ Αύξηση της χρηματοδότησης από την κεντρική τράπεζα
- ✓ Παροχή ρευστότητας σε χρηματοδότες των τραπεζών
- ✓ Βοήθεια για τη λειτουργία των αγορών
- ✓ Αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο για να αποτραπεί η εκροή ρευστότητας
- ✓ Προσπάθεια επηρεασμού των προσδοκιών

Οι αρχές έχουν τη δυνατότητα να μετριάσουν όλους τους κινδύνους των τραπεζών μέσω της (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας, 2010):

- ✓ Οικονομικής πολιτικής
- ✓ Αλλαγής των κανόνων του θεσμικού πλαισίου
- ✓ Αλλαγής των όρων ιδιωτικών συμβολαίων
- ✓ Ελαστικής εφαρμογής των υφισταμένων κανόνων

3.3 Ο ορισμός της εξυγίανσης των τραπεζών

Το πλαίσιο μικροπροληπτικής και μακροπροληπτικής εποπτείας απεδείχθη ανεπαρκές και ελλιπές στην περίπτωση της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ειδικότερα, οι σχετικοί κανόνες που είχαν ρυθμιστικό και παρεμβατικό ρόλο τόσο στην έγκαιρη πρόληψη μιας τραπεζικής κρίσης, όσο και στην διαχείριση μεμονωμένων ή συστημικών κρίσεων. Κατά την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση δεν υπήρξαν ολοκληρωμένες λύσεις αντιμετώπισης των μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων από το συνολικό τραπεζικό σύστημα (όπως για παράδειγμα «μηχανισμοί εξόδου»), ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχιση των σημαντικών λειτουργιών των τραπεζών και να απεμπολιζεται ο συστημικός κίνδυνος (Calomiris et al., 2004; Hupkes, 2003).

Κατόπιν τούτου, οι αρμόδιες αρχές και κυβερνήσεις έκριναν αναγκαία και καθοριστική την καθιέρωση μέτρων παρεμβατικής πολιτικής για τη διαχείριση των κρίσεων. Απαραίτητη προϋπόθεση χαρακτηρίστηκε η σαφήνεια των κανονισμών αλλά και η προσπάθεια εξάντλησης της καθαρής θέσης των πιστωτικών ιδρυμάτων που διατρέχουν κίνδυνο αφερεγγυότητας. Οι σχετικές διαδικασίες στοχεύουν στην διατήρηση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος καθώς και στην άμεση ή έμμεση δραστική μείωση της στήριξης των τραπεζών, η οποία συνεπάγεται επιβάρυνση των φορολογουμένων (FSB, 2011; Hadjiemmanuil, 2013).

Η διατήρηση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος απαιτεί την διαφύλαξη της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών και διακανονισμού, την προστασία του καταθετικού κοινού, καθώς και τη διαφύλαξη της διαμεσολαβητικής λειτουργίας των τραπεζών μεταξύ θετικών και αρνητικών αποταμιευτών της οικονομίας (World Bank, 2009; Campbell et al, 2011). Η προστασία των φορολογουμένων δύναται να επιτευχθεί εάν υπάρξουν οι κατάλληλοι μηχανισμοί, οι οποίοι θα επιτρέπουν στα πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία αντιμετωπίζουν προβλήματα αφερεγγυότητας, την άσκηση των συστημικά σημαντικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο, παράλληλα όπως ανέφερε ο Hupkess (2011), η λήψη μέτρων εξυγίανσης συνεπάγεται και το σχετικό κόστος για τους μετόχους και τους πιστωτές των πιστωτικών ιδρυμάτων, και δεν είναι σίγουρο ότι θα έχουν όλα τη δυνατότητα/ικανότητα να επιτυγχάνουν την σωστή κατανομή του κόστους. Τέλος, όταν υπάρχουν πιστωτικά ιδρύματα με διασυννοριακή δραστηριότητα, θα πρέπει να διευκολύνεται και η διασυννοριακή συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων εθνικών αρχών, ώστε να επιτευχθεί καλύτερα ο έλεγχος.

Τα προαναφερθέντα μέτρα αποτελούν το πλαίσιο εξυγίανσης των τραπεζών, ενώ για τον όρο «εξυγίανση» υπάρχουν πολλοί ορισμοί στη διεθνή βιβλιογραφία. Επί παραδείγματι, από πολλούς ορίζεται η εξυγίανση ως η ανάκαμψη και εξορθολογισμός των πιστωτικών ιδρυμάτων που αντιμετωπίζουν προβλήματα και δύναται να επιτευχθεί κατόπιν δημόσιας παρέμβασης, μέσω δημόσιας ή ιδιωτικής χρηματοδότησης όπως συγχωνεύσεις, ανακεφαλαιοποιήσεις και άλλων (Hagan et al ,2010, Hadjiemmanuil, 2013).

Πρόκειται για έναν ορισμό με μάλλον τεχνικό χαρακτήρα, προσανατολισμένο αποκλειστικά στις ανάγκες του συγκεκριμένου νομοθετικού κειμένου. Ο παραπάνω τεχνικός χαρακτήρας του ορισμού διατηρήθηκε τελικώς και από την Οδηγία 2014/59/ΕΕ («Bank Recovery and Resolution Directive», γνωστή με το ακρωνύμιο «BRRD») σύμφωνα με την οποία (άρθρο 2), υπό τον όρο εξυγίανση νοείται «η εφαρμογή ενός εργαλείου εξυγίανσης ή ενός εργαλείου που αναφέρεται στο άρθρο 37 παράγραφος 9, προκειμένου να επιτευχθούν ένας ή περισσότεροι στόχοι εξυγίανσης όπως ορίζονται στο άρθρο 31 παράγραφος 2» Πέραν των ανωτέρω, διαχρονικά και βάσει της διεθνώς ακολουθούμενης πρακτικής, η έννοια της «*resolution*» είναι δυνατόν να συμπεριλάβει στόχους σχετικά με την προστασία των καταναλωτών, τον περιορισμό του ηθικού κινδύνου (*moral hazard*) και την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς. Ενόψει του καθολικού χαρακτήρα του, ο υιοθετούμενος από το FSB ορισμός, φαίνεται να αποδίδει καλύτερα την ποικιλομορφία των εργαλείων και εξουσιών που περιλαμβάνουν τα καθεστάτα εξυγίανσης διεθνώς. Παράλληλα, θα μπορούσε εύλογα να υποστηριχθεί ότι με τον ορισμό αυτό, αναδεικνύονται τα κύρια χαρακτηριστικά που πρέπει να φέρει ένα αποτελεσματικό καθεστώς εξυγίανσης (BCBS, 2010; Calomiris et al, 2004).

Η αποτελεσματικότητα του όρου εξυγίανσης έχει ως χαρακτηριστικά (Calomiris et al, 2004):

- Την οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής του καθεστώτος
- Τη θεσμοθέτηση της διοικητικής αρχής εξυγίανσης
- Την θέσπιση ρυθμίσεων σχετικά με ζητήματα συμψηφισμών, εξασφαλίσεων και διαχωρισμού των περιουσιακών στοιχείων των πελατών των υπό εξυγίανση φορέων
- Την καθιέρωση των γενικών αρχών, διαδικασιών και αντισταθμισμάτων για τη προστασία και τη δίκαιη αντιμετώπιση των πιστωτών και καταθετών
- Τη ρύθμιση των ζητημάτων χρηματοδότησης των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών υπό εξυγίανση
- Τη σύσταση ομάδων διαχείρισης

- Τη θέσπιση προβλέψεων για την κατάρτιση ειδικών συμφωνιών διασυνοριακής συνεργασίας των αρμοδίων εθνικών αρχών αναφορικά με την εξυγίανση φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών με διασυνοριακή δραστηριότητα
- Την καθιέρωση διαφανών διαδικασιών για την αξιολόγηση της ικανότητας εξυγίανσης των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του καθεστώτος
- Την καθιέρωση υποχρέωσης των συστημικά σημαντικών φορέων για την εκπόνηση των σχεδίων ανάκαμψης και εξυγίανσης
- Την εξασφάλιση της πρόσβασης στις απαραίτητες πληροφορίες και τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των περισσότερων αρμοδίων εθνικών αρχών
- Τη διευκόλυνση της διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ των επί μέρους εθνικών αρχών εξυγίανσης με τη θέσπιση των σχετικών νομοθετικών πλαισίων
- Τη σαφή πρόβλεψη και ρύθμιση εξουσιών και εργαλείων εξυγίανσης

3.4 Συστημικές επιχειρήσεις

Στην ομιλία της, τον Απρίλιο του 2009, στον Οικονομικό Όμιλο της Νέας Υόρκης, η πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Εταιρίας Ασφαλίσεων Καταθέσεων, Bair Sheila, πήρε θέση σε ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά ζητήματα της χρηματοπιστωτικής κρίσης (Gelinas, 2009). Η ιδέα, ότι ορισμένες χρηματοοικονομικές εταιρείες ήταν συστημικές, ή «Too big to Fail», όπως χαρακτηριστικά ονομάζονται όσες είναι αρκετά μεγάλες για να επιφέρουν κλυδωνισμούς σε ολόκληρη την οικονομία μιας χώρας. Η Bair ανέφερε ότι οι Κεντρικές Τράπεζες και οι κυβερνήσεις των χωρών θα πρέπει να τις αφήσουν να πτωχεύσουν.

Από την αρχή του 1980, οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ αρνούνται όλο και περισσότερο να αφήσουν τα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να πτωχεύσουν. Αντίθετα, έκαναν συνεχείς ενέργειες για τη διάσωση και την προστασία τους, λόγω ότι φοβόταν μήπως η αποτυχία τους προκαλέσει μεγαλύτερη βλάβη στην οικονομία (Gelinas, 2009). Η Ουάσιγκτον προστάτευε τους δανειστές από τις κρίσεις της αγοράς και ενθάρρυνε τον χρηματοπιστωτικό κλάδο να αυξάνει το δικό του χρέος και αυτό των καταναλωτών, έως ότου αυτό να φτάσει σε επίπεδο μη βιώσιμο. Όμως ακόμα και μετά την κατάρρευση της Wall Street, η κυβέρνηση προώθησε ακόμα περισσότερο την πολιτική «too big to Fail». Η Bair Sheila ανέφερε ότι η οικονομία που θεωρεί ότι υπάρχουν τέτοιες, συστημικές επιχειρήσεις, ουσιαστικά πεθαίνει. Μέχρι τις

αρχές της δεκαετίας του 1980, θεωρήθηκε ότι η αποτυχία ήταν μια πιθανότητα για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και για τους επενδυτές που τους δάνεισαν ή που κατείχαν μετοχές σε αυτά. Μετά την μεγάλη ύφεση του 1930, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση δημιούργησε έναν τρόπο, ώστε οι εμπορικές τράπεζες να αντέξουν τις κρίσεις χωρίς να καταστρέψουν την ευρύτερη οικονομία, αντίθετα από την κρίση που έφερε η κατάρρευση των Lehman Brothers και που έκανε τους καταναλωτές να σπεύσουν να αποσύρουν τις καταθέσεις τους. Ο ομοσπονδιακός Οργανισμός Διασφάλισης Καταθέσεων (FDIC) εξασφαλίζει τα κεφάλαια των μικρό-καταθετών, έτσι ώστε να μην πανικοβληθούν. Με τους καταναλωτές προστατευμένους, το FDIC θα μπορούσε στη συνέχεια να αναλάβει τις προβληματικές τράπεζες και να τις καταργήσει με προβλέψιμο τρόπο, διασφαλίζοντας ότι οι μέτοχοι, οι ανασφάλιστοι δανειστές και οι ομολογιούχοι θα έπερναν τα χρήματα τους (Gelinas, 2009).

Το 1984, τα πενήντα και πλέον χρόνια αυτής πολιτικής σταμάτησαν και το Μάιο του 1984, η όγδοη μεγαλύτερη εμπορική τράπεζα των ΗΠΑ, η Continental Illinois βρέθηκε σε μεγάλα προβλήματα. Όπως κάθε επιχειρηματική εταιρεία, που υπάρχει σε μια καπιταλιστική κοινωνία, είχε ασκήσει το δικαίωμα της να καθιερώσει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και να επιδιώξει μεγαλύτερα κέρδη με αντίστοιχη απόδοση κινδύνου. Το λάθος της Continental Illinois ήταν ότι πλήρωσε για τις επενδύσεις της. Με τη χρήση των κεφαλαίων από μικρούς καταθέτες, που ήταν ασφαλισμένοι στον Ομοσπονδιακό Οργανισμό Διασφάλισης Καταθέσεων και από σταθερούς, μακροχρόνιους δανειστές, η Continental Illinois στηρίχθηκε περισσότερο σε βραχυπρόθεσμους, ανασφάλιστους δανειστές από όλο τον κόσμο, και ιδιαίτερα από τους μεγάλους καταθέτες. Οι παγκόσμιες εταιρίες και οι άλλοι μεγάλοι επενδυτές συχνά καταθέτουν τα χρήματα τους στη διάρκεια της νύχτας ή για μερικές εβδομάδες, σε τραπεζικούς λογαριασμούς που προσφέρουν ελαφρά υψηλότερα επιτόκια επειδή, ξεπερνώντας τα όρια της FDIC διατρέχουν κίνδυνο. Για τον επενδυτή που δεν επηρεάζεται από τον κίνδυνο, αυτοί οι βραχυπρόθεσμοι, ανασφάλιστοι λογαριασμοί είναι ελκυστικοί, δεδομένου ότι μπορεί να αποσύρει τα χρήματα του ανά πάσα στιγμή και μπορεί να τα καταθέσει αλλού με ένα καλύτερο επιτόκιο, αν αντιληφθεί τον κίνδυνο. Όμως, για την τράπεζα Continental Illinois, αυτή η ευκολία ανάληψης χρημάτων, έκανε τη πηγή χρηματοδότησης πολύ επικίνδυνη. Μια απότομη αναταραχή, άφηνε τους λογαριασμούς άδειους και την τράπεζα χωρίς χρήματα, ακριβώς τη στιγμή που τα χρειαζόταν περισσότερο (Gelinas, 2009).

Η τράπεζα Continental Illinois είχε επενδύσει σε μεγάλο βαθμό σε κερδοσκοπικά δάνεια, από μη βραχυπρόθεσμους ανασφάλιστους δανειστές, κάτι που έκανε την πτώση της

εμπιστοσύνης των δανειστών σχεδόν αναπόφευκτη. Τη στιγμή, που άρχισαν οι φήμες ότι η τράπεζα Continental Illinois είχε προβλήματα, οι βραχυπρόθεσμοι επενδυτές της απέσυραν τα χρήματά τους. Ο φόβος για τον ισολογισμό της τράπεζας Continental Illinois μετατράπηκε σε παγκόσμιο φόβο για τους ισολογισμούς των αμερικάνικων τραπεζών. Μετά από κάποια αποτυχημένα βήματα για να ξεπεραστεί ο πανικός, η κυβέρνηση των ΗΠΑ έκανε κάτι πρωτοπόρο. Η Ομοσπονδιακή Τράπεζα και η FDIC, στην προσπάθεια τους να σώσουν την Continental Illinois και να συνεχίσουν οι καταναλωτές να έχουν την εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα των ΗΠΑ, ανέφεραν ότι κανένας ανασφάλιστος καταθέτης ή δανειστής και οι κάτοχοι των ομολόγων δεν θα χάσουν τα χρήματά τους σε περίπτωση κατάρρευσης της τράπεζας. Τον Ιούλιο του ίδιου χρόνου, για να αποφευχθεί μια μεγάλη χρηματοπιστωτική κρίση, η κυβέρνηση εθνικοποίησε εξ ολοκλήρου την ταλαιπωρημένη τράπεζα με την FDIC να αναλαμβάνει το 80% της ιδιοκτησίας και την ευθύνη για τα επισφαλή δάνεια. Η εποχή του «Too big to Fail» είχε αρχίσει (Gelinias, 2009)

Το 1989, ο Νόμος για την Μεταρρύθμιση των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (FIRREA) και ο Νόμος για τη Βελτίωση της FDIC (FDICIA) που θεσπίστηκε το 1991, είχαν σαν σκοπό την εξάλειψη της τακτικής «πολύ μεγάλες για να αποτύχουν». Οι δυο αυτοί νόμοι έθεσαν αυστηρότερους κανόνες και διαδικασίες εποπτείας και ρύθμισης, μαζί με την αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Ο νόμος για τη βελτίωση της FDIC (FDICIA) περιόρισε τις δικαιοδοσίες της FDIC και της Fed για τις χρεοκοπημένες τράπεζες. Με τον νόμο αυτό, άρχισε μια νέα διαδικασία με τον όρο «άμεση διορθωτική δράση», με σκοπό να βάλουν λουκέτο στις αφερέγγυες τράπεζες, πριν εξαφανιστεί όλο τους το κεφάλαιο. Ο νόμος FDICIA περιλάμβανε μια εξαίρεση συστηματικού κινδύνου, ο οποίος ίσχυε για τις μεγάλες τράπεζες. Πάντως, η εξαίρεση αυτή ήταν περιορισμένη, ενώ απαιτούσε μαζί με τον νόμο και την ομόφωνη απόφαση από την FDIC, από την Ομοσπονδία Τράπεζα και από τον υπουργό Οικονομικών (Shull, 2012). Οι περιορισμοί έθεσαν σε αμφισβήτηση την πρακτική, όμως η εξαίρεση του συστηματικού κινδύνου από το 1990 ως τη χρηματοοικονομική κρίση του 2008, το ευνοϊκότερο κόστος χρηματοδότησης και η στάση την ίδιας της Ομοσπονδιακής Τράπεζας, δείχνουν ότι η πρακτική «πολύ μεγάλες για να καταρρεύσουν» παράμεινε ζωντανή (Shull, 2012).

Ο νόμος Dodd-Frank είναι μια από τις τελευταίες νομοθετικές προσπάθειες να βάλουν τέλος στην πρακτική «πολύ μεγάλες για να καταρρεύσουν». Ο νόμος Dodd-Frank δημιούργησε ανάμεσα στα άλλα, το νέο Συμβούλιο για την Εποπτεία της Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (FSOC), υπό την προεδρία του υπουργείου Οικονομικών και άλλες ομοσπονδιακές υπηρεσίες που έχουν ευθύνες στο χρηματοοικονομικό τομέα. Το Συμβούλιο

για την εποπτεία της Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας έχει σαν σκοπό την παρακολούθηση των κινδύνων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μαζί με τον συντονισμό των πολιτικών αντιδράσεων (Shull, 2012).

3.4.1 Η τακτική «too big to fail» σήμερα

Στη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, οι τράπεζες στη Wall Street, καθώς και άλλα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θεωρήθηκαν «πολύ μεγάλα για να αποτύχουν». Η κρίση που δημιουργήθηκε εξαιτίας της πανδημίας του covid-19, έχει διευρύνει αυτούς τους εκλεκτούς σε μια σημαντική έκταση του αμερικάνικου ιδιωτικού τομέα (Phillips, 2020).

Με την πανδημία δεν επηρεάστηκαν μόνο οι τράπεζες, αλλά οι ρυθμίσεις επεκτάθηκαν και σε άλλες εταιρίες. Στην προσπάθεια να μειωθούν οι συνέπειες από την πανδημία, η κυβέρνηση επέκτεινε το δίκτυο χρηματοοικονομικής ασφάλειας σε πολλές βιομηχανίες όπως είναι η ενέργεια, οι αεροπορικές εταιρίες κ.α. Ο Powell, ο πρόεδρος της Fed, δήλωσε ότι η κεντρική τράπεζα θα συνεχίσει να κρατάει το Too big to Fail. Ο κ. Powell ανακοίνωσε ότι δεν υπάρχει όριο σε αυτά που θα κάνει η κεντρική τράπεζα σαν διευκολύνσεις δανεισμού έσχατης ανάγκης (Phillips, 2020).

Ενώ η Fed ανακοίνωσε ότι δεν επιδιώκει να διατηρήσει τις τιμές των μετοχών σε άνοδο, η αγορά ανέκαμψε περίπου 30% από τότε που το ίδρυμα άρχισε το μεγάλο πρόγραμμα του για την διοχέτευση τρισεκατομμυρίων δολαρίων στις χρηματοοικονομικές αγορές. Αγόρασε αμερικάνικα κρατικά ομόλογα αξίας δισεκατομμυρίων δολαρίων και ενυπόθηκα ομόλογα ασφαλισμένα από την κυβέρνηση, διατηρώντας τις τιμές των ομολόγων ανεβασμένες και ωθώντας τις αποδόσεις προς τα κάτω. Επίσης, η Fed ανακοίνωσε ότι θα αρχίσει να αγοράζει αμοιβαία κεφάλαια τα οποία διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο και κατέχουν ένα διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο, το οποίο αντιπροσωπεύει μεγάλο τμήμα της αγοράς εταιρικών ομολόγων, περίπου πάνω από εννέα τρισεκατομμύρια δολάρια. Τα εταιρικά ομόλογα θα τα αγοράσει στο «εγγύς μέλλον». Δεδομένου ότι αυτά τα ομόλογα θα χρησιμεύσουν σαν βάση για νέα δάνεια, αυτό μειώνει το κόστος συγκέντρωσης χρημάτων για τις εταιρίες που αξιοποιούν τις αγορές ομολόγων. Σε αυτό τον κύκλο δεν είναι ένα ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που είναι «Too big to Fail», είναι η αγορά ομολόγων επενδυτικού βαθμού, που είναι «πολύ μεγάλη για να αποτύχει», όπως δήλωσε ο Minerd, διευθύνων σύμβουλος της Guggenheim Partners και ο οποίος έχει περισσότερα από 200 δισεκατομμύρια δολάρια υπό τη διαχείριση του (Phillips, 2020).

3.5 Μέτρα παρέμβασης για την εξυγίανση των τραπεζών

Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση έδειξε τις αδυναμίες που προκύπτουν από τον τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, λόγω του μεγέθους αλλά και της εξαιρετικά σύνθετης δομής τους. Δηλαδή, μεγάλα ιδρύματα όπως ήταν η Lehman Brothers, αντιμετώπισαν προβλήματα κατά την πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση, τα οποία έδειξαν ότι ακόμη και ο βαθμός διασυνδεσιμότητας μεταξύ των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μπορεί να συμβάλλει στη διάσωση του κλάδου. Για το ειδικότερο περιεχόμενο του όρου *«too big to fail»* έχει γίνει ήδη λόγος ανωτέρω. Επιπροσθέτως, άλλη μία κατηγορία φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών αποδείχθηκε πολύ σημαντική για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, οι «συστημικά σημαντικοί» φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (Huertas et al, 2011; Hofer, 2014). Οι συστημικά σημαντικοί φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών διαθέτουν τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά, δηλαδή το μέγεθος, την εξαιρετικά σύνθετη δομή και την πολύπλοκη εταιρική διάρθρωση σε ιδρύματα χρηματοπιστωτικών δραστηριοτήτων (Γκόρτσος, 2011b). Σε ορισμένες δε περιπτώσεις, οι παραπάνω φορείς ανάγονται σε συστημικά σημαντικούς φορείς τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο για το χρηματοπιστωτικό σύστημα καθώς και τις αντίστοιχες υποδομές (Huertas et al 2011; Hofer, 2014).

Κατόπιν των παραπάνω εξελίξεων, έγινε κατανοητή η ανάγκη λήψης έκτακτων μέτρων με στόχο την πολιτική παρέμβαση προκειμένου να παρασχεθεί στήριξη στις συστημικά σημαντικές τράπεζες. Τα μέτρα αυτά αναφέρονται συχνά ως πακέτα διάσωσης *«bail out»*. Η θέσπιση και η λήψη τους να θεωρείται ότι συνιστά *«εξαιρετικό δίκαιο»* της χρηματοπιστωτικής κρίσης καθώς δεν προβλέπονταν από προϋφιστάμενο (διεθνές ή εθνικό) κανονιστικό πλαίσιο (Lastra et al, 2011; Panetta et al 2009; Καραγκουνίδης, 2008).

Το ξέσπασμα της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, κατέδειξε την έλλειψη καθοριστικού πλαισίου σχετικά με τους συστημικά σημαντικούς φορείς παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, το οποίο θα συνέβαλλε στην διατήρηση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε διεθνές επίπεδο. Το προαναφερόμενο πλαίσιο, σύμφωνα με την έλλειψη αναγκαίων διαδικασιών για την εξυγίανση τους, οδήγησε τις αρμόδιες εθνικές αρχές ενώπιον ενός σημαντικού διλήμματος που ήταν η *«διάσωση ή ανάκληση άδειας και θέση σε (ειδική) εκκαθάριση.»*(Claessens et al., 2011; Cihak et al., 2012).

Σύμφωνα με το παραπάνω δίλημμα, κάθε φορέας παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών θεωρείται συστημικά σημαντικός, εάν η λήψη μέτρων παρεμβατικής πολιτικής σύμφωνα με

τις ιδιαίτερες απαιτήσεις που τον χαρακτηρίζουν (μέγεθος, πολυπλοκότητα δομών κ.α.) κρίνεται αναγκαία για τη διάσωσή του. Ως εκ τούτου, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας φορέας καθώς και η θέση του, εάν τεθεί σε ειδική εκκαθάριση, δύναται να αποτελέσουν μείζονα απειλή για την ομαλή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και να προκαλέσουν δραματικές συνέπειες στο σύνολο του πραγματικού τομέα της οικονομίας. Η χρονική διάσταση του συστημικού κινδύνου κατά την πρόσφατη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση ήταν αποτέλεσμα του συνδυασμού των προαναφερθέντων θεσμικών και κανονιστικών ελλείψεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, καθώς και της μετάδοσης των προβλημάτων μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλων φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (Huertas et al., 2011). Ο συνδυασμός της πίεσης των αγορών κατά την πρόσφατη κρίση με τη ραγδαία απομείωση της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών, προκλήθηκαν από την έλλειψη κανονιστικού εποπτικού πλαισίου το οποίο θα αντιμετώπιζε τις ζημιές. Επίσης σε αυτό συντετέλεσαν η μείωση των ιδίων κεφαλαίων, αλλά και η έλλειψη της ρευστότητας η οποία περιόρισε τη χορήγηση δανείων και πιστώσεων σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά, αλλά και την μακροχρόνια έλλειψη ρευστότητας (Γκόρτσος, 2011b).

Στην Ελλάδα, τα μέτρα εξυγίανσης που υπάρχουν με βάση τον Νόμο 4335/2015, εισάγουν την εργαλειοθήκη των τεσσάρων μέτρων εξυγίανσης (Κοντιζά, 2015):

- Την εντολή μεταβίβασης
- Το μεταβιβαστικό ίδρυμα
- Το διαχωρισμό των περιουσιακών στοιχείων
- Την αναδιάρθρωση του παθητικού (bail-in)

Τα μέτρα εξυγίανσης θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους μια σειρά παραγόντων όπως είναι ο Οργανισμός Εθνικών Αρχών και Ταμείων Εξυγίανσης. Οι αρχές εξυγίανσης στην Ελλάδα με βάση τον Νόμο 4335/2015 είναι η Τράπεζα της Ελλάδας για τα πιστωτικά ιδρύματα και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών. Το εθνικό ταμείο εξυγίανσης για την αποτελεσματική εφαρμογή των εργαλείων εξυγίανσης στα διάφορα πιστωτικά ιδρύματα είναι το Σύστημα Εξυγίανσης του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων. Το Συνεγγυητικό Κεφάλαιο Εξασφάλισης Επενδύσεων Υπηρεσιών διενεργεί τις αντιστοίχες λειτουργίες όσον αφορά τις επιχειρήσεις επενδυτικών υπηρεσιών. Οι εθνικές αρχές εξυγίανσης έχουν μεγάλο εύρος εξουσιών όπως να ζητούν από τα εποπτευόμενα ιδρύματα όλα τα διαθέσιμα στοιχεία, να κάνουν αιφνιδιαστικούς ελέγχους και να επιβάλλουν πρόστιμα και διοικητικές κυρώσεις. Συνεργάζονται με τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης και το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης.

3.6 Μέτρα σχετικά με την ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων

Τα μέτρα σχετικά με την ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων αφορούν στην εφαρμογή κανόνων σχετικά με (ΕΚΤ, 2017):

- Τη συγκέντρωση δανείων, για δάνεια σε συνδεδεμένα μέρη, για εμπράγματα εγγυήσεις και για τον περιορισμό της αξίας των δανείων που αφορούν στον πιστωτικό κίνδυνο
- Τη ρευστότητα, τον ελάχιστο αποθεματικό συντελεστή, καθώς και περιορισμούς σε αγορές συνυφασμένες με τον κίνδυνο ρευστότητας
- Τους περιορισμούς στις επενδύσεις που αφορούν στον κίνδυνο αγοράς
- Τα ανώτατα και κατώτατα όρια στα επιτόκια καταθέσεων και δανείων, κανονισμούς για δάνεια μεταβλητού επιτοκίου, κανονισμούς για τα επιτόκια δανείων σε συνάλλαγμα, που αφορούν στον κίνδυνο επιτοκίου
- Τους περιορισμούς σε συναλλαγματικές θέσεις και περιορισμούς που αφορούν στον συναλλαγματικό κίνδυνο
- Τον λειτουργικό κίνδυνο
- Τους κανονισμούς που αφορούν στον πτωχευτικό κίνδυνο, όπως συμμετοχή στις ζημίες σε περίπτωση πτώχευσης, αλλά και κανόνες για ανακεφαλαιοποίηση
- Τους περιορισμούς σε προϊόντα και υπηρεσίες, καθώς και περιορισμούς στην τιμολόγηση που αφορούν τους κινδύνους από στοιχεία εκτός ισολογισμού.
- Τους κανόνες που αφορούν στην κεφαλαιακή επάρκεια, στις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και περιορισμοί σε πρόσθετες αμοιβές που αφορούν όλους τους κινδύνους.

Όσον αφορά στον πιστωτικό κίνδυνο, οι κανόνες μπορεί να αφορούν στη συγκέντρωση δανείων, σε κανόνες για δάνεια σε συνδεδεμένα μέρη, στους κανόνες για τις εμπράγματα εγγυήσεις και στους περιορισμούς στην αξία των δανείων που έχουν στόχους, δυνητικές παρενέργειες και παράκαμψη.

Στον κίνδυνο ρευστότητας, οι κανόνες περιλαμβάνουν (EUR-Lex, 2019):

- Το δείκτη κάλυψης ρευστότητας.
- Το δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης.
- Τον ελάχιστο αποθεματικό συντελεστή.

Υπάρχουν και εδώ στόχοι, δυνητικές παρενέργειες και παράκαμψη. Ο κίνδυνος της αγοράς που αφορά τους περιορισμούς στις επενδύσεις, έχει πολλές δυνητικές μορφές που εκφράζει κυρίως ‘ο Κανόνας του Volcker’ στις ΗΠΑ και το ‘ring-fencing’ στο ΗΒ. Έχει επίσης, στόχους, δυνητικές παρενέργειες και παράκαμψη και το ίδιο συμβαίνει και στους άλλους κινδύνους. Οι κανόνες που αφορούν περισσότερους του ενός κινδύνου είναι οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας, οι κανόνες για τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου και οι περιορισμοί σε πρόσθετες αμοιβές.

Άλλα μέτρα σχετικά με την εποπτεία μπορεί να σχετίζονται με τους κάτωθι παράγοντες (EUR-Lex, 2019):

- Τις παράπλευρες απώλειες από τα προβλήματα των τραπεζών
- Την ανάγκη για συντονισμό των τραπεζών
- Την ιδιαιτερότητα των τραπεζών
- Τα προβλήματα πληροφόρησης
- Την αναποτελεσματική λειτουργία άλλων αγορών και παικτών που χρειάζονται για την αποτελεσματική λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος.
- Τους κανόνες δεοντολογίας για τα στελέχη και για τις επιχειρηματικές πρακτικές

Οι παράπλευρες απώλειες προέρχονται κυρίως από τη χρηματοοικονομική μόλυνση και για αυτό κρίνεται αναγκαία η χρηματοοικονομική σταθερότητα, καθώς και το πρόβλημα του συντονισμού (οι τράπεζες έχουν εντείνει τη χρηματοοικονομική σαθρότητα), λόγω έλλειψης ακριβούς πληροφόρησης. Πρόκειται για ένα μειονέκτημα το οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσα από κανόνες που θα αποτρέπουν την ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων. Η ιδιαιτερότητα των τραπεζών σχετίζεται με την εγγενή σαθρότητά τους και με τους κανόνες που σχετίζονται με τη διάσωση, την ανακεφαλαιοποίηση και την εξυγίανσή τους.

Τα μέτρα του θεσμικού πλαισίου για την εγγενή σαθρότητα είναι (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2006):

- Η εγγύηση των καταθέσεων
- Ο δανεισμός τελευταίας προσφυγής από την Κεντρική Τράπεζα
- Ο κανονισμός για τη χρηματοδότηση από άλλες τράπεζες και από την Κεντρική Τράπεζα
- Οι περιορισμοί στις συναλλαγές
- Οι κανόνες εφαρμογής των λογιστικών προτύπων

Κεφάλαιο 4

4.1 Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (European Banking Authority – EBA) είναι μια ανεξάρτητη αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου σαν στόχο της έχει την εξασφάλιση της αποτελεσματικής και της συνεχούς προληπτικής ρύθμισης και εποπτείας στο ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο κυριότερος σκοπός της είναι η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ενιαίου Κανονισμού στον τραπεζικό τομέα, ο οποίος προσφέρει ένα ενιαίο σύνολο εναρμονισμένων κανόνων προληπτικής εποπτείας για τα χρηματοπιστωτικά συστήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η EBA διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο στη σύγκλιση των εποπτικών πρακτικών και έχει την εντολή να αξιολογεί τους κινδύνους και τις ευπάθειες στον τραπεζικό τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EBA, 2016).

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA) ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 2011 σαν μέρος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (ESFS) και ανέλαβε όλες τις υφιστάμενες ευθύνες και τα καθήκοντα της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Τραπεζικών Εποπτών.

Οι γενικοί στόχοι της είναι (EBA, 2016):

- Η διατήρηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- Η διασφάλιση της ακεραιότητας, της αποτελεσματικότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος

Επίσης, η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή έχει και άλλους στόχους, οι οποίοι είναι (EBA, 2020):

- Να διερευνά τη λάθος ή την μη επαρκή εφαρμογή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις εθνικές αρχές, λαμβάνοντας αποφάσεις οι οποίες απευθύνονται σε μεμονωμένες αρχές ή σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης
- Να ενεργεί σαν ένα ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου ή της Επιτροπής
- Να διαμεσολαβεί για την επίλυση διαφωνιών ανάμεσα σε αρμόδιες αρχές σε διασυνοριακές καταστάσεις
- Να διαδραματίζει το βασικό ρόλο στην προώθηση της διαφάνειας, της απλότητας και της δικαιοσύνης στην αγορά των χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών σε όλη την ευρωζώνη

4.2 Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας αποτελείται από τις τρεις ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές (European Supervising Authorities - ESAs), που είναι (EBA, 2016):

- Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τίτλων και Αγορών (ESMA)
- Η Ευρωπαϊκή Ασφάλιση και η Αρχή Επαγγελματικών Συντάξεων (EIOPA)
- Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ESRB)

Επίσης υπάρχουν (EBA, 2016):

- Η Μικτή Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών
- Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ECB)
- Οι αρμόδιες εποπτικές αρχές των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας έχει σαν στόχο την εξασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας της ενιαίας αγοράς μέσα από το κανονιστικό και το εποπτικό πλαίσιο, το οποίο εφαρμόζεται στα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι τρεις παραπάνω ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές βελτιώνουν τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς παρέχοντας πανευρωπαϊκή ρύθμιση και εναρμόνιση των εποπτικών πρακτικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ έχουν σαν καθήκον να θεσπίζουν ομοιόμορφους κανόνες και να έχουν κοινές εποπτικές προσεγγίσεις στην ευρωζώνη.

4.3 Η εξέλιξη των stress tests στην Ευρώπη

Κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, τα stress tests χρησιμοποιήθηκαν στις τράπεζες για να εντοπίζουν την έλλειψη κεφαλαίου και για να ενισχύσουν την πειθαρχία στις αγορές (ECB, 2019). Οι πρακτικές των stress tests ακολουθούσαν την προσέγγιση με βάση τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό κίνδυνο που υπήρχε στην Βασιλεία II και αφορούσαν μέρος της τροποποίησης του κινδύνου αγοράς που έγινε το 1995 στις κεφαλαιακές απαιτήσεις της Βασιλείας (Xoual, 2013). Τα αποτελέσματα των stress tests δημοσιευόταν από την κάθε τράπεζα και η ίδια η τράπεζα έκρινε αν πέρασε ή απέτυχε στους ελέγχους (ECB, 2019). Οι τράπεζες υποχρεώθηκαν να δοκιμάσουν τα stress tests σε διάφορα σενάρια, όπως είναι σε οικονομική ύφεση, σε γεγονότα κινδύνου της αγοράς, ή σε συνθήκες

έλλειψης ρευστότητας (Xoual, 2013). Μετά την κρίση, υπάρχει αλλαγή στο τρόπο, τον οποίο χρησιμοποιούνται τα stress tests τόσο στην Ευρώπη, όσο και στο εξωτερικό (ECB, 2019). Στη δημοσίευση, σχετικά με την εφαρμογή των αρχών του stress testing, η οποία έγινε το Μάιο του 2009, η Επιτροπή Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία περιέγραψε τι πήγε λάθος στα stress tests στη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Το συμπέρασμα σχετικά με τους ελέγχους αυτούς ήταν ότι οι τράπεζες απέτυχαν να δώσουν μια προειδοποίηση σχετικά με τα ανοίγματα κινδύνου τους. Πήραν μέρος 22 μόνο τράπεζες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η διαδικασία κράτησε 5 μήνες. Ο κύριος σκοπός τους ήταν να δείξουν ότι οι μεγάλες τράπεζες της ευρωζώνης είχαν αρκετή κεφαλαιακή επάρκεια να ανταπεξέλθουν σε ένα δυσμενές μακροοικονομικό σενάριο. Όμως, τα αποτελέσματα τα οποία δημοσίευσαν δεν είχαν το βάθος των πληροφοριών που χρειαζόταν η πλευρά της αγοράς, ώστε να κερδίσουν την εμπιστοσύνη της. Επίσης, δεν λάμβαναν υπόψη τις συνέπειες από μία παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, όπως ήταν η κρίση χρέους η οποία ξέσπασε σε πολλές χώρες της ευρωζώνης (Xoual, 2013).

Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή της Βασιλείας σκιαγράφησε πως οι τράπεζες και οι τοπικές ρυθμιστικές αρχές πρέπει να προσεγγίζουν τα stress tests στο μέλλον. Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (Committee of European Banking Supervisors - CEBS), η οποία αργότερα έγινε η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA), ύστερα από έκθεση της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision - BCBS), καθόρισε μια ημερομηνία στόχο, η οποία ήταν τα μέσα του 2010 (CEBS, 2009). Σαν κύριο σκοπό, η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή είχε, όχι μόνο να γράψει τους νέους ενιαίους κανόνες, αλλά και να φροντίζει να εφαρμοστούν (Xoual, 2013).

Τα stress tests τα οποία έγιναν το 2010, άρχισαν τον Μάρτιο και τέλειωσαν τον Ιούνιο από την CEBS, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, τις τοπικές αρχές και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και πήραν μέρος 91 τράπεζες που αντιπροσώπευαν το 65% της αξίας του τραπεζικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα stress tests επικεντρώθηκαν στον πιστωτικό κίνδυνο και στον κίνδυνο αγοράς. Η διεξαγωγή τους ήταν μια «προς τα άνω άσκηση», εξαιτίας του γεγονότος ότι ναι μεν η κάθε τράπεζα χρησιμοποίησε τους κινδύνους του χαρτοφυλακίου της, αλλά όλες οι τράπεζες είχαν ένα κοινό μακροοικονομικό σενάριο. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να δημοσιευτούν τα αποτελέσματα των stress tests αναλυτικά και ανά τράπεζα, για να ενισχύσουν τη διαφάνεια. Εφτά τράπεζες απέτυχαν να φτάσουν στο στόχο 6% του Tier I, τον οποίο έθεσε η Επιτροπή, και το συνολικό έλλειμμα έφτασε τα 3,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Οι τράπεζες αυτές ήταν μια Ελληνική, μια Γερμανική και πέντε Ισπανικές, όμως σε γενικές γραμμές τα αποτελέσματα ήταν θετικά και οι αρχές

Διπλωματική Εργασία

θεώρησαν ότι το τραπεζικό σύστημα θα ήταν ανθεκτικό σε μία πιστωτική κρίση (Xoual, 2013).

Στην Ευρώπη, τα stress tests συντονίζονται από την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA) από το 2011, και αποτελούν σημαντικές πηγές πληροφορίας στη διαδικασία εποπτείας και αξιολόγησης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Τα αποτελέσματα των stress tests του 2011, δόθηκαν στη δημοσιότητα και περιλάμβαναν στοιχεία όπως είναι τα ίδια κεφάλαια, τα σταθμισμένα για κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία, τα αποτελέσματα χρήσης, τις προβλέψεις για επισφάλειες, το δείκτη κάλυψης και τους πιστωτικούς κινδύνους (Xoual, 2013). Το σενάριο είχε σχεδιαστεί από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου και περιλάμβανε μια πτώση 15% των τιμών των μετοχών, άνοδο στα επιτόκια και στα περιθώρια των επιτοκίων, που αφορούσε τα νοικοκυριά και τα κράτη, και μια μέτρια πτώση του ακαθάριστου ΑΕΠ. Η προσέγγιση, που χρησιμοποίησαν οι τράπεζες ήταν η «προς τα άνω προσέγγιση» και οι τράπεζες χρησιμοποίησαν εσωτερικά μοντέλα για την αποτίμηση των στοιχείων του ισολογισμού τους και τις απώλειες στα αποτελέσματα χρήσης τους. Το αποτέλεσμα θεωρούνταν αρνητικό, αν στην τράπεζα έπεφτε το κεφάλαιο Tier I κάτω από το 5% των σταθμισμένων περιουσιακών στοιχείων. Είκοσι τράπεζες είχαν αρνητικά αποτελέσματα με το συνολικό έλλειμα να φτάνει στα 26,8 δισεκατομμύρια ευρώ. Παρόλα αυτά, οι ενέργειες ανακεφαλαιοποίησης που είχαν γίνει στις αρχές του 2011, μείωσαν τις τράπεζες σε οχτώ και το συνολικό έλλειμα σε 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ (Xoual, 2013).

Τον Απρίλιο του 2012, η Επιτροπή Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (BCBS) διενέργησε εκ νέου ελέγχους σε τράπεζες που άθροιζαν στο 50% του συνολικού τραπεζικού συστήματος από το κάθε κράτος- μέλος των 27 χωρών της ΕΕ. Το αποτέλεσμα από τα stress tests ήταν πολλά υποσχόμενο, καθώς το έλλειμμα του ρυθμιστικού κεφαλαίου ήταν μόλις 3,4 δισεκατομμύρια ευρώ (Xoual, 2013).

Από τον Νοέμβριο του 2014 και μετά η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή εκδίδει οδηγίες και προωθεί την εποπτική σύγκλιση ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ οι τοπικές αρχές εποπτεύουν τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ασκεί την εποπτεία στους μεγάλους τραπεζικούς οργανισμούς, ενώ για τις μικρότερες τράπεζες, η εποπτεία ασκείται σε τοπικό επίπεδο (Wiggins et al., 2014).

Οι Petrella & Resti (2016) επεσήμαναν, ότι αν τα αποτελέσματα των stress tests είναι θετικά, τότε η εμπιστοσύνη του κοινού στις αγορές, θα έχει σαν αποτέλεσμα να σταματήσει την πτώση των τραπεζικών μετοχών, ενώ αν είναι αρνητικά θα φέρουν κάποια θετικά μακροχρόνια

χρηματοοικονομικά οφέλη, όπως είναι η μείωση του κόστους από την αβεβαιότητα και την αδιαφάνεια.

Το συμπέρασμα είναι, ότι η επιτυχία ή η αποτυχία των stress tests οδηγεί σε συζητήσεις ανάμεσα στις τράπεζες και στους επόπτες και οδηγεί στην χάραξη μιας μακροπροληπτικής πολιτικής. Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα διεξάγει μια άσκηση, η οποία καλύπτει τις τράπεζες οι οποίες βρίσκονται υπό την εποπτεία της και που δεν περιλαμβάνεται στην άσκηση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, μετά από μια συμφωνία που έγινε τον Ιούνιο του 2012, απέκτησε μεγάλη δύναμη στην εποπτεία των μεγάλων ευρωπαϊκών τραπεζών, με τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (Single Supervising Mechanism - SSM). Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός τέθηκε σε λειτουργία τον Νοέμβριο του 2014 (ECB, 2019).

4.3.1 Τα stress tests του 2014

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA) υποχρεώθηκε σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ERSB), να ξεκινήσει να συντονίζει πανευρωπαϊκών stress tests για να εκτιμήσει την ανθεκτικότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε αντίξοες εξελίξεις της αγοράς. Το 2014, με βάση την εμπειρία των προηγούμενων stress tests, η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA) διέξαγε τους ελέγχους σε ένα ευρύ δείγμα τραπεζών. Ο συντονισμός της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ήταν επίσης σημαντικός, δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα κατά την προετοιμασία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού διεξάγει μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση, που περιλαμβάνει μια εποπτική αξιολόγηση κινδύνου, τον έλεγχο ποιότητας περιουσιακών στοιχείων και το stress test. Η Αρχή, μαζί με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου, άρχισε να συντονίζει σε όλη την ευρωζώνη τις αξιολογήσεις της ανθεκτικότητας των τραπεζών στις αντίξοες εξελίξεις στην αγορά. Για το λόγο αυτό αναπτύσσονται (EBA,2014a):

- Κοινές μεθοδολογίες για την εκτίμηση της επίδρασης των οικονομικών σεναρίων στη χρηματοοικονομική θέση ενός ιδρύματος
- Κοινές προσεγγίσεις για την επικοινωνία σχετικά με τα αποτελέσματα αυτών των αξιολογήσεων της ανθεκτικότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων
- Κοινές μεθοδολογίες για την αξιολόγηση της επίδρασης συγκεκριμένων προϊόντων σε μια τράπεζα
- Κοινές μεθοδολογίες για την αξιολόγηση περιουσιακών στοιχείων, ανάλογα με τις ανάγκες, για τους σκοπούς των stress tests

Τα αποτελέσματα των stress tests από 123 τράπεζες, δημοσιεύθηκαν από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών. Ο στόχος των stress tests όπως είδαμε, ήταν να εκτιμηθεί η ανθεκτικότητα των τραπεζών της ευρωζώνης σε αντίξοες οικονομικές εξελίξεις, ώστε να κατανοηθούν οι υπόλοιπες ευπάθειες του τραπεζικού συστήματος και να μεγιστοποιηθεί η ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα, όπως και να αυξηθεί ακόμα περισσότερο η εμπιστοσύνη του κοινού στις τράπεζες. Κατά μέσο όρο, ο δείκτης των κοινών ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών της ευρωζώνης (CET1) μειώθηκε κατά 260 μονάδες βάσης, από το 11,1% στο 2013 στο 8,5% το 2016, μετά τα stress tests (EBA, 2014b). Με αυτά τα αποτελέσματα, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών έδωσε μια διαφάνεια στους ισολογισμούς των τραπεζών, κάτι που ενίσχυσε την πειθαρχία στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι τράπεζες σημείωσαν ενίσχυση των κεφαλαιακών θέσεων όπως έδειξαν τα αρχικά επίπεδα CET1. Από τον Ιανουάριο μέχρι το Σεπτέμβριο του 2014, συγκέντρωσαν περισσότερα από 53,4 δισεκατομμύρια ευρώ ιδίων κεφαλαίων. Οι συνολικοί παράγοντες, για το αποτέλεσμα αυτό, είναι οι απώλειες πιστωτικού κινδύνου, που αντιστοιχούν σε 440 μονάδες βάσης του δείκτη CET1, και αύξηση της συνολικής έκθεσης σε κίνδυνο που αντιστοιχεί σε 110 μονάδες βάσης (EBA, 2014b).

Ο αντίκτυπος των stress tests στις κεφαλαιακές θέσεις των τραπεζών, αξιολογούταν λαμβάνοντας υπόψη τις παρεχόμενες εθνικές μεταβατικές ρυθμίσεις, που προβλέπονται στην οδηγία για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (CRDIV) και τον κανονισμό για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις (CRR). Ο δείκτης κεφαλαίου CRDIV/CRR δημοσιεύεται για να ενισχυθεί η συνέπεια και η συγκρισιμότητα.

4.3.2 Τα stress tests του 2016

Στα stress tests του 2016 αναφέρονται δυο κανάλια μέσω των οποίων, οι απώλειες από την άσκηση ενδέχεται να επηρεαστούν από τις μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας για τα μη εγχώρια νομίσματα. Οι μεταβολές αυτές είναι (Resti, 2016):

- Αυξημένος πιστωτικός κίνδυνος στο δανεισμό σε ξένο νόμισμα, εξαιτίας της επίδρασης στους δανειολήπτες από την υποτίμηση του τοπικού τους νομίσματος
- Απώλειες συναλλαγών, εξαιτίας μεταβολών εύλογης αξίας σε ανοίγματα σε ξένο νόμισμα, όπως είναι απώλειες σε θέσεις αγοράς

Σε γενικές γραμμές, οι επιδράσεις αυτές θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη και στα προηγούμενα stress tests. Όμως, η πρώτη επίδραση μπορεί να είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, κυρίως για τις χώρες όπου τα δάνεια σε ξένο νόμισμα αντιπροσωπεύουν ένα πρόσφατο φαινόμενο, και συνεπώς τα μοντέλα πιστοληπτικής ικανότητας των τραπεζών μπορεί να μην είναι ακόμη σε

θέση να αποτυπώσουν τις αλλαγές στην πιστοληπτική ικανότητα των οφειλετών μετά από δυσμενείς συναλλαγματικές κινήσεις στην ισοτιμία. Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή υπαγόρευσε ένα σύνολο ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, για να εξασφαλίσει την αντοχή των τραπεζών σε αυτή την ευπάθεια. Οι τράπεζες που έχουν σημαντικά ανοίγματα σε δάνεια σε ξένο νόμισμα, που αντιστοιχούν σε περισσότερο από 5% μιας δεδομένης κατηγορίας εποπτικών περιουσιακών στοιχείων, καλούνται να αξιολογήσουν τον αντίκτυπο στον πιστωτικό κίνδυνο μιας πτώσης της αξίας του τοπικού νομίσματος. Αυτή η πτώση μπορεί να επηρεάσει την πιθανότητα αθέτησης του οφειλέτη (Probability of Default - PD, αλλά και το LGD (Loss Given Default - απώλεια δεδομένης της αθέτησης) του δανείου, καθώς ο δείκτης «δάνειο προς αξία» LTV μπορεί να αυξηθεί στην περίπτωση των εξασφαλισμένων ανοιγμάτων (Resti, 2016). Το δυσμενές σενάριο περιελάμβανε τις προβλέψεις για τις τιμές του συναλλάγματος των κύριων νομισμάτων CEE (της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης). Το αποτέλεσμα ήταν το πολωνικό και το ουγγρικό νόμισμα πλήττονταν περισσότερο από τις έντονες πτώσεις (περισσότερο από 20%), ενώ το νόμισμα της Τσεχίας, την Κροατίας και της Ρουμανίας αναμενόταν να μειωθεί κατά 10%. Το ευρώ προβλεπόταν να υποτιμηθεί περισσότερο από 20% σε σχέση με το ελβετικό φράγκο. Με βάση τις παραπάνω προβλέψεις, οι τράπεζες θα έπρεπε να εκτιμήσουν τις αλλαγές στο PD και στο LGD και να αναφέρουν πρόσθετες πιστωτικές απώλειες και κεφαλαιακές απαιτήσεις (Resti, 2016).

4.3.3 Τα stress tests του 2018

Το 2018, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EBA) ζήτησε από 48 σημαντικές τράπεζες, οι οποίες καλύπτουν το 70% του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων του τραπεζικού τομέα στην ευρωζώνη, να κάνουν ένα stress test για να εκτιμήσουν την ανθεκτικότητά τους την περίοδο 2018-2020. Η άσκηση περιελάμβανε σε μια κοινή μεθοδολογία και σε ένα σύνολο προτύπων, που περιέχουν δεδομένα αφετηρίας, όπως ήταν τα στοιχεία του 2017, και τα αποτελέσματα των stress tests (Bruno & Carletti, 2018).

Οι τράπεζες καλούνταν να δείξουν τον αντίκτυπο ενός κοινού μακροοικονομικού σεναρίου αναφοράς και ενός κοινού δυσμενούς σεναρίου στους προβλεπόμενους ισολογισμούς τους και στους λογαριασμούς προβλέψεων για απώλεια δανείων (LLP). Το σενάριο προέβλεπε απόκλιση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της Ευρωζώνης από το βασικό επίπεδο, της τάξης του 8,3%, για το 2020. Το σενάριο είναι το σοβαρότερο που πραγματοποιήθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το stress test βασίζεται σε μια κοινή μεθοδολογία και σε μια προσέγγιση, η οποία είναι «περιορισμένη από κάτω προς τα πάνω», δηλαδή οι τράπεζες κάνουν τις

προβλέψεις τους, αλλά υπόκεινται σε αυστηρούς περιορισμούς, όπως και απλοποιούν τις υποθέσεις. Το καινούργιο στοιχείο είναι, ότι παίρνουν υπόψη τα λογιστικά πρότυπα του IFRS 9 (Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα). Αυτό έχει σαν συνέπεια, ότι οι τράπεζες καλούνται να λογοδοτήσουν για τα ριψοκίνδυνα δάνεια τους όχι μόνο για 12 μήνες, αλλά σε ορίζοντα ζωής. Το stress test καλύπτει τις τρεις βασικούς κινδύνους, οι οποίοι είναι (Bruno & Carletti, 2018):

- ο πιστωτικός κίνδυνος (μαζί με τον κίνδυνο της τιτλοποίησης)
- ο κίνδυνος αγοράς
- ο λειτουργικός κίνδυνος

Επίσης, το stress test καλύπτει τον κίνδυνο επιτοκίου, καθώς οι τράπεζες υποχρεούνται να προβάλλουν την επίδραση του σεναρίου στο καθαρό εισόδημα και στους τόκους. Τέλος, οι τράπεζες πρέπει να κάνουν προβλέψεις για τα έσοδα και τα έξοδα από τους τόκους, οι οποίοι ενδέχεται να είναι διαφορετικοί από τους πιστωτικούς, τους λειτουργικούς και τους αγοραστικούς τόκους (Bruno & Carletti, 2018) .

4.4 Οι στόχοι των stress tests

Οι στόχοι των stress tests χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες (EBA, 2020) :

- Η άσκηση περιέχει τον εντοπισμό των κινδύνων και των τρωτών σημείων του τραπεζικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της συμβολής στη συνολική εκτίμηση του συστημικού κινδύνου, του χρηματοπιστωτικού τομέα της ευρωζώνης. Αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο τον εντοπισμό των περιοχών αβεβαιότητας για τις μεμονωμένες τράπεζες, αλλά και τον προσδιορισμό των κοινών προτύπων που θα μπορούσαν να φέρουν αστάθεια σε ολόκληρο του σύστημα
- Τα stress tests που πραγματοποιούνται στην Ευρώπη, αποτελούν μέρος του εργαλείου εποπτείας που χρησιμοποιείται από τις αρμόδιες αρχές για την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας των τραπεζών σε αντίξοες εξελίξεις στην αγορά, για την εκτίμηση της κεφαλαιακής θέσης των τραπεζών και για τη στήριξη της διαδικασίας λήψης αποφάσεων εποπτείας, όσον αφορά τον προσδιορισμό της καθοδήγησης του πυλώνα II και των κατάλληλων δράσεων μετριασμού τους
- Τα stress tests που πραγματοποιούνται στην Ευρώπη, ενισχύουν τις δυνατότητες ελέγχου του stress-testing και της διαχείρισης κινδύνου των τραπεζών

- Η άσκηση στοχεύει την ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της δημοσίευσης των συνεπειών και των λεπτομερών δεδομένων, σε επίπεδο της κάθε τράπεζας ανά δυο χρόνια

4.5 Πλεονεκτήματα των Ευρωπαϊκών stress tests

Τα πλεονεκτήματα των Ευρωπαϊκών stress tests είναι πολλά και ένα από τα επιτεύγματα τους, ήταν η συμβολή τους στη βελτίωση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού τομέα στην ευρωζώνη, ύστερα από τη χρηματοπιστωτική κρίση. Μερικά δομικά χαρακτηριστικά συνέβαλαν στο συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Ένα από τα χαρακτηριστικά είναι η «από κάτω προς τα πάνω προσέγγιση». Με αυτή την προσέγγιση, η οποία ήταν ευεργετική, ώθησε τις τράπεζες να επενδύσουν και να βελτιώσουν τα μοντέλα κινδύνου, τα οποία έχουν και επέτρεψε στις εποπτικές αρχές να κατανοήσουν καλύτερα τους μηχανισμούς των εσωτερικών μοντέλων τραπεζών σε σχέση με τα επιχειρηματικά τους μοντέλα και τα προφίλ των κινδύνων (EBA, 2020). Ωστόσο, επειδή η ποιότητα των προβλέψεων οι οποίες δίνονται από τις τράπεζες, μερικές φορές είναι πολύ αισιόδοξες, τέθηκαν σε εφαρμογή με τη μορφή περιορισμών και εποπτείας διασφάλισης ποιότητας (QA).

Ένα άλλο πλεονέκτημα της προσέγγισης που χρησιμοποιούν οι τράπεζες, είναι ότι χρησιμοποιείται σε ένα μεγάλο αριθμό τραπεζών. Τα stress tests καλύπτουν περίπου το 70% του τραπεζικού συστήματος, οι οποίες έχουν δοκιμαστεί σε ένα κοινό, βασικό, δυσμενές σενάριο και σε μια κοινή μεθοδολογία. Το βασικό πλεονέκτημα των stress tests με ένα τόσο συντονισμένο τρόπο, είναι η παραγωγή συγκρίσιμων αποτελεσμάτων μεταξύ των τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το συγκεκριμένο πλεονέκτημα είναι βασικό για τη διατήρηση των επί ίσοις όροις ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών και τον εντοπισμό των τραπεζών που είναι πιο ευαίσθητες σε συνθήκες κρίσης (EBA, 2020).

Τέλος, τα Ευρωπαϊκά stress tests πέτυχαν να αυξήσουν τη διαφάνεια σε ένα ευρύ δείγμα τραπεζών της ευρωζώνης, αποκαλύπτοντας λεπτομερείς πληροφορίες ανά τράπεζα. Τα δεδομένα αυτά αποδείχθηκαν ιδιαίτερα χρήσιμα στη διάρκεια αβέβαιων οικονομικών περιόδων, αλλά και σαν σημαντική πηγή για τους ακαδημαϊκούς και τους συμμετέχοντες στην αγορά κατά τη διάρκεια ήρεμων περιόδων. Τα κυριότερα οφέλη από τη γνωστοποίηση των στοιχείων είναι η συνέπεια και η συνέχεια των δεδομένων, όπως και η δυνατότητα σύγκρισης διαφορετικών τραπεζών (EBA, 2020).

4.6 Η κεφαλαιακή επάρκεια στην Ελλάδα

Στο τέλος του 2019, η Τράπεζα της Ελλάδος χτύπησε καμπανάκι στις τράπεζες για την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Η Τράπεζα της Ελλάδος προειδοποιεί για τον κίνδυνο, εξαιτίας της υψηλής βαρύτητας του αναβαλλόμενου φόρου και των ευρημάτων των stress tests, που πιθανώς να παρουσιάστηκαν μαζί με την εφαρμογή των νέων διεθνών λογιστικών προτύπων ΔΠΧΑ9. Η Κεντρική Τράπεζα συστήνει προληπτικά μέτρα στις τράπεζες, για να μπορέσουν να καλύψουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, που μπορεί να προκύψουν στο μέλλον (Σακελλάρη, 2019).

Η Τράπεζα της Ελλάδος παρέδωσε την Έκθεση Χρηματοπιστωτική Σταθερότητας στη δημοσιότητα στο τέλος του 2019, όπου διαπιστώθηκε η βελτίωση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου και η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, που παρουσιάστηκαν το πρώτο εξάμηνο του 2019. Ο αναβαλλόμενος φόρος λειτουργεί επιβαρυντικά στα κεφάλαια των τραπεζών, ενώ η εφαρμογή των λογιστικών προτύπων ΔΠΧΑ 9 μπορεί να οδηγήσει σε πρόσθετα κεφάλαια που πιθανόν να χρειαστούν οι τράπεζες. Με αυτό τον τρόπο, είναι αναγκαία η ανάληψη προληπτικής δράσης για την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας (Σακελλάρη, 2019).

Στο πρώτο εξάμηνο του 2019, η Τράπεζα της Ελλάδος ανέφερε ότι η κεφαλαιακή επάρκεια διατηρήθηκε σε ικανοποιητικά επίπεδα με το Δείκτη Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών (Common Equity Tier 1-CET1) να διαμορφώνεται σε 15,6%. Η ποιότητα των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων επηρεάζεται από τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, που καλύπτουν το 60% των Κεφαλαίων Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1. Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας αυξήθηκε σε 16,5% τον Ιούνιο του 2019, από 16% τον Δεκέμβριο του 2018 ενώ, ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών Κατηγορίας 1 αυξήθηκε σε 15,6% από 15,3% τον Δεκέμβριο του 2018. Τα μη εξυπηρετούμενα δανεία, όπως είδαμε μειώθηκαν με αποτέλεσμα να μειωθεί ο πιστωτικός κίνδυνος. Η βελτίωση της κεφαλαιακής επάρκειας και οι δείκτες αποδοτικότητας ενίσχυσαν την ανθεκτικότητα των τραπεζών. Επίσης, η Τράπεζα της Ελλάδος ανέφερε ότι αυξάνεται η ρευστότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων εξαιτίας της διεύρυνσης της καταθετικής βάσης και τον έλεγχο των πηγών χρηματοδότησης. Η Κεντρική Τράπεζα έκδοσε χρέος μειωμένης εξασφάλισης και καλυμμένα ομόλογα, έχει καλύτερους όρους στην εκτέλεση διατραπεζικών συναλλαγών και στις συναλλαγές με repos και διενεργεί τιτλοποιήσεις στις εγχώριες και στις ξένες χρηματαγορές (Σακελλάρη, 2019).

Η άρση των κεφαλαιακών περιορισμών που ολοκληρώθηκε το 2018 μαζί με τη βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών έκανε τον πιστοληπτικό οίκο αξιολόγησης Standard & Poor's να

αναβαθμίσει ξανά το αξιόχρεο στην χώρα σε «BB» και σε «B+», τον Οκτώβρη του 2019. Οι συνθήκες με τις οποίες χρηματοδοτούν τα πιστωτικά ιδρύματα είναι βελτιωμένες και οι θετικές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας φέρνουν τη βελτίωση της χρηματοδότησης και της ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επίσης, το περιβάλλον των χαμηλών και των αρνητικών επιτοκίων, που υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επηρεάζει το κόστος χρηματοδότησης. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις που σχετίζονται με την οργανική κερδοφορία, την ποιότητα των εποπτικών κεφαλαίων και την ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού. Το πρώτο εξάμηνο του 2019, το αποθέμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων έφτασε στα 75,4 δισεκατομμύρια ευρώ, δηλαδή μείωση κατά 7,9% ή αλλιώς 6,4 δισεκατομμύρια ευρώ σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2018. Ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς το σύνολο των δανείων έφτασε στο 43,6% έναντι στο 45,4% που ήταν το δεύτερο εξάμηνο του 2018. Η σταδιακή μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων οφείλεται σε μη οργανικές ενέργειες που είναι οι διαγραφές των μη εξυπηρετούμενων δανείων ύψους 2,1 δισεκατομμυρίων ευρώ και οι πωλήσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων ύψους 3,6 δισεκατομμυρίων ευρώ κατά το πρώτο εξάμηνο του 2019. Η καθαρή εισροή των μη εξυπηρετούμενων δανείων συνεχίστηκε για λόγους αθέτησης των υποχρεώσεων από τους πιστούχος που έχουν ρύθμιση οφειλής (Σακελλάρη, 2019).

4.7 Οι στόχοι της τραπεζικής εποπτείας στην Ελλάδα

Η Τράπεζα της Ελλάδος, σύμφωνα με το άρθρο 55^A του Καταστατικού της, ασκεί την εποπτεία στα πιστωτικά ιδρύματα και σε άλλες κατηγορίες οργανισμών και επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, όπως είναι για παράδειγμα η εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) κ.τ.λ. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2008).

Ο κύριος σκοπός της εποπτείας αποτελεί η σταθερότητα και η αποτελεσματικότητα του πιστωτικού ιδρύματος και κυρίως του χρηματοπιστωτικού τομέα, όπως και η διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών. Η αρμοδιότητα της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος περιλαμβάνει τη θέσπιση υποχρεωτικών κανόνων και παρακολούθηση της εφαρμογής τους και εκτείνεται από την παροχή άδειας λειτουργίας, την απαίτηση λήψης διορθωτικών μέτρων, την επιβολή κυρώσεων (συπεριλαμβανομένης και της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας τους) και του ελέγχου της καταλληλότητας του

Διοικητικού Συμβουλίου, των στελεχών βασικών λειτουργιών και της Διοίκησης (Τράπεζα της Ελλάδος, 2008).

Στην Ελλάδα, στο μοντέλο τομεακών αρχών που υπάρχει, είναι απαραίτητη η συνεργασία και ο συντονισμός που υπάρχει στο μεγαλύτερο βαθμό τόσο σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο, έτσι ώστε να ελαχιστοποιείται το κόστος συμμόρφωσης για τα εποπτευόμενα ιδρύματα, να διασφαλίζεται η αποτελεσματική διαχείριση κρίσεων και να ενισχύεται ο ανταγωνισμός. Η εκπροσώπηση της Ελλάδας στην Financial Action Task Force (Διεθνής Επιτροπή για το ξέπλυμα χρήματος) γίνεται από την Τράπεζα της Ελλάδος μαζί με το Υπουργείο Οικονομικών. Η Τράπεζα της Ελλάδος και το Υπουργείο Οικονομικών ιδρύουν μια συντονιστική επιτροπή, ανάμεσα στις διάφορες εποπτικές αρχές (Τράπεζα της Ελλάδος, 2017).

Όσον αφορά τον ηθικό κίνδυνο, οι διοικήσεις των επιχειρήσεων και οι μέτοχοι έχουν τον κύριο λόγο στην διαχείριση της κρίσης σε μια τράπεζα, ενώ ο ρόλος των αρχών είναι η πρόληψη και η διαχείριση της κρίσης από την πλευρά του δημόσιου συμφέροντος. Ο τραπεζικός νόμος προβλέπει τη συνεργασία ανάμεσα στην Τράπεζα της Ελλάδος, στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και στην Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης. Η συνεργασία της Τράπεζας της Ελλάδος και της Επιτροπής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης έχει, εκτός των παραδοσιακών ασφαλιστικών εργασιών και την έκθεση των τραπεζών, και το θέμα της παροχής εγγυήσεων πιστωτικού κινδύνου από εξειδικευμένες ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Προβλήματα που μπορεί να υπάρξουν στις επιχειρήσεις, είναι πιθανόν να επηρεάσουν τις τράπεζες έμμεσα ή άμεσα. Η τράπεζα, προκειμένου να αποφύγει προβλήματα φήμης, είναι δυνατό να χρηματοδοτήσουν θυγατρικές τους ασφαλιστικές που είναι στα πρόθυρα χρεωκοπίας και το αντίστροφο (Τράπεζα της Ελλάδος, 2008).

4.8 Η κατάσταση στην Ελλάδα σήμερα

Στην διάσκεψη κορυφής της ΕΕ που πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 2015, η τότε ελληνική κυβέρνηση αναγκάστηκε να αποδεχτεί μια νέα συμφωνία διάσωσης, με ακόμη πιο αυστηρά μέτρα από αυτά που ο ελληνικός λαός είχε απορρίψει στο δημοψήφισμα του Ιουλίου του 2015. Η ανάγκη για ανακεφαλαιοποίηση είχε αναγνωριστεί από τη σύνοδο κορυφής του Ιουλίου του 2015, η οποία προέβλεπε έως και 25 δισεκατομμύρια ευρώ για το έλλειμμα κεφαλαίου των ελληνικών τραπεζών. Το φθινόπωρο του 2015, η ΕΚΤ διενήργησε μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση των τεσσάρων συστημικά σημαντικών ελληνικών τραπεζών σύμφωνα με την απόφαση της συνόδου κορυφής για το ευρώ στις 12 Ιουλίου και το τρίτο μνημόνιο συμφωνίας που υπεγράφη στις 19 Αυγούστου (European Commission, 2015). Συνολικά, τα stress tests εντόπισαν ένα έλλειμμα κεφαλαίου και στα τέσσερις συμμετέχουσες τράπεζες ύψους 4,4 δισεκατομμυρίων ευρώ στο βασικό σενάριο και 14,4 δισεκατομμυρίων ευρώ στο πλαίσιο του δυσμενούς σεναρίου. Αυτό που έγινε σαφές ήταν ότι η διαδικασία της ανακεφαλαιοποίησης έπρεπε να έχει ολοκληρωθεί πριν από το τέλος του 2015, ώστε να αποφευχθεί η πλήρης εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2014/59/ΕΕ για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων (BRRD) που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2016. Το BRRD απαιτεί το 8% των τραπεζικών υποχρεώσεων να είναι εγγυημένο πριν από την εκταμίευση πόρων από τον ΕΜΣ. Στην πράξη, αυτό θα σήμαινε ένα μερικό κούρεμα σε μη ασφαλής καταθέσεις άνω των 100.000 € (EET, 2020).

Μετά την τρίτη ανακεφαλαιοποίηση, οι ξένοι επενδυτές ανέλαβαν τον έλεγχο των συστημικών ελληνικών τραπεζών, ενώ η μετοχική αξία του κρατικού ταμείου διάσωσης ήταν εξαιρετικά χαμηλή. Στο αυστηρό πλαίσιο του τρίτου μνημονίου, προτεραιότητα ήταν η προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών. Στην πραγματικότητα, τα ξένα ιδιωτικά κεφάλαια επικράτησαν στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Για παράδειγμα, η Fairfax κατείχε το 17,29% της Eurobank και το Capital Group κατείχαν 8,54%, ακολουθούμενο από τους Mackenzie, Wellington, Fidelity και Wilbur Ross με λιγότερο από 5%. Στην περίπτωση της Alpha Bank, ο μεγαλύτερος ιδιωτικό μέτοχος ήταν ο John Paulson με 7,32%, ακολουθούμενος από την Crédit Agricole (4,98%) και Κυρίαρχος. Όσον αφορά την Τράπεζα Πειραιώς, ιδιώτες επενδυτές που συμμετείχαν στο ιδιωτικό η τοποθέτηση ελέγχει το 51,15% της τράπεζας. Αξίζει να σημειωθεί η συμμετοχή του Ο John Paulson στην Τράπεζα Πειραιώς επίσης, με ποσοστό 9,13%. Τέλος, το 6,8% του Η Εθνική Τράπεζα μεταφέρθηκε σε ξένα κεφάλαια μετά την ιδιωτική τοποθέτηση, ενώ το 11,07% σε Έλληνες ιδιώτες επενδυτές (Kollioroulos, 2020).

Ως αποτέλεσμα των ανακεφαλαιοποιήσεων, οι παραδοσιακοί και ιστορικοί μέτοχοι των τραπεζών έχασαν το μεγαλύτερο μέρος των κεφαλαίων τους, ενώ και οι συμμετοχές του HFSF στις ελληνικές τράπεζες μειώθηκαν από 66,2% σε 11% στην περίπτωση της Alpha Bank, από 35,4% σε 2,3% στην περίπτωση της Eurobank, από 57,4% σε 40,3% στην περίπτωση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος και από 66,9% σε 26,4% στην περίπτωση της Τράπεζας Πειραιώς (HFSF, 2016).

Επιπλέον, η μεταβίβαση του ελέγχου ιδιοκτησίας προκάλεσε σημαντικές αλλαγές στη διαχείριση των τραπεζών. Το νέο πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης, παρά τη βελτίωση της ανεξαρτησίας των διοικητικών συμβουλίων από το πολιτικό σύστημα, έκοψε την απαραίτητη σύνδεση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος με την πραγματική οικονομία.

Η ελληνική κυβέρνηση επίσης άλλαξε τη διαδικασία επιλογής των διευθυντικών στελεχών των τραπεζών, σε μία προσπάθεια να απεμπλακεί ο τομέας από την πολιτική επιρροή. Σε αυτό το πλαίσιο, με τη βοήθεια διεθνούς συμβουλευτικής εταιρείας, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ - HFSF) αξιολόγησε τα διοικητικά συμβούλια των ελληνικών συστημικών τραπεζών. Η αξιολόγηση ήταν ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2016 και από το τέλος του 2016 πραγματοποιήθηκαν σημαντικές αλλαγές, αφού αντικαταστάθηκε το 44% του συνολικού αριθμού των διοικητικών συμβουλίων (εκτός των εκπροσώπων του κράτους και του ΤΧΣ) και το 58% των μη εκτελεστικών διευθυντών (εξαιρουμένων και πάλι των εκπροσώπων του κράτους και του ΤΧΣ) (HFSF 2017). Ως αποτέλεσμα, πολλά μέλη του διοικητικού συμβουλίου των τραπεζών με σημαντική κατανόηση της εγχώριας αγοράς, αντικαταστάθηκαν από ξένους εμπειρογνώμονες.

Από το 2015 όμως και μετά, το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα βρίσκεται σε μία αργή, αλλά σταθερή πορεία ανάκαμψης.

Κεφάλαιο 5

5.1 Αποτελέσματα του stress test του 2016

Το stress test που πραγματοποιήθηκε στην ευρωζώνη το 2016, σχεδιάστηκε με κύριο σκοπό την αντοχή του τραπεζικού τομέα της Ευρώπης σε δυσμενείς οικονομικές συνθήκες. Βασίστηκε σε ένα μακροοικονομικό σενάριο ύφεσης με χρονικό ορίζοντα 3 έτη και στόχος είναι να εξακριβωθεί τι θα συμβεί στους ισολογισμούς των τραπεζών, αν το σενάριο πραγματοποιηθεί. Στο stress test συμμετείχε ένα δείγμα από 51 τράπεζες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ 37 τράπεζες ήταν κάτω από την εποπτεία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Οι 37 τράπεζες κάλυπταν το 70% του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα στην ευρωζώνη (EBA, 2016a).

Τα αποτελέσματα του μέσου δείκτη εποπτικών κεφαλαίων το 2016 (CET1-Capital ratio) ήταν στο 13,2% και υπό το δυσμενές σενάριο ο μέσος δείκτης ήταν στο 9,4% στο τέλος του 2018. Το δυσμενές σενάριο περιλάμβανε αρνητικά σοκ στο ΑΕΠ, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, στα επιτόκια και πτώση στις τιμές των ακινήτων.

Πίνακας 5.1: Αποτελέσματα CET1 για το stress test του 2016

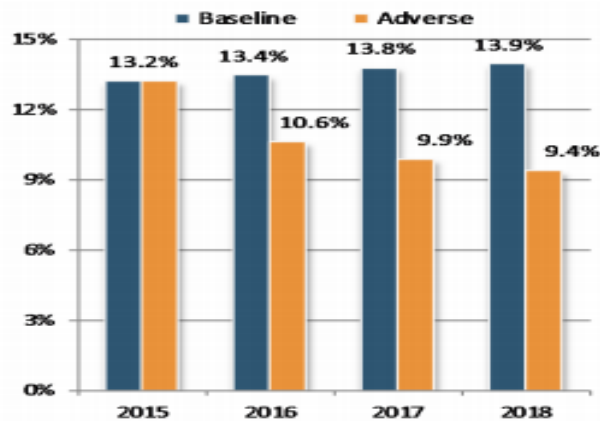
Μέτρηση	Αρχικό κοινό εποπτικό κεφάλαιο 2015	Δυσμενές σενάριο του 2018	Μείωση του κοινού εποπτικού κεφαλαίου του 2018 από το 2015 στο δυσμενές σενάριο
Transitional CET1 (Capital ratio)	13,2%	9,4%	-380bps
Fully loaded CET1 (Capital ratio)	12,6%	9,2%	-340bps

ΠΗΓΗ: European Banking Authority, 2016a, επεξεργασία του συγγραφέα

**Εικόνα 5.1: Το κοινό εποπτικό κεφάλαιο και το εποπτικό κεφάλαιο υπό το δυσμενές
σενάριο του 2016**

Transitional

- Capital depletion of €269bn
- Ratio falls by 380bps

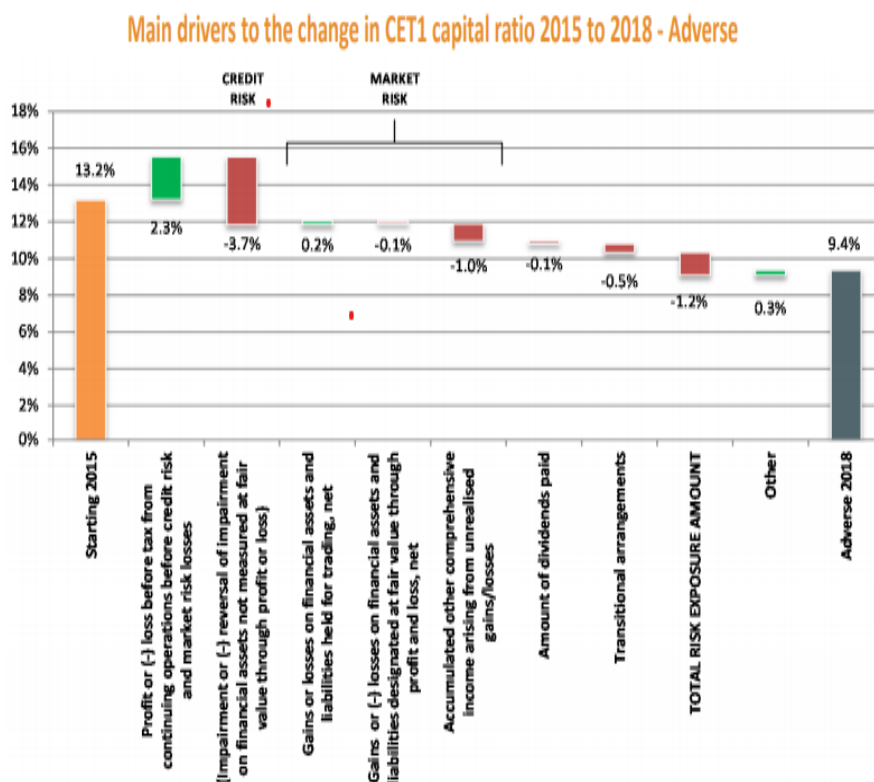

Πηγή: EBA, 2016a, σελ.5

Βλέπουμε ότι με το βασικό σενάριο ο δείκτης CET1 αναμένεται να έχει μία αύξηση στα επόμενα έτη, ενώ στο δυσμενές σενάριο παρουσιάζει μία συνεχή και σημαντική πτώση. Η μείωση του κοινού εποπτικού κεφαλαίου από τους παράγοντες κινδύνου υπό το δυσμενές σενάριο οφείλεται:

- Στον πιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος προκάλεσε πτώση του CET1 κατά 3,7 ποσοστιαίες μονάδες
- Στον κίνδυνο αγοράς, ο οποίος προκάλεσε πτώση του CET1 κατά περίπου 1 ποσοστιαία μονάδα

Εικόνα 5.2: Παράγοντες κινδύνου που έφεραν μεταβολές στο κοινό εποπτικό κεφάλαιο

Πηγή : EBA, 2016a, σελ.6

5.2 Αποτελέσματα του stress test του 2018

Παρόμοια με τον έλεγχο του 2016, το stress test που πραγματοποιήθηκε στην ευρωζώνη το 2018 σχεδιάστηκε με κύριο σκοπό την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας των τραπεζών σε κοινό σύνολο δυσμενών κρίσεων. Τα αποτελέσματα συνεισφέρουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεως εποπτείας και προάγουν την πειθαρχία της αγοράς. Συμμετείχαν 48 τράπεζες, από τις οποίες 15 ήταν της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης, που κατείχαν το 70% του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα στην ευρωζώνη (EBA, 2018).

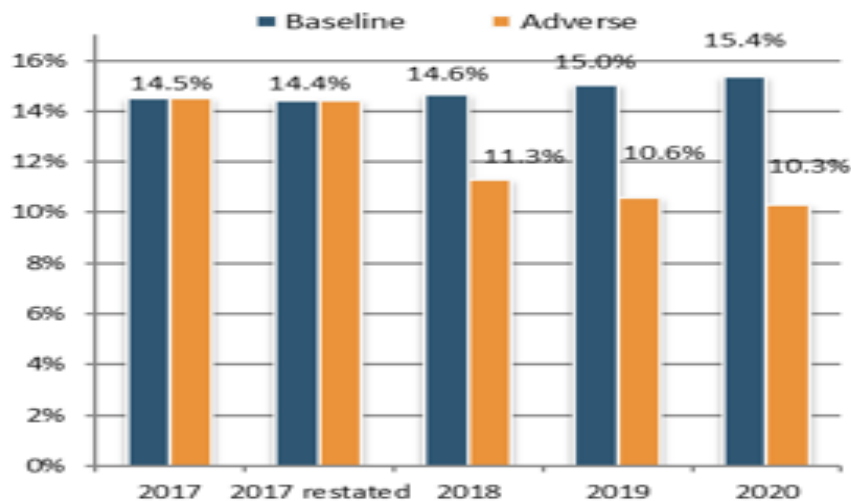
Τα αποτελέσματα του μέσου δείκτη εποπτικών κεφαλαίων για το 2018 (CET1-Capital ratio) ήταν στο 14,5% και υπό το δυσμενές σενάριο είναι 10,3% στο τέλος του 2020. Το δυσμενές σενάριο περιλάμβανε ένα κοινό σύνολο αρνητικών σοκ.

Πίνακας 5.2: Αποτελέσματα CET1 για το stress test του 2018

Μέτρηση	Αρχικό κοινό εποπτικό κεφάλαιο 2017	Δυσμενές σενάριο του 2020 στο κοινό εποπτικό κεφάλαιο	Μείωση του κοινού εποπτικού κεφαλαίου του 2020 από το 2017 στο δυσμενές σενάριο
Transitional CET1 (Capital ratio)	14,5%	10,3%	-419bps
Fully loaded CET1(Capital ratio)	14,2%	10,1%	-395bps

ΠΗΓΗ: European Banking Authority, 2018, επεξεργασία του συγγραφέα

Εικόνα 5.3: Το κοινό εποπτικό κεφάλαιο και το εποπτικό κεφάλαιο υπό το δυσμενές σενάριο του 2018

Πηγή: EBA, 2018, σελ.2

Σε σχέση με τα αποτελέσματα του προηγούμενου ελέγχου, έχουμε μια άνοδο του μέσου δείκτη εποπτικών κεφαλαίων από το 2015 στο 2017 κατά 9,8%, ενώ στα δυσμενή σενάρια μια άνοδο της τάξης του 9,57%.

Υπό το δυσμενές σενάριο στο stress test του 2016, η μέση μείωση του δείκτη εποπτικών κεφαλαίων ήταν 380 μονάδες βάσης, ενώ υπό το δυσμενές σενάριο στο stress test του 2018, η μέση μείωση του δείκτη εποπτικών κεφαλαίων ήταν 419 μονάδες βάσης. Η αύξηση της μείωσης κατά 0,10% οφείλεται στο ότι το stress test του 2018 ήταν, όπως είδαμε το βασικότερο από όλα τα stress tests και ότι παίρνουν υπόψη τα λογιστικά πρότυπα του IFRS

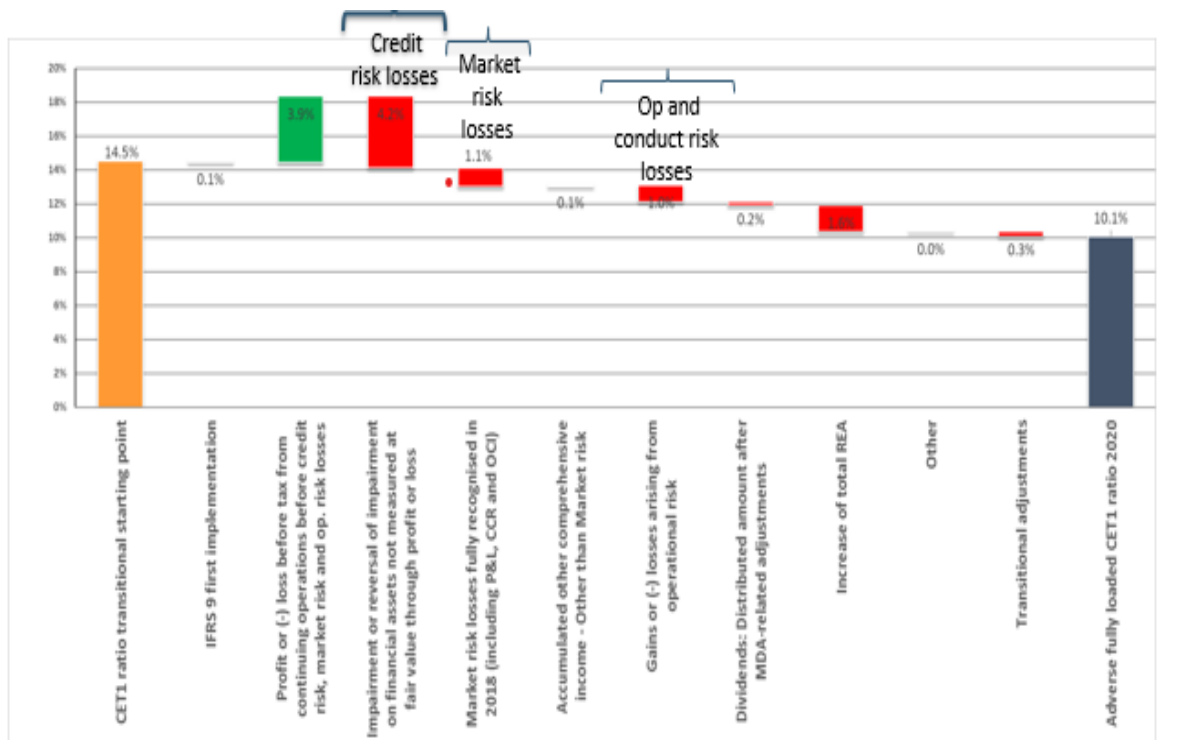
9. Και στα δυο stress tests, το συνολικό κοινό εποπτικό κεφάλαιο ήταν μεγαλύτερο από το όριο αναφοράς των 5,5%, ακόμα και υπό το δυσμενές σενάριο.

Και πάλι όμως παρατηρείται μία μείωση του εποπτικού κεφαλαίου στο δυσμενές σενάριο, συγκριτικά με το βασικό. Αυτό φυσικά είναι αναμενόμενο, αφού τα δυσμενή σενάρια περιλαμβάνουν μία σειρά από αρνητικές συγκυρίες για την οικονομία, που αναμένεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στις τράπεζες.

Για το 2018, η μείωση του κοινού εποπτικού κεφαλαίου από τους παράγοντες κινδύνου, υπό το δυσμενές πάντα σενάριο οφείλεται:

- Στον πιστωτικό κίνδυνο, που προκάλεσε πτώση του CET1 κατά 4,2 ποσοστιαίες μονάδες
- Στον κίνδυνο αγοράς, που προκάλεσε πτώση του CET1 κατά περίπου 1,1 ποσοστιαία μονάδα

Εικόνα 5.4: Παράγοντες κινδύνου που έφεραν μεταβολές στο κοινό εποπτικό κεφάλαιο

Πηγή: EBA, 2018, σελ.7

5.3 Ο δείκτης μόχλευσης στο stress test του 2016

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο ελέγχου ήταν ο δείκτης μόχλευσης. Όπως είδαμε και προηγουμένως, η υψηλή μόχλευση των τραπεζών ήταν από τους βασικούς λόγους εμφάνισης της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Πίνακας 5.3: Αποτελέσματα CET1 για το stress test του 2016

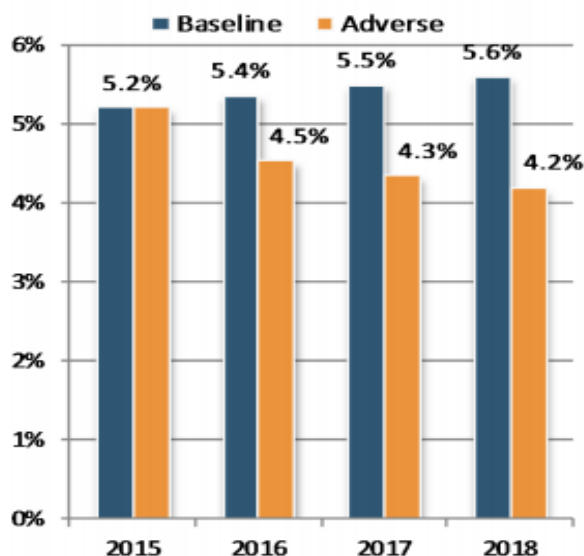
Μέτρηση	Ο σταθμικός μέσος ρυθμός μόχλευσης του 2015	Δυσμενές σενάριο του 2018 στο σταθμικό μέσο ρυθμό μόχλευσης	Μείωση του σταθμικού μέσο ρυθμός μόχλευσης το 2018 από το 2015 στο δυσμενές σενάριο
Transitional δείκτης μόχλευσης	5,2%	4,2%	-100bps

ΠΗΓΗ: European Banking Authority, 2016α, επεξεργασία του συγγραφέα

Ο σταθμικός μέσος ρυθμός μόχλευσης έπεσε από το 5,2% στο 4,2% στο δυσμενές σενάριο. Η πτώση αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση του βασικού εποπτικού κεφαλαίου Tier I.

Εικόνα 5.5: Δείκτες μόχλευσης στο stress test του 2016

Evolution of aggregate leverage ratio (%)

ΠΗΓΗ: EBA, 2016^α, σελ.9

5.4 Ο δείκτης μόχλευσης στο stress test του 2018

Αντίστοιχα με το 2016, ήταν και τα αποτελέσματα των stress tests του 2018, όσον αφορά στους δείκτες μόχλευσης.

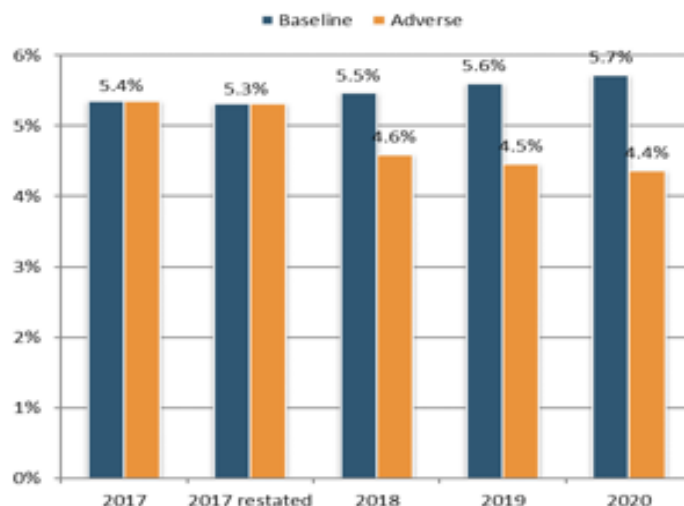
Πίνακας 5.4: Αποτελέσματα CET1 για το stress test του 2018

Μέτρηση	Ο σταθμικός μέσος ρυθμός μόχλευσης του 2017	Δυσμενές σενάριο του 2020 στο σταθμικό μέσο ρυθμό μόχλευσης	Μείωση του σταθμικού μέσο ρυθμός μόχλευσης το 2020 από το 2017 στο δυσμενές σενάριο
Transitional δείκτης μόχλευσης	5,4%	4,4%	-100bps

ΠΗΓΗ: European Banking Authority, 2016α, επεξεργασία του συγγραφέα

Εικόνα 5.6: Δείκτες μόχλευσης στο stress test του 2016

Evolution of aggregate leverage ratio (%)

ΠΗΓΗ: EBA, 2018, σελ.6

Ο σταθμικός μέσος δείκτης μόχλευσης έπεσε από το 5,4% στο 4,4% στο δυσμενές σενάριο, σε σχέση με το βασικό. Η πτώση αυτή οφείλεται στο μειωμένο κεφάλαιο Tier I. Η πτώση και στα δυο stress test (του 2016 και του 2018) είναι ίδια (μία ποσοστιαία μονάδα), αλλά στο 2016 είναι ελαφρώς πιο σημαντική διότι ο αρχικός δείκτης είναι ελαφρώς μικρότερος από τον αντίστοιχο του 2018 (5,2% έναντι 5,4%).

Κεφάλαιο 6

6.1 Συμπεράσματα

Οι απόψεις που έχουν διατυπωθεί σχετικά με τους καθοριστικούς παράγοντες οι οποίοι διαμόρφωσαν τις πολιτικές ανταπόκρισης στις τραπεζικές κρίσεις, δεν συμφωνούν σε όλα τα σημεία. Υπάρχουν απόψεις αναλυτών που θεωρούν ότι δεν ήταν αναγκαία η διάσωση τραπεζών σε καμία περίπτωση. Άλλοι αναλυτές πιστεύουν ότι ορθώς έγινε διάσωση των τραπεζών, αλλά δεν ακολουθήθηκαν σωστές πρακτικές. Σε κάθε περίπτωση, όλοι οι αναλυτές συμφωνούν ότι ο ελληνικός τραπεζικός και ιδιαίτερα οι τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες, αντιμετωπίστηκαν ως μία περίπτωση «too big to fail» και για το λόγο αυτό εφαρμόστηκαν τόσα προγράμματα για τη διασώσή τους.

Η περίπτωση γενικότερα της Ελλάδας ήταν ιδιαίζουσα σχετικά με την κρίση. Ήταν η χώρα που επηρεάστηκε τελευταία από την κρίση, αφού οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν ιδιαίτερα επενδυτικά ανοίγματα στα «τοξικά» προϊόντα που δημιούργησαν το πρόβλημα παγκοσμίως. Η έλλειψη ρευστότητας, που εμφανίστηκε στις διεθνείς αγορές ως αποτέλεσμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης, δημιούργησε προβλήματα το ελληνικό κράτος, που είδε τα επιτόκια δανεισμού του να εκτοξεύονται. Η αδυναμία άντλησης δανειακών κεφαλαίων οδήγησε τη χώρα στην αναγκαστική υποστήριξη από τους ευρωπαϊούς εταίρους και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, οι οποίοι υποχρέωσαν την Ελλάδα να υπαχθεί σε ένα πρόγραμμα αυστηρής δημοσιονομικής προσαρμογής, που παρόμοιό του δεν έχει υπάρξει παλαιότερα. Οι μισθοί συρρικνώθηκαν, τα εισοδήματα μειώθηκαν, η ανεργία αυξήθηκε. Η δημοσιονομική κρίση επηρέασε και τον τραπεζικό τομέα, αφού πολλοί καταθέτες έσπευσαν να αποσύρουν τα χρήματά τους, στερώντας έτσι και πόρους από το τραπεζικό σύστημα. Επίσης, το μειωμένο εισόδημα των δανειοληπτών, αποτέλεσμα και της υψηλής φορολογίας, είχε ως αποτέλεσμα την εκτόξευση των μη-εξυπηρετούμενων δανείων. Αυτό δημιούργησε ένα επιπλέον πρόβλημα στις τράπεζες, που είχαν να διαχειριστούν ένα τεράστιο μέγεθος ζημίας. Οι τράπεζες μειώθηκαν σε τέσσερις συστημικές, ύστερα από συγχωνεύσεις και πωλήσεις. Υπήρξαν μεγάλη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, κυρίως των επιχειρηματικών δανείων και των στεγαστικών. Η άνοδος των NPLs των επιχειρήσεων δεν βοήθησαν στην ανάπτυξη της οικονομίας της Ελλάδας στη διάρκεια της κρίσης, ενώ η αύξηση των στεγαστικών μη εξυπηρετούμενων δανείων έκαναν τα νοικοκυριά να μειώσουν την αγοραστική τους δύναμη. Οι τράπεζες με την εποπτεία, που της ασκήθηκε, κατάφεραν

να περάσουν τα stress test. Στην Ελλάδα, οι τράπεζες άρχισαν να αντιμετωπίζουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και δημιούργησαν τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε να επανέλθει η χώρα αργά στην οικονομική ανάπτυξη.

Οι μακροοικονομικές ανισορροπίες ήταν μεγάλες στην Ελλάδα, πιο πολύ από τους άλλους δημοσιονομικούς πολλαπλασιαστές. Με την εποπτεία, η οποία ασκήθηκε, έφτασε το ΑΕΠ στο 2%. Μειώθηκαν οι φορολογικοί συντελεστές, έτσι ώστε να μπορέσουν να επιστρέψουν τις επενδύσεις στην Ελλάδα. Με την αύξηση των επενδύσεων θα καταφέρει η Ελλάδα να επανέλθει σε σημαντική και, το κυριότερο, βιώσιμη ανάπτυξη. Η καινοτομία, η έρευνα οφείλουν να εισέλθουν στην Ελλάδα, ώστε η χώρα να γίνει πιο ανταγωνιστική, χρησιμοποιώντας τις οικονομίες κλίμακας στους κλάδους, τους οποίους η χώρα έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Οι αλλαγές, οι οποίες επέφεραν τα Σύμφωνα της Επιτροπής της Βασιλείας στον τραπεζικό τομέα, έχουν ως στόχο την καλύτερη εποπτεία του τραπεζικού συστήματος, τόσο σε εγχώριο, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Οι νέοι συντελεστές μόχλευσης και κεφαλαιακής επάρκειας, οι νέοι τρόποι υπολογισμού του σταθμισμένου στον κίνδυνο ενεργητικού και της αξιολόγησης των τραπεζών, βελτίωσαν κάποιες εγγενείς αδυναμίες του συστήματος και σίγουρα κινούνται στην σωστή κατεύθυνση. Η Βασιλεία III έθεσε τις βάσεις για την επίλυση των μακροπροληπτικών προβλημάτων, και έδωσε τις κατάλληλες διευκρινήσεις καθώς και τα προληπτικά μέτρα για τα μικροπροληπτικά θέματα. Η δημιουργία των αποθεματικών στις τράπεζες, μπορεί να μην έχει απαλείψει τελείως τον κίνδυνο επανεμφάνισης νέων κρίσεων, αλλά αμβλύνει τις επιπτώσεις του κινδύνου και επιτρέπει στις τράπεζες να τις αναγνωρίζουν γρήγορα και με συνέπεια.

Στη Βασιλεία II, ο λειτουργικός κίνδυνος και άλλοι κίνδυνοι παρουσιάστηκαν στο προσκήνιο και στη Βασιλεία III δημιουργήθηκαν οι νέοι δείκτες και η προληπτική εποπτεία. Η διαφάνεια στις αποφάσεις και στην επιβολή μέτρων είναι και από τις δυο πλευρές: τόσο από τις Κεντρικές Τράπεζες προς την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, όσο και από την αντίθετη κατεύθυνση. Οι ρυθμίσεις πιστεύεται, ότι θα βοηθήσουν στην αναγνώριση και στον υπολογισμό των διαφόρων μορφών κινδύνου. Τα δάνεια βρίσκονται στο ενεργητικό της τράπεζας και τα έσοδα από τους τόκους τους κάνουν μια τράπεζα κερδοφόρα, ενώ οι καταθέσεις είναι στο παθητικό της τράπεζας και αποτελούν τις υποχρεώσεις που έχει η τράπεζα. Το κίνητρο των τραπεζών να δίνουν δάνεια με αυξημένο επιτόκιο, οφείλει να περιοριστεί και να τεθεί υπό αυστηρό και συνεχή έλεγχο, έτσι να μην υπάρχει ο κίνδυνος για μια νέα παγκόσμια οικονομική κρίση. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Σταθερότητας έδωσε

ρευστότητα στην αγορά και ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας φέρνει την εξυγίανση των τραπεζών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, .

Στην ευρωζώνη, δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες συνθήκες μετά από την κρίση, έτσι ώστε να επαναφέρουν τον πληθωρισμό και την ανεργία στο σημείο, που καθορίζει η νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με τον κατάλληλο πληθωρισμό και την ανεργία στα επιτρεπτά επίπεδα, διασφαλίζεται η οικονομική ανάπτυξη και η ευημερία στις χώρες. Όμως, η ανάπτυξη είναι αδύναμη, λόγω ότι η οικονομία παραμένει εύθραυστη. Η σταθερότητα στο χρηματοπιστωτικό τομέα είναι ο κυριότερος σκοπός της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Τα ισοζύγια πληρωμών θα πρέπει να είναι λιγότερο ελλειμματικά. Ο πιστωτικός κίνδυνος έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπιστεί με τους δείκτες, που έχουν δημιουργηθεί.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ρυθμίζει τον πληθωρισμό και τον φέρνει κοντά στο 2%. Τα φαινόμενα του υπερπληθωρισμού ή του αντιπληθωρισμού οφείλουν να αντιμετωπίζονται άμεσα. Η σταθερότητα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι απαραίτητη για να επανέλθει η εμπιστοσύνη στους επενδυτές.

Από τη σύγκριση των δύο τελευταίων stress tests που πραγματοποιήθηκαν, το 2016 και το 2018, προκύπτει ότι οι δείκτες των Εθρωπαϊκών τραπεζών βαίνουν αυξανόμενοι και οι επιπτώσεις των δυσμενών μακροοικονομικών σεναρίως αντίστοιχα, βαίνουν ολοένα και μειούμενες. Οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας το 2017 ήταν στην πραγματικότητα υψηλότεροι και από τις εκτιμήσεις που έδινε το βασικό σενάριο του ελέγχου του 2016. Το ίδιο ισχύει και για όλους τους δείκτες που συγκρίναμε στην παρούσα εργασία. Αυτό σημαίνει ότι το αυστηρότερο θεσμικό πλαίσιο που επέφεραν τα Σύμφωνα της Βασιλείας και, κυρίως, οι συχνοί και ενδελεχείς έλεγχοι μέσω των stress tests στις τράπεζες, αναγκάζουν τις διοικήσεις τους να είναι περισσότερο προσεκτικές στην ανάληψη κινδύνου. Εφόσον οι τράπεζες γνωρίζουν ότι θα ελεγχθούν μέσω αντικειμενικών και κοινών για όλους σεναρίων, και ότι τα αποτελέσματα των ελέγχων αυτών θα δημοσιοποιηθούν στους επενδυτές και τους αποταμιευτές, ωθούνται να ακολουθήσουν μία πιο συνετή πορεία δημιουργίας των χαρτοφυλακίων τους. Οι ριψοκίνδυνες τράπεζες θα δυσκολεύονται να βρουν επενδυτές και δανειστές, αφού η κατάσταση αυτή θα δημοσιοποιείται μέσω των ελέγχων από τις αρμόδιες αρχές. Σε περίπτωση συνεπώς που δημιουργούνται στις αγορές συνθήκες κρίσης, ή έλλειψη ρευστότητας για οποιοδήποτε λόγο, οι πρώτες που θα αναμένεται να αντομετωπίσουν πρόβλημα θα είναι οι τράπεζες εκείνες που θα έχουν τα χειρότερα αποτελέσματα στους ελέγχους.

Ένα ακόμα σημαντικό αποτέλεσμα που προκύπτει από την ανάλυση των stress tests είναι ότι η σημαντικότερη πηγή κινδύνου για την τράπεζα, αυτή δηλαδή που προκάλεσε τις Διπλωματική Εργασία

μεγαλύτερες απώλειες εποπτικών κεφαλαίων, ήταν ο πιστωτικός κίνδυνος. Το αποτέλεσμα αυτό, αν και φαίνεται αναμενόμενο, είναι σημαντικό επίσης για την ορθή διοίκηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, διότι συντελεί στη μείωση του ηθικού κινδύνου. Οι διοικούντες πλέον έχουν αδιάσειστα στοιχεία για την επίπτωση που θα έχουν στα οικονομικά της τράπεζας οι κακοπληρωτές. Κατά συνέπεια, θα έχουν κίνητρο να αυξάνουν τις δικλείδες ασφαλείας κατά την χρηματοδότηση των ιδιωτών και των επιχειρήσεων, ώστε να μειώσουν κατά το δυνατό την πιθανότητα μη αποπληρωμής των υποχρεώσεων.

Ένα βασικό ζήτημα όμως που δεν αντιμετωπίζεται από την Βασιλεία, είναι το ζήτημα του Δανειστή Έσχατης Ανάγκης και του ορισμού των “Too big to fail” επιχειρήσεων. Όπως είδαμε στην παρούσα εργασία, οι ορισμοί αυτοί είναι ρευστοί και υπόκεινται κατά μεγάλο ποσοστό στις πολιτικές αποφάσεις των κυβερνήσεων ή/και των διοικητών των τραπεζών. Εφόσον οι τράπεζες γνωρίζουν ότι έχουν αρκετά μεγάλο μέγεθος για να θεωρηθούν συστημικές, οι κυβερνήσεις θα σπεύσουν να τις διασώσουν σε περίπτωση χρεωκοπίας. Κατά συνέπεια, θα έχουν κίνητρο να μειώσουν το επίπεδο ασφάλειας και ελέγχου των δανειοδοτήσεων, με στόχο να αυξήσουν την κερδοφορία τους. Οι νέοι δείκτες μόχλευσης και κεφαλαιακής επάρκειας περιορίζουν αρκετά την ελευθερία επέκτασης των τραπεζών στον συγκεκριμένο τομέα, αλλά δεν μπορούν να παρέμβουν στο είδος των δανείων και την ποιότητα των δανειοληπτών. Αυτά είναι εσωτερικά ζητήματα των τραπεζών, ηθικού χαρακτήρα, και θα πρέπει να βρεθούν τρόποι να περιοριστούν σε σημαντικό βαθμό.

Η εφαρμογή των κανονισμών και των οδηγιών της Βασιλείας IV, αναμένεται να έχει θετικές επιδράσεις και στους ανωτέρω τομείς. Και αυτές οι αλλαγές όμως εστιάζουν περισσότερο σε αριθμητικά δεδομένα και είναι δύσκολο να περιορίσουν τον ηθικό κίνδυνο των στρεβλών κινήτρων. Αυτός θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με μία συνολική αλλαγή αντιμετώπισης των προβλημάτων που δημιουργούν οι κρίσεις στις τράπεζες. Όσο οι διοικήσεις των τραπεζών θα γνωρίζουν ότι οι ίδιες δεν θα αντιμετωπίσουν νομικά προβλήματα λόγω κακών χειρισμών και οι κυβερνήσεις των χωρών τους θα σπεύσουν να διασώσουν τους οργανισμούς τους, τα τραπεζικά συστήματα όλων των χωρών θα βρίσκονται σε συνεχή κίνδυνο επανεμφάνισης των κρίσεων.

6.2 Επίλογος

Μια δεκαετία μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που οδήγησε στην Ελλάδα να υπομείνει οδυνηρή λιτότητα και κατάρρευση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων, η χώρα βρίσκεται σε ένα σταδιακό δρόμο προς την ανάκαμψη. Αυτό αντικατοπτρίστηκε σε ρεκόρ τουρισμού σε αριθμούς αφίξεων το 2018 και το 2019. Ωστόσο, οι επιπτώσεις από τη μακρόχρονη ύφεση και η υψηλή ακόμα ανεργία, δεν επιτρέπει μεγάλα περιθώρια αισιοδοξίας. Ως οικονομία, η Ελλάδα είναι αρκετά απλή με τη γεωργία, τον τουρισμό, τη ναυτιλία, τις εξαγωγές πετρελαίου και τις υπηρεσίες να κυριαρχούν. Οι εισερχόμενες άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ), οι εισροές ουσιαστικά κεφαλαίων, έχουν σημειώσει ρεκόρ τα τελευταία χρόνια και αυτό αποτελεί θετικό σημάδι ενθάρρυνσης της ανάπτυξης, με τα χρήματα να εισέρχονται στον τουρισμό, τα τουριστικά προγράμματα, την εφοδιαστική, τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και τα ακίνητα (Janeiro, 2019).

Το επίπεδο των ΑΞΕ δεν προκαλεί έκπληξη αν ληφθεί υπόψη η φθηνή τιμή διαφόρων περιουσιακών στοιχείων, η έλλειψη εγχώριας ρευστότητας για τη χρηματοδότηση επενδύσεων και η θετική γενικά πορεία της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία πέντε περίπου χρόνια. Ωστόσο, οι εξερχόμενες ΑΞΕ – οι επενδύσεις από ελληνικές εταιρείες στο εξωτερικό – ήταν συγκριτικά ελάχιστες, όπως αποκαλύπτεται από τον ΟΟΣΑ (2018), και αυτό είναι ένα από τα πιο ξεκάθαρα προβλήματα για τη χώρα, την οικονομία και τις τράπεζές της. Εάν η Ελλάδα πρόκειται να γυρίσει την οικονομία της, να αναπτυχθεί και να εξακολουθεί να ανήκει σε Έλληνες επενδυτές και εταιρείες που κατοικούν στη χώρα, τότε η διεθνής επέκταση και ανάπτυξη είναι ζωτικής σημασίας όχι μόνο για το ισοζύγιο πληρωμών και το συνάλλαγμα, αλλά και για να αυξήσει την παραγωγή, το μέγεθος των επιχειρήσεων και να διασφαλιστεί η οικονομική διαφοροποίηση. Κλασικό παράδειγμα αποτελούν οι τράπεζες, η επέκταση των οποίων στα Βαλκάνια την προηγούμενη δεκαετία έγινε μοχλός για την ανάπτυξή τους. Αντίθετα, στην δεκαετία της κρίσης αναγκάστηκαν να περιορίσουν σημαντικά αυτές τις επενδύσεις στο εξωτερικό.

Η Ελλάδα θα μπορούσε να αναπτύξει επιτυχημένους τομείς ιδιωτικών τραπεζών και διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων. Και οι δύο τομείς είναι υπανάπτυκτοι αυτήν τη στιγμή, αν λάβουμε υπόψη ότι η Ελλάδα διαθέτει σήμερα 52 εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων σε σύγκριση με πάνω από 1.000 για το Ηνωμένο Βασίλειο και 120 της Μάλτας (Janeiro, 2019).

Υπάρχουν τομείς στην ελληνική οικονομία που πηγαίνουν εξαιρετικά καλά ακόμα και στην περίοδο της κρίσης. Ο τουρισμός, τα πετρελαιοειδή, τα φάρμακα και η ναυτιλία, είναι μερικοί

από αυτούς. Η ελληνικές επιχειρήσεις απάντησαν στην κρίση επιδεικνύοντας έντονη εξωστρέφεια, γεγονός που αποτυπώθηκε και στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας, το οποίο εμφάνισε πλεόνασμα μετά από δεκαετίες συνεχών ελλειμμάτων. Όλες αυτές όμως οι πορσπάθειες, στηρίζονται κατά ένα μεγάλο ποσοστό στη χρηματοδότηση του τραπεζικού τομέα. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει οι ελληνικές τράπεζες να απαλλαγούν από τα βαρίδια της κρίσης και τις στρεβλώσεις του παρελθόντος, για να μπορέσουν να στηρίξουν εκ νέου τις ελληνικές επιχειρήσεις και κατ' επέκταση, την ελληνική οικονομία.

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αντζουλάτος, Α. (2019). *Κυβερνήσεις, Χρηματαγορές και Μακροοικονομία* (β' έκδοση), Εκδόσεις Διπλογραφία
- Γκόρτσος, Χ. (2011). «Βασιλεία III»: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, Ανακτήθηκε από: <https://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/sylogikostomos/30-z%20GORTSOS%20519-540.pdf>
- Γκόρτσος, Χ. (2011b). *Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο: το διεθνές τραπεζικό δίκαιο μέσα στο σύστημα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου*, Νομική Βιβλιοθήκη
- ΕΕΤ. (2020). *Ανάκαμψη και εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων (BRRD)*, Ανακτήθηκε από: <https://www.hba.gr/EuropeanAssociation?sectiontype=BRRD#top>
- ΕΚΤ. (2010). Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας, 2010, *European Central Bank*
- ΕΚΤ. (2015). *Τι είναι η νομισματική πολιτική;*, Ανακτήθηκε από: <https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me/html/what-is-monetary-policy.el.html>
- ΕΚΤ. (2017). Έγγραφο κατευθύνσεων προς τις τράπεζες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, EU
- ΚΡΜΓ. (2020). *Κεφαλαιακή επάρκεια και παραγωγή κανονιστικών αναφορών*
- Κολλίντζας, Τ. Ψαλιδόπουλος, Μ., Καραμούζης, Ν. & Χαρδούβελης, Γ. (2009). Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, *eurobank Research. Οικονομία & Αγορές*
- Κοντιζά Ν., (2015), Οδηγία BRRD https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/european_stability_mechanism.html?locale=el και ανακεφαλαιοποίηση Ελληνικών Τραπεζών, capital.gr, Ανακτήθηκε από:

<https://www.capital.gr/me-apopsi/3055020/odigia-brrd-kai-anakefalaiopoiisi-ellinikon-trapezon>

- Καραγκουνίδης, Α. (2008). Το οικονομικό δίκαιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης-Μια εισαγωγική θεώρηση, Εφημερίδα, σελ. 606-619
- ΟΟΣΑ. (2018). FDI in Figures, Ανακτήθηκε από: <http://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/FDI-in-Figures-April-2018.pdf>
- Σακελλάρη, Ε. (2019), Πώς αξιολογεί η ΤτΕ την κεφαλαιακή επάρκεια του τραπεζικού τομέα, Ανακτήθηκε από: <https://m.naftemporiki.gr/story/1540123/pos-aksiologei-i-tte-tin-kefalaiaki-eparkeia-tou-trapezikou-tomea>
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2008). Η εποπτεία της Χρηματοπιστωτικής Αγοράς: Προστασία του Καταναλωτή, Ανακτήθηκε από: <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-typon/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=773ef94b-3b32-481d-8e82-18a42da2c0b9>
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2017). Επισκόπηση του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος, Ιούλιος 2017, ΤτΕ-Ευρωσύστημα.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Achterberg, E., Heintz, H. (2012). Basel III summary, *Riskquest*, pp 1-14
- BCBS. (1988). *International convergence of capital measurement and capital standards*, Bank for International Settlements
- BCBS. (2004). *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, Bank For International Settlements
- BCBS. (2006). *Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework*, Bank for International Settlements
- BCBS. (2010). *Basel III: International Framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. Bank for International Settlements
- BCBS. (2012). Progress report on Basel III implementation, Ανακτήθηκε από: <http://www.bis.org/publ/bcbs232.htm>

- Bessis, J.(2002). «*Risk Management in Banking*», 2^η Edition, England ,John Wiley & Sons Ltd
- BIS. (1979). Consolidated supervision of banks' international activities, BIS, Ανακτήθηκε από: <https://www.bis.org/publ/bcbsc112.htm>
- BIS. (1987). *Proposals for International Convergence of capital measurement and standards*, BIS, Ανακτήθηκε από: <https://www.bis.org/publ/bcbs03a.htm>
- BIS. (2010). 80th Annual Report, Basel. Ανακτήθηκε από: <http://www.bis.org>
- BIS. (2015). *History of the Basel Committee*, BIS, <https://www.bis.org/bcbs/history.htm>
- BIS. (2019). Unconventional monetary policy tools: a cross-country analysis, Committee on the Global Financial System
- Brasliš, G. Arefjevs, I. (2014). Basel III: countercyclical capital buffer proposal- the case of Baltics, *Procedia - Social and Behavioral Sciences 110*,pp 986-996, Ανακτήθηκε από: <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.htm>
- Bruno, B. & Carletti, E. (2018). In-Depth Analysis, How demanding and consistent is the 2018 stress test design in comparison to previous exercises?, Banking Union Scrutiny, *European Parliament*
- Calomiris, Ch., Klingebiel, D. & Laeven, L. (2004). A taxonomy of Financial Crisis Resolution Mechanisms: cross country experience, *World Bank Policy Research Working Paper*
- Campbell, A. & Lastra, R. M. (2011). Definition of bank insolvency and types of bank insolvency proceedings in “Cross-Border Bank Insolvency”, ed. R.M. Lastra, Oxford, pp 26-56
- Casu, B., Girardon, C. & Molyneux, P. (2018). *Εισαγωγή στην Τραπεζική*, 2η Έκδοση, Πολιτεία
- CEBS. (2009). Consultative Paper 32: *CEBS Revised Guidelines on Stress Tests*,
- Claessens, S., Herring, R.J., Schoenmaker, D. and Summe, K. (2010). A Safer World Financial System: Improving the Resolution of Systemic Institutions, Geneva Reports on the World Economy 12, *ICMB International Center for Monetary and Banking Studies*

- Cihak, M. and Nier, E.(2012). The Need for Special Resolution Regimes for Financial Institutions-The case Of the European Union, *Harvard Business Law Review Vol. 2* pp 394- 425
- De Grauwe, P. (2013). The European Central Bank as Lender of Last Resort in the Government Bond Markets, *CESifo Economic Studies*, Volume 59, Issue 3, September 2013, 520–535, Ανακτήθηκε από: <https://doi.org/10.1093/cesifo/ift012>
- De Menna, B. (2020). The joint impact of bank capital and funding liquidity on the monetary policy’s risk-taking channel: A bird’s eye view from the euro area early days, Prescript submitted to *Journal of Financial Intermediation*, Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/profile/Bruno_De_Menna/publication/342918347_The_joint_impact_of_bank_capital_and_funding_liquidity_on_the_monetary_policy's_risk-taking_channel_A_bird's_eye_view_from_the_euro_area_early_days/links/5f0d7e8e92851c7eacad1c26/The-joint-impact-of-bank-capital-and-funding-liquidity-on-the-monetary-policys-risk-taking-channel-A-birds-eye-view-from-the-euro-area-early-days.pdf
- EBA (2014a). *Methodological note EU-wide Stress Test 2014*, EBA
- EBA (2014b), *EBA publishes 2014 EU-wide stress test results*, Ανακτήθηκε από: <https://eba.europa.eu/eba-publishes-2014-eu-wide-stress-test-results>
- EBA. (2016). *The EBA at a glance*, Ανακτήθηκε από: <https://eba.europa.eu/about-us/eba-at-a-glance>
- EBA. (2016a). 2016 EU-wide stress test: Presentation to analysts, European Banking Authority
- EBA. (2018). 2018 EU–wide Stress Test Results, European Banking Authority
- EBA. (2020). *On the future changes to the EU-wide stress test*, EBA
- EBA. (2020a). *Missions and tasks*, <https://eba.europa.eu/about-us/missions-and-tasks>
- ECB. (2019). *Basel Committee on Banking Supervisor (BCBS)*, Ανακτήθηκε από: <https://www.ecb.europa.eu/home/glossary/html/act2b.en.html#990>

- ECB. (2019α). The Committee of Governors of the Central Banks of the Member States of the European Economic Community (1964-93), Ανακτήθηκε από:
https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/archives/cog/html/index.en.html
- EC. (2015). Assessment by the European Commission, in liaison with the ECB, of the Greek request for stability support. July 10.
- EUR-Lex. (2012). Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας, https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/european_stability_mechanism.html?locale=el
- EUR-Lex. (2014). ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 806/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, Ανακτήθηκε από:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0806&from=en>
- FSB. (2011). Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions
- Fender, I. & Lewrick, U. (2016). Adding it all up: the macroeconomic impact of Basel III and outstanding reform issues
- FSB. (2014). Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions, Ανακτήθηκε από: https://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_141015.pdf
- Gelinas, N. (2009). “Too Big to Fail” Must Die, Economy, finance, and budgets <https://www.city-journal.org/html/%E2%80%9Ctoo-big-fail%E2%80%9D-must-die-13211.html>
- Hadjiemmanuil, Chr. (2013). Special Resolution Regimes for Banking Institutions: Objectives and Limitations, LSE Working Papers
- Hagan, S. and Vinals, J. (2010). Resolution of Cross-Border Banks -A Proposed Framework for Enhanced Coordination, IMF
- Hupkes, E.(2011). Allocating Costs of Failure Resolution, Shaping Incentives and Reducing Moral Hazard in “Cross-Border Bank Insolvency”, ed. by R.M. Lastra, Oxford, pp 104-127

- Hupkes, E.(2003). Insolvency-why a special regime for banks? , *Current Developments in Monetary and Financial Law*
- Huertas, T. and Lastra, R. M.(2011). The perimeter issue: To what extent should Lex Specialis be extended to systemically significant financial institutions? An exit strategy from too big to fail in “Cross-Border Bank Insolvency”, ed. R.M. Lastra, Oxford, pp 250- 280
- Hoffer, U. (2014). Too Big to Fail and Structural Reforms, A comparative look at structural banking reforms in Switzerland and the UK and the underlying legal and economic background, Schulthess
- HFSF. (2016). Annual Financial Report for the year ended 31/12/2015 (in Greek). Hellenic Financial Stability Fund. Athens. July.
- HFSF. (2017). Annual Financial Report 2016. Hellenic Financial Stability Fund. Athens. September.
- Janeiro, R. (2019). Going for Growth: What next for Greece's economy and banks?, Ανακτήθηκε από: <http://www.macropolis.gr/?i=portal.en.the- agora.8123>
- IMF/World Bank.(2009). *An Overview of the Legal, institutional and Regulatory Framework for Bank Insolvency*, April , 2009
- Kolliopoulos, A. (2020). *The Determinants of Bank Bailouts in Greece: testing the extreme limits of the “Varieties of Financial Capitalism” framework*, Hellenic Observatory Discussion Papers on Greece and Southeast Europe, Paper No. 148, GreeSE Papers.
- Lastra, R. M. and Wood, G. (2011). *Bank Insolvency in the Context of Crisis Management in “Cross-Border Bank Insolvency”*, Oxford, pp 1-25
- MBN.(2020). *Capital Adequacy Ratio (CAR) – calculating CAR*, Ανακτήθηκε από: <https://marketbusinessnews.com/financial-glossary/capital-adequacy-ratio-car/>
- Panetta, F. et al ,(2009). *An assessment of financial sector rescue programs*, BIS Papers No 48
- Petrella, G. and Resti, A. (2016). *The Interplay Between Banks and Markets: Supervisory Stress Test Results and Investor Reactions*, Chapter 16 in T. Beck, B. Casu (eds.), *The Palgrave Handbook of European Banking*, pp. 409-447

- Phillips, M. (2020). Too Big to Fail: The Entire Private Sector, *New York Times*
<https://www.nytimes.com/2020/05/19/business/too-big-to-fail-wall-street-businesses.html>
- Resti, A. (2016). *In-Depth Analysis: How relevant are the new elements in the 2016 stress test design?*, European Parliament
- Saunders, A. & Cornett, M. (2017). *Διοίκηση Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων και Διαχείριση Κινδύνων*, 8η Έκδοση, Αθήνα, Πολιτεία
- Schmieding, H. (2018). Τα 10 διδάγματα από την παγκόσμια οικονομική κρίση, kathimerini.gr
- Shull, B. (2012). «Πάρα πολύ μεγάλες για να καταρρεύσουν»—κίνητρα, αντίμετρα και ο νόμος Dodd-Frank, Hunter College of The City University of New York National Economic Research Associates
- Smith, R. & Hall, S. (2018). *Basel 4*, Kpmg, pp 1-6
- Tucker, Sir Paul M.W. (2020). Solvency as a Fundamental Constraint on LOLR Policy for Independent Central Banks: Principles, History, Law, *Journal of Financial Crises*, Vol. 2, Issue 2, 1-33, Ανακτήθηκε από:
<https://elischolar.library.yale.edu/journal-of-financial-crises/vol2/iss2/1>
- Tuori, K. (2019). *The principles of the European macroeconomic constitution, their fate during the crisis and its impact on the legitimacy of the ECB*, Elgar Publishing.
- Zicchino, L. (2005). *A model of bank capital, lending and the macroeconomy: Basel I versus Basel II*, Bank of England, Financial Industry and Regulation Division
- Xoual, W. (2013). The Evolution of Stress Testing in Europe, *Moody's Analytics Risk Perspectives*, Stress Testing European Edition ,Volume I
- Wiggins, R. Z., Wedow, M., and Metrick, A. (2014). *European Banking Union A: The single supervisory mechanism*, New Haven, Yale School of Management

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.